
Mariedamms herrgård

Mariedamms Förening 2018-05-15
Utgåva 2 (Utökad)

Mariedamms historia i samarbete
med Studieförbundet.

Bakgrunden till tillblivelsen av denna skrift var att ett antal
Mariedamsbor började intressera sig för traktens historia,
så vi startade en studiecirkel i ämnet.

Vi tyckte då det skulle vara lämpligt att börja
med Mariedamms herrgård och dess gods.

Under ett par års tid har många av oss träffats en gång i veckan
för att sammanställa våra efterforskningar,
skriva ned vad andra berättat, studera gamla kartor m.m.

Vi hoppas ni får en trevlig och informativ läsning.

Den 1 jan 1960 ändrades stavningen på Mariedam så att det i fortsättningen
skulle skrivas Mariedamm, alltså med två m.

Denna utgåva är utökad i förhållande till den som utgavs år 2002.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING:

ÄGARE 1632-1775 SLÄKTEN DE GEER.....	4
1632-1652 Louis De Geer d.ä.....	4
1652-1704 Jean De Geer d.ä. och Sara De Geer (f. Hovius).....	5
1704 – 1740 Jean De Geer d.y.....	7
1740 – 1764 Johan Carl De Geer och Althéa Maria De Geer.....	7
1764 – 1775 Släktkonsortium samt Carl Gustaf och Alexander De Geer.....	7
ÄGARE 1775-1849 SLÄKTEN GRILL.....	8
1775-1814 Johan Abraham och Ulrika Grill.....	9
Sonen Anton Volter Grill Förvaltare 1807-1814.....	12
1814-1861 Fredrik Wilhelm Grill.....	12
1774-1807 Bokhållaren och förvaltaren Löfgren.....	13
1831-1836 bokhållare Nils Fredrik Molin.....	15
1861-1886 Andreas Gustaf Grill.....	15
1888-1894 Verkställande direktör och disponent A.W. Molin.....	21
1894 -1918 Verkställande direktör och disponent Ivan Svensson d:ä.....	22
1928-1978 Verkställande direktör och disponent Ivan Svensson d.y.....	24
1939-1959 Förvaltare Pontus Håkansson d.y.....	26
1959-1952 Förvaltare Karl-Erik Hökerberg.....	26
ÄGARE 1966 – 1972 HASSELFORS BRUK.....	28
ÄGARE FRÅN 1972 FAMILJEN SAMUELSSON.....	28
MINNEN NEDTECKNADE AV HILMA MARI FORSBERG G. HELLZON.....	31
PARKERNA.....	32
Engelska parken.....	32
Herrgårdsparken.....	33
NÅGOT OM NÅGRA ANSTÄLLDA:.....	35
MINNEN EFTER ANTECKNINGAR AV SIV HÅKANSSON-KARLSSON:.....	37
NÅGRA BYGGNADER SOM TILLHÖRDE HERRGÅRDEN.....	45
Kenya.....	45
Rättarbostaden.....	47
Ekmon.....	48
Kongo (Grillska vägen 49).....	49
Bilaga 1 Oskar och Allan Södergren berättar.....	50
Bilaga 2 Boendeförteckning 1780-1850 Herrgården under W Grill.....	55
Bilaga 3 Boendeförteckning 1851-1888 Herrgården under Andreas Grill.....	57
Bilaga 4 Boendeförteckning 1889-1937 Herrgården under Skyllbergs bruk... .	61
Bilaga 5 Förteckning av underlydande gårdar, torp och backstugor samt antalet invånare i dessa gårdar och torp	66
Bilaga 6 Karta visande bebyggelsen vid herrgården under några olika perioder	67

Från karta över järnvägssträckningen från 1879
(Lantmäteriets historiska kartor Akt 18-jvg-50:1)

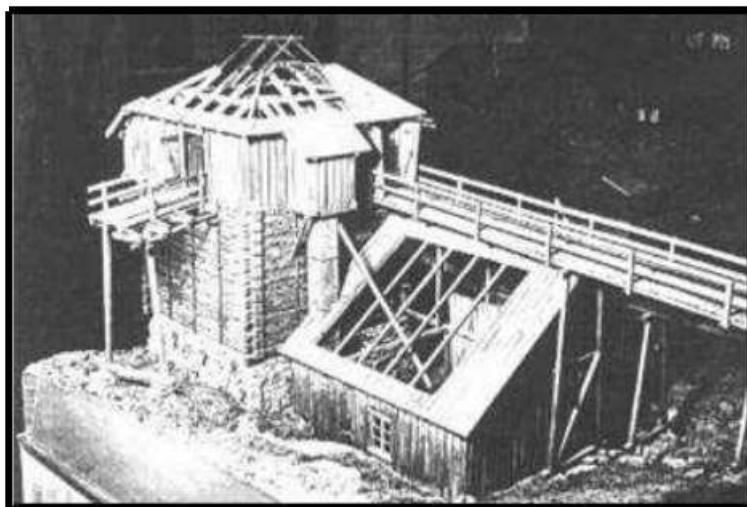
Trehörnings masugn före restaureringen 1932

Stora skogar skilde Svealand och Götaland åt. De betecknades länge som Ovanskog och Nedanskog. Det måste ha gjort det svårt att hålla ihop ett rike någon längre tid. Om man med ett rike menar ett territorium där sådana samhällsfunktioner som lagstiftning och beskattning centraliseras, är det tydligt att Sverige blev ett kungarike först under Folkungaätten (1250-1364). Mot den bakgrunden är det tydligt att Sveriges enande inte kan anges till någon särskild tidpunkt eller som resultat av någon särskild händelse utan måste beskrivas som en långdragen process, som fortsatte under hela medeltiden.

I västra delen av Tylöskog fanns det god tillgång på malm. Inom Lerbäckers bergslag, som är en av landets äldsta, bröts järnmalm redan på 1300-talet. År 1340 beviljades bergsmännen privilegier av kung Magnus Eriksson. Järnhanteringen blomstrade under 1600-talet och totalt har det funnits ca 40 hyttor inom området.

I det område som kallades Lerbäckers bergslag var Trehörningens masugn en av de största. Den uppfördes troligen under åren 1632-1636 av bönder på trakten. År 1643 såldes den till Louis De Geer, varefter bönderna år 1650 byggde Dammens masugn i närheten. Den revs, då järnvägen drogs fram 1873.

Trehörnings masugn är en av de få mulltimmerhyttor som finns bevarade.

Trehörnings masugn Från modell på Tekniska Museet i Stockholm

ÄGARE 1632-1775 SLÄKTEN DE GEER

Äldste kände stamfader är Lambert De Geer de Chainée (död 1399), som var förfader till den förste Louis De Geer (1535–1602). Han blev i sin tur far till näste Louis De Geer (1587–1652) vilken invandrade till Sverige 1627.

ÄGARE

1632-1652 LOUIS DE GEER D.Ä.

Louis De Geer d.ä. (1587-1652)

Porträtterad av David Beck..Källa Wikipedia

Louis De Geer d.ä. föddes i Liège 1587-11-17 och dog i Amsterdam 1652-06-19. Han kom i många avseenden att betyda mer för svenskt näringsliv än någon annan enskild man. Han fick utbildning som köpman i bl.a. faderns företag.

År 1615 blev Amsterdam medelpunkten i Louis De Geers verksamhet. Han kom i förbindelse med Sverige till följd av svenska kronans behov dels av penninglån, dels av vapen och andra krigsförnödenheter.

Han kom i kontakt med landsmannen **Willem de Besche** som 1595 flyttat till Sverige från Nederländerna. Under hela Karl IX:s tid arbetade de Besche i dennes tjänst som byggmästare, arkitekt, företagsledare mm. Han förbättrade också masugnsdriften. Flera av kronans bruk ställdes under hans överinseende. Till de nya bruken skaffade han yrkesskickliga tyska och vallonska arbetare, bl.a. under en värvningsresa 1607-08. De Besche ägnade sig även åt export av vapen, koppar och mässing till Nederländerna.

De Geer kom att göra stora exportaffärer för både de Besche och den svenska statens räkning. Detta blev inledningen på ett fruktbart samarbete där de Besche ansvarade för den tekniska utvecklingen och ledningen av flera svenska industrier medan De Geer svarade för finansieringen och försäljningen av produkterna. Med deras samarbete startade en ny era inom svensk industri. Finspångs bruk samt tio socknar i Östergötland och Närke, däribland Godegård utarrenderades till de Besche 1618 för De Geers pengar och mot hans borgen. Under 1620-talet flyttade De Geer till Sverige och fick svenskt medborgarskap 1627. Efter ankomsten övertog han driften av Kronans vapenfabriker och ökade inom kort produktionen så till den grad att Sverige på 1630-talet inte bara kunde utrusta sina egna arméer utan också fick en betydande vapenexport.

Han fick svenskt adelskap 1641 och köpte då, och under några följande år, flera kronobruk och hemman som han tidigare arrenderat. Han kom bl.a. att äga stora delar av Finspångs län, Godegårds socken liksom en del hemman i angränsande socknar, bl.a. kronohemmanen Trehörningen och Håkantorp. Under åren 1643-1648 köpte han äganderätten till kronohemmanen Dammen 1/4 mantal, Skepphult 1/4, Blackfärd 1/4, Tillefärd 1/2, Kättstorp 1/4, Solberga 1/2, Runsala 1/2 och Norra Björnfall 1 mantal (d.v.s. hela Norra Björnfall) samt Skyllberg med kringliggande hemman. Dessutom övertog han arrendet av Lerbäcks bergslag. Driften av Skyllberg och Lerbäcks bergslag sköttes av Louis Fineman - en släkting till Louis De Geer.

År 1612 gifte sig Louis med **Adrienne Gérard** (omkr. 1590-1632). De fick sexton barn, varav sex pojkar och fem flickor överlevde honom och uppnådde vuxen ålder.

ÄGARE

1652-1704 JEAN DE GEER D.Ä. OCH SARA DE GEER (F. HOVIUS)

Jean De Geer d.ä. (1632-1696)

Målning av Martin Mijtens d.ä. Bolltorp. Foto Svensk Porträttarkivet

Jean De Geer d.ä. (Johannes) föddes 1632-06-11 i Amsterdam. Han var den femte i ordningen av Louis De Geers sex söner. Han gifte sig 1674 med **Sara Hovius**. Hon var änka efter Isak Bex som bl.a. var inspektör på Godegård. Med honom hade hon fem barn.

Vid faderns död 1652 ärvde den då 20-åriga Jean De Geer Godegård jämte underlydande i norra Östergötland samt de 1643 och 1648 frälseköpta hemmanen i södra Närke, nämligen Brerum, Håkantorp, Trehörningen, Önnabo, Aboda, Norra Björnfall, Blackfärd, Dammen, Kättstorp, Runsala, Skepphult, Solberga och Tillefärd.

Till en början utökade han sina ärvda ägor, men tvingades sedan sälja ett stort antal hemman under 1680-talet. Han och hans bröder drabbades hårt av Karl den XI:s reduktion (indragning av kronans gods). Han behöll bl.a. Dammfrälset och Skyllbergsgodset. Under hans tid ödelades gruvorna i Godegård och socknen miste sina bergslagsprivilegier. Norra Björnfall såldes eller bortbyttes vid en okänd tidpunkt. År 1679 köpte han två hemman i Isåsen.

Under 1680-talet köpte Jean en tredjedel av den närbelägna bergsmannamasugnen Dammen. Båda masugnarna fick vatten från samma dammar, varför tvister ofta uppstod om vattentillförsel. De Geer favoriserade sin egen masugn, varför hyttlaget försökte lösa ut De Geer eller förmå honom att endast blåsa vart tredje år. Denna träta mellan ägarna till Trehörningen och Dammen återkom ofta under de ca. 200 åren som masugnarna var i drift. Ofta förekom också tvister om malm och ved.

Bergsmännen hade rätt att bryta malm i gamla gruvor, men hindrades att ta ved från de kringliggande frälseskogarna. Vidare begränsades bergsmännens tillgång på nya malmfyndigheter genom att de köptes av De Geer. De Geer uppförde antagligen det första sätesbyggnaden i Godegård.

Han avled 1696-06-11 och ligger begravd i Godegård's kyrka.

Sara De Geer f. Hovius. (ca 1634-1714)

Målning av Martin Mijtens d.ä. Bolltorp. Foto Svensk Porträttarkivet

Sara De Geer beskrivs av bl.a. Bertil Waldén som en mycket driftig och kompetent person medan Jean beskrivs som en karaktärlös och icke respektingivande person. Han skriver bl.a. "Sara, eller "madame", som hon vanligen tituleras, var en kraftnatur. I varje fall fick monsieur Jean finna sig i att vara hennes springpojke. Det är han som skickas till bergs- och gruv- och hammarting, men hans ärenden äro sällan hans egna utan madame Saras. Och man får av relationer och protokoll det bestämda intrycket, att både bergsmästare och bergsmän lyssna ganska förstrött på vad den gode Jean har att andraga och ta helt lätt på hans meningsyttringar. Men när madame yrkar det eller det, då blir det ett annat ljud i skällan. Då är det Nådiga Frun och Nådiga Frun, och visst ska vi se till vad vi kan göra... Man hyser tydligen inga ömmare känslor för Nådig Frun, och i många och långa tråtor och processer blev också madame Sara inblandad, men att hon i sina krafts dagar förstod att injaga respekt i både hög och låg, därom ge urkunderna klart besked."

Hon överlevde maken med 18 år .

ÄGARE

1704 – 1740 JEAN DE GEER D.Y

Jean De Geer d.y. var född 1675-06-19 i Godegård. Han avled där 1740-07-15. År 1704 sålde Jean De Geers änka Sara Skyllbergs bruk till sonen Louis De Geer medan Godegård och Dammgodset såldes till sonen **Jean (Johan) De Geer d.y.** Han bodde på Dammen några år, där han bl.a. lät bygga den första ståndsmässiga mangårdsbyggnaden på 1690-talet. Det var ett rött trähus. (Det finns kvar än i dag men i reveterat skick). Han flyttade efter sin mors död 1714 från Mariedamm till Godegård, där han 1719 uppförde den nuvarande mangårdsbyggnaden. 1727 köpte han Getabo och anlade kvarnen där 10 år senare.

Han var gift två gånger. Han överlevde båda hustrurna. Den första hustrun hette **Sara Maria De Geer** och var en kusin till honom från Finspång. Hon dog 1699. Den andra frun hette **Sara Maria Christina Bülow** och dog 1713. För att hedra deras minne lät han ändra det nybildade godsets namn från **Dammen** till **Mariedamm**.

ÄGARE

1740 – 1764 JOHAN CARL DE GEER OCH ALTHÉA MARIA DE GEER

Nästa ägare till Damms gård var sonen **Johan Carl De Geer** och dennes svåger, brukspatronen **Nils Bergenstråhle**. År 1750 övertog dock De Geer svågerns andelar och blev ensam ägare till släktdomänen. De Geer var född 1706-04-09 och avled dock redan 1750-01-21. Därefter förvaltade hustrun **Althéa Maria De Geer** (f. de Besche) gården för sina nio omyndiga barn till sin död 1764.

ÄGARE

1764 – 1775 SLÄTKONSORTIUM SAMT CARL GUSTAF OCH ALEXANDER DE GEER

Under åren 1764-1774 ägdes Godegård och Mariedamm av ett slätkonsortium med brukspatronen Pehr Agrell som drivande kraft. Han var sedan 1756 gift med Johan Carl och Althéa Maria De Geers äldsta dotter Maria Christina.

År 1774 löste Johan Carl och Althéa Maria De Geers söner, fänriken **Carl Gustaf** och löjtnanten **Alexander De Geer**, ut syskon och svågrar. Deras ekonomi tålde inte de stora påfrestningar som detta innebar och året därpå sålde de egendomen till **Johan Abraham Grill**. Såsom ofrälse (inte adlig) fick han inte köpa fastigheten. Därför arrangerades en auktion vid vilken han köpte egendomen för 950 000 daler kopparmynt den 9 mars 1775. Den 9 mars 1777 fick han "lagfart".

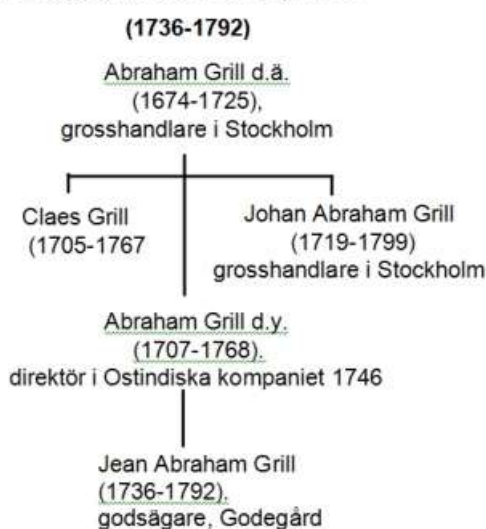
ÄGARE 1775-1849 SLÄKTEN GRILL

Släkten Grill₁ i Sverige stammar från en släkt från Augsburg, där namnet Grill burits av hantverkare sedan 1418. Släktens härstamning enligt traditionen från en genuesisk patriciersläkt *Grillo* är obestyrkt.

Den äldste namngivne Grill i Svenskt Biografiskt Lexikon är en vinhandlare, *Andreas G.* Dennes sonson, *Anthony d.ä.* (död 1675) flyttade tillsammans med några bröder till Holland och fick burskap₂ i Amsterdam som silversmed 1638. Han flyttar vidare till Sverige och omnämns 1652 som riksvardie, (chef för Rikets myntverk) dvs. riksvärderingsman med uppgift att övervaka och kontrollera mynt och vikt samt guld- och silverarbeten. Hans son *Anthony d.y.* (död 1703) fick burskap som guldsmed i Stockholm 1663. Han förvärvade det så kallade Grillska huset i hörnet Stortorget och Köpmangatan i Stockholm

Av Antonis d.y. söner började **Abraham d.y. (1674-1725)** en framgångsrik exporthandel i Stockholm 1704 tillsammans med sin svåger. De kom att tillhöra Stockholms köpmannaelit, den så kallade skeppsbroadeln.

Släkttavla för Jean Abraham Grill

Abrahams son **Claes** (1705-1767) var mycket betydelsefull både som köpman och bruksidkare, bland annat köpte han Söderfors, Österby och Iggesunds bruk. Genom handelshuset ägnade han sig åt handel i Ostindien. Han var också delägare i en stor segelduks- och linnefabrik och drev en stor bankirrärelse.

Abrahams son **Abraham Grill d.y.** (1707-1768) började sin karriär som svensk konsul i Helsingör 1733-1736 och gifte sig där 1735 med Anna Maria Petersén (1713-1754), också hon från en mycket välkänd köpmannasläkt i Stockholm och Göteborg. Familjen flyttade till Göteborg 1746 och Abraham startade där ett handelshus. Han hade nära kontakter både med Carlos & Claes Grill i Stockholm och Anthony & Johannes Grill i Amsterdam. 1746 utnämndes han till direktör i Ostindiska kompaniet.

Abraham Grill hade många barn. Sonen Lorentz blev hans partner 1761 och tog över firman vid faderns död 1768. Claes (1750-1816) slog sig ner som köpman i London 1770, där han blev generalkonsul. Anna Johanna (1753-1809) gifte sig med Adolf Ulric Grill från Stockholm, dottern Christina Maria (1739-1818) gifte sig så småningom med Gustaf Tham, nära vän och affärspartner med brodern, **Jean Abraham (1736-1792)** (se nedan).

¹ Källa: <http://ostindiska.nordiskamuseet.se/>

² Rätt att bedriva näringsverksamhet

ÄGARE

1775-1814 JOHAN ABRAHAM OCH ULRIKA GRILL

Johan Abraham Grill (1736-1792)

JOHAN ABRAHAM GRILL Se bilaga 1 för boende i Mariedamms herrgård under åren 1780-1849.

År 1782 gjordes en arealmätning och en beskskrivning av Grills ägor. [LÄNK](#) till Lantmäteriets historiska kartor³.

Johan Abraham – eller **Jean Abraham**, som han ofta benämns, föddes 1736-07-24 i Helsingör, dog 1792-03-16 i Norrköping. Han växte upp i Helsingör, där fadern var svensk konsul, och i Göteborg, dit familjen flyttade 1746, där fadern startade ett handelshus och var direktör i Ostindiska kompaniet.

Superkargör⁴ i Kanton

År 1755 gjorde Jean Abraham sin första resa till Ostindien, varefter han praktiserade i Europa på olika handelshus, framför allt i Marseille. 1761 var han med om ett skeppsbrott i Kinesiska sjön. I Kina tillbringade han nästan tio år som superkargör för Svenska Ostindiska kompaniet i Kanton. Där och i Macao drev han även en egen framgångsrik affärsrörelse. Trots att det sannolikt stred mot Ostindiska kompaniets privilegier kunde han fram till faderns död skicka egna varusändningar med kompaniets fartyg. Han drog här nytta av faderns ställning i kompaniets direktion. Senare forskning har dock ifrågasatt om det förelåg en intressekonflikt mellan Grills egen handelsverksamhet, som otvivelaktigt var mycket lukrativ, och den som utfördes för kompaniets räkning. Grill var också engagerad i importen av opium till Kina. Han hade i sina affärer även stor nytta av sitt kompanjonskap med den äldre och erfarnare Mikael Grubb.

Direktör i Ostindiska kompaniet

³ Lantmäteriets historiska kartor Akt 18-ler-50.

⁴ Betyder: "chef över lasten". Superkargören var kompaniets representanter ombord och bestämde vad som skulle säljas och köpas och till vilket pris. Han hade andel i vinsten för den resa de var med på

År 1778 blev Grill direktör vid Ostindiska kompaniet. I en rad bidrag i Vetenskapsakademiens handlingar delade Grill med sig av sina iakttagelser i Kanton. Han invaldes i akademien 1773.

Bruksägare och anläggare av engelsk park.

När han 1768 återvände till Sverige bodde han först i Stockholm, där han ägnade sig åt handel, och från 1775 på Godegårds bruk i Godegårds socken, vilket han förvärvade samma år från Jean De Geers sterbhus. Här finns en parallell till många andra superkargörer (t ex bröderna Jacob och Anders Arfwedson) som på kort tid byggde upp en stor förmögenhet utomlands som de sedan investerade i svenska bruk och jordegendomar.

Förutom att upprusta järnbruket i Godegård, som var det största i norra Östergötland, lät Grill även anlägga en stor engelsk park med orangeri, kanaler, broar och kinesiska paviljonger. Parken har uppmärksammats av såväl nyare forskning som av Posten (frimärke 2003 som avbildar den enda idag återstående kinesiska paviljongen). Grill köpte 1775 även Bona egendom i Västra Ny socken, likaledes i Östergötland. Vid Bona anlade han ett stångjärnsbruk (privilegierat 1782). Till Godegårds egendom hörde även Mariedamm med Trehörnings masugn i Lerbäcks socken i Närke och De Geersfors manufakturverk i Godegårds socken. Grill köpte även Medevi säteri (1779), vilket han dock sålde redan året därpå. År 1782 förvärvade han ännu ett järnbruk, Flerohopps bruk i Madesjö socken, Kalmar län.

Grills handelsmonopol i Godegård.

I Godegård bedrev traktens bönder sedan länge en omfattande produktion av spik med hjälp av små räckhammare. En stor del av stångjärnet från bruket smiddes av godsets bönder och torpare till spik, som de sålde i Askersund. Det hade Grill i egenskap av köpman svårt att åse stillatigande. I två steg upprättade han redan 1775 något som kan liknas vid ett handelsmonopol i Godegård. Först förmåddes bönderna att i brukshandeln förutom spannmål, salt och sill även köpa sådana varor som de tidigare inhandlat i Askersund. Det stora slaget mot köpmännen i Askersund kom när Grill förbjöd brukets bönder och torpare att sälja spiken i staden, som var ett veritabelt centrum för handeln med spik. Istället tog Grill själv kontrollen över spikhandeln.

Jean Abraham Grills ostindiska arkiv i Nordiska museet.

Grills brev, räkenskaper mm finns i Godegårdsarkivet i Nordiska Museet i Stockholm. Tack vare att Grills omfattande efterlämnade korrespondens bevarats och digitaliserats kan man idag via Nordiska museets hemsida följa med på en resa till Ostindien.

Förutom Godegårds gårdsarkiv rymmer Godegårdsarkivet Jean Abraham Grills ostindiska handlingar, som idag utgör en egen arkivbildare. Det innehåller utgående brev 1756-1783, inkomna brev från ca 200 brevskrivare, ämnesordnade handlingar och räkenskaper, bl.a. för hushållningen på faktoriet i Kanton, provianteringen av skeppen och de stora upphandlingarna av kinesiska varor som sändes till Sverige. Arkivet rymmer både Jean Abraham Grills privata korrespondens och hela hans ostindiska affärskorrespondens

Ovanstående text är till större delen hämtad från Wikipedia. Till detta kan tilläggas:

De gods J.A. Grill övertog, var av betydande dimensioner. Enbart i Godegård utgjordes egendomen av 31 hemman. I Lerbäck utgjordes den av bl.a. Mariedamm med Trehörnings masugn, samt bl.a. följande hemman: Trehörning med 1 brukare, Skepphult med 1, Håkantorps med 2, Kättstorp med 2, Blackfärd med 2, Solberga med 4, Runsala med 4 och Getabo med 4. Masugnen rustades upp under hans ledning och blev den största och modernaste i Lerbäcks bergslag. När J.A. Grill dog år 1792 utsågs Daniel Löfgren till förvaltare. Han omtalas som "driftig men sträng" (se vidare sid. 13 om Daniel Löfgren).

Ulrika Lovisa Grill f. von Lünig (1744-1824)

ULRIKA LOVISA GRILL - FÖDD VON LÜNING

Grills änka: Kvinnlig brukspatron under nästan två decennier.

Jean Abraham Grill gifte sig 1772 i Stockholm med **Lovisa Ulrika Lünig**, dotter till grosshandlaren Johan Christian Lünig och Margaretha Sabbath. Ulrika Lovisa föddes 1744 i Stockholm och avled 1824-05-04 i Godegård.

Som änka fick hon ansvara för egendomens skötsel från 1792 fram till 1810 då barnen övertog ledningen. Hon betecknas i litteraturen som "ett ovanligt begåvad fruntimmer". Det var tredje gången i Godegårds historia som en brukspatronsänka under en längre period fick ta hand om bruket.

Egendomen utökades till år 1814 då arvsifte ägde rum. Hon behöll bl.a. Godegårds säteri och bruk. Hon utvecklade spiksmidet och förbättrade avsättningen av produktionen till grossister och järnhandlare i de stora städerna. Folket kallade henne "*Spikfrun från Go'gåll*".

Rättsprocess

År 1799 startade frälsebönderna i Runsala (4 st.), Solberga (3st), Kjettstorp (1 st.), Håkantorps (1st), Skepphult (1 st.) och Trehörning (1st.), en process mot Grill, där de bl.a. krävde arvsrätt (**åborätt**) till sina hemman. Som **kronobönder** hade de ofta arvsrätt till gården så länge de betalade sina skatter och avgifter. Då Kronan i mitten av 1600-talet sålde dessa egendomar till Louis De Geer blev de **frälsebönder**, varvid de i viss mån blev mer ofria. I den rättsprocess som några av frälsebönderna bedrev mot familjen Grill hävdade de att arvsrätten, som de hade som kronobönder även skulle gälla dem. Målet avgjordes under Ulrika Lovisas tid som

förvaltare. De förlorade i alla instanser och 1805 dömdes de till att lämna sina hemman och att betala rättegångskostnaderna samt arrende som de inte hade betalat under tiden. Detta bragte dem till tiggarsstaven, skriver Clas Grill i sina "Anteckningar om Godegårds socken och gods – 1866". Undantagen från detta öde var bonden i Kjettstorp som inte fullföljde tvisten.

Sonen Anton Volter Grill Förvaltare 1807-1814

Anton Volter (f.1779-11-04, d.1855-10-25) var förvaltare på Mariedamm under åren 1807-1814. Ett år, 1806, bodde han på Runsala, som han hade under eget bruk. Han lade Skepphult i sambruk med Mariedamm, och började även den stora odlingen av Dalmosse vid Ortele. Han påbörjade byggandet av en mangårdsbyggnad i empirestil. Under tiden som det nya huset byggdes fick den gamla mangårdsbyggnaden fungera som bl.a. mjölbod.

ÄGARE

1814-1861 FREDRIK WILHELM GRILL

Fredrik Wilhelm Grill
(1784-1861)

Regina Kristina Nordenfelt
(1797-1873).

Se bilaga 1 Boende i Mariedamms herrgård under åren 1780-1849

Vid arvsförfogandet år 1814 tillföll Mariedamm sonen **Fredrik Wilhelm Grill** (1784-09-01 till 1861-06-03). Han hade 1813 gift sig med **Regina Kristina Nordenfelt**. (1797-1873). Under några år var han protokollsekreterare vid konungens kansli.

I samband med att han ärvde egendomen flyttade han till Mariedamm med hustrun och ett barn. De bodde i det nybyggda huvudlogiet, vars övervåning han inreddes. De kom att få ytterligare 12 barn varav 8 föddes i Mariedamm.

"Flera jerngrufvor blevo på hemägorna ock upptagna under hans tid. Stora odlingar vid Mariedamm och vid Ortele företogs och fortsattes. Han

⁵ Avskrift av GRILLIANA Conceptbok till Grillska släktens historia av J. W. Grill
<http://grilliana.files.wordpress.com/2009/10/jw-grills-kronika1.pdf>

fullbordade manbyggnaden vid Mariedamm, byggde en statbyggnad av slaggsten vid Dambron, samt vattentröskverk, och gjorde tidsenliga förbättringar och inrättningar vid masugnen för kolbesparing och tackjernetets beredning⁶.

De bodde på Mariedamms herrgård i 13 år under åren **1814-1827** och flyttade sedan till Godegård.

Regina Kristinas var född 1797-01-11 på Björneborgs bruk i Värmland som hennes far, brukspatronen Johan Nordenfelt (1759-1858), ägde tillsammans med sin bror. Johan gifte sig 1795 med den 16-åriga Anna Wilhelmina Posse av Säby (1779-1858). Förutom Regina Kristina hade mamman fött 12 barn vid 30-års ålder varav 10 överlevde⁷.

Genom medel som han till en del fått genom arv och testamente, löste Fredrik Wilhelm ut sina bröder. Han var vid sin död 1861 ägare till inte mindre än 39 000 tunnland och hade 44 3/6 hela hemman i Godegård och Lerbäck. Han ägde i Lerbäcks socken bl.a. Mariedamm 1/8-dels hemman, S. Björnfall 1/8, Skepphult 1/8, Trehörning 1/2, Kättstorp 1/4, Solberga 1/2, Runsala 1/2, Håkantorps 1/2. N. Dalskogen 1/16, Getabo 1, Tillfärd 1/2, Blackfärd 1/2, Nornäset samt Trehörnings masugn och Getabo kvarn samt gruvlotter i Sanna och Vena gruvfält.

I Bouppteckning⁸ efter F.W Grill framgår att kreatursbeståndet var som nedan:

	Hästar	Oxar	Kor + ungnöt	Får, baggar, lamm	Suggor och galtar
Godegård	6	34	37	42	16
Mariedamm		14	21		
Ortele		12	6 (stutar)	42	

Bouppteckningen är 44 sidor lång och innehåller en detaljerad förteckning allt från spett och hackor vid Trehörnings masugn till möblerna i de olika rummen i Godegård.

Som exempel på den nyskapande människa Fredrik Wilhelm var, kan nämnas: 1) År 1816 byggde Fredrik Wilhelm Grill ett **tröskverk** med ett tillhörande **vattenhjul** som kraftkälla söder om Smedstugan. Det är intressant att notera att kyrkoherde Sahlstedt i "Lerbäcks sockenbeskrivning" (ca.1825) skriver att tröskning av säd normalt skedde med slaga utom vid Mariedamm, Skyllberg och Vissboda, "där tröskverk, som drives med vatten är inrättade". I torpvandringshäftet från 2003 berättar vi utförligare om detta tröskverk

2) Till Sanna gruva inköpte han år 1855 en **ångmaskin** för drift av uppfodringsverket (vattenpumpar) och vinschning av malm.

1774-1807 Bokhållaren och förvaltaren Löfgren

Se bilaga 1 för boendeförteckning.

6. Claes Grill "Anteckningar om Godegårds socken och Godegårds gods" 1866.

7. <http://www.geni.com/people/Anna-Wilhelmina-Posse-af-S%C3%A4by/600000001994951163>

8. Hällestad och Tjällmo tingslag F:21 (1860-1863) sid 289 (Källa: Arkiv Digital AD AB)

Daniel Löfgren kom till Mariedamm som bokhållare omkring år 1774 tillsammans med hustrun **Sara Lisa Göransdotter Parondell** och tre söner.

Under de ca 26 år som de bodde på herrgården fick de ytterligare fyra söner samt en dotter. Efter Johan Abraham Grills död 1792 blev Daniel Löfgren bruksförvaltare. Han beskrivs som en sträng förvaltare. "Hans frånstötande och olämpliga behandlingssätt av arrendebönderna" anges⁹ som en bidragande orsak till processen mot Grill (se ovan).

Daniels föräldrar var Peter Johansson och Christina Mattisdotter. De bodde i Fall, Godegård, när Daniel föddes 1742-04-20. Hans bröder Johan och Jacob Persson kom till världen på Fall 1738 respektive 1747¹⁰. På 1780-talet stod Daniel Löfgren för hälften av Källtorp i Godegård och Johan och Jacob för en fjärdedel vardera¹¹.

Sara Lisas föräldrar var Göran Classon Parondell och gästgivar-dottern Marja Lemon i Lerbäck. Göran står i mantalslängderna för Lerbäck 1746 och 1747 som en av flera delägare till Lerbäcks krog.

Enligt nedanstående notering var Daniel (d.ä.) även förvaltare vid fastigheten Kristineberg under samma tid som han var förvaltare på Mariedamm. "Kristineberg beboddes och förvaltades från 1796 först av Bokhållaren Dan. Löfgren och sedan till 1811 af äldsta sonen"¹².

Daniel dog år 1807-09-07 i en olyckshändelse medan han besökte Godegård. Sara Lisa flyttade till sonen Daniel Löfgren som då var bokhållare vid De Geersfors, vilket också ägdes av familjen Grill. Av husförhörslängderna framgår att sonen Daniel var stadsfiskal i Askersund under åren 1816 -1819. Han bodde där med hustru och tre barn. Sara Lisa bodde hos dem när hon dog 1819. Det står noterat i dödboken att hon var fattig.

En annan son, Abraham Ulrik, hade dött i Bona i Västra Ny. Enligt noteringen i dödboken var han bokhållare vid bruket i Bona.

Noteringar i husförhörslängderna visar att Sara Lisa och ett par av hennes barn besökte herrgården 1812.

I bouppteckningen¹³ efter Daniel framgår att de hade en häst, två kor, fem får, en stor och en liten suga samt en gris.

FÖRVALTARE:

Mariedamm sköttes av bokhållare **Olof Sjölin** från 1818 fram till 1832 och sedan av **Carl Erik Bergström** fram till 1836. Därefter var **Nils Fredrik Molin** (se nedan) ansvarig för gården till 1840. Han efterträddes av Fredrik Wilhelms äldsta son **Johan Wilhelm Grill** till 1849. Han var biträdd av bokhållare **Oscar Rudelius**. Därefter följde **Carl Frans Joakimson** som skötte gården ensam till 1851 då Fredrik Wilhelms yngste son **Andreas Gustaf Grill** tog över ansvaret när han flyttade till Mariedamm 1851.

9. Claes Grill "Anteckningar om Godegårds socken och Godegårds gods" 1866 s 66.

10. Källa: Birgitta Ekvall.

11. Mantalslängder för Godegård 1784, 1785, 1786 och 1787.

12. Claes Grill "Anteckningar om Godegårds socken och Godegårds gods" 1866 s 64.

13. SE/VALA/01547 Hällestad och Tjällmo tingslag F:10 (1805-1809) sid 697.

1831-1836 bokhållare Nils Fredrik Molin

Nils Fredrik Molin flyttade år 1826 från föräldrahemmet i Västerby. Hans far arbetade där som kemist. Nils Fredrik anställdes som "barnskolelärare" i Stickhult. År **1831-1836** var han *bokhållare* i Godegård. Han gifte sig år 1836 med **Gustafva Andersson** från Godegård, där hon var född. Samma år anställdes han som *bokhållare* vid Mariedamms bruk. Under åren **1846-1860** står familjen som inhyses i Mariedamm. Det finns även om notis om att han var lösdrivare¹⁴. År **1859** återupptar han dock arbetet som *skollärare*. Gustav Sahlströms skriver om honom i Några drag ur Lerbäcks historia s 208. "Jonte Berg efterträddes år **1859** (som ambulerande lärare) av N.Fr. Molin. Denne hade varit anställd vid Mariedams bruk. Han var skicklig i att räkna och skriva men tyckte alltför mycket om glaset. Därför hände det ofta att han somnade under lektionerna. Molin ingav respekt på följande sätt. Barnen sutto runt ett stort fällbord. Läraren hade i handen ett långt spö, ungefär likadant som man begagnade, då man körde oxar. Detta slog han i bordet med all kraft, så att barnen hoppade högt, där de sutto kring bordet.

År **1864** hade man en lärare, som ambulerade mellan Toltorp och Gårdsjö "kors". Sagda år undervisade N.Fr, Molin i följande distrikt: 1) i de delar av östra roten, som ej begagnade den fasta skolan (Tholtorp) därstädes; 2) de trakter av norra roten, som ej begagna skolan Lugnet; 3) Ånstorp, Multna; Rönne; Rönnestorp, Kristineberg; 4) Stimmerkulla, Skure, Lund, och Linnefors"

s 212: "Som ambulerande lärare verkade i dessa trakter N. Fr. Molin. Molin var skicklig i att räkna och skriva. Han undervisade dessutom i katekes och biblisk historia samt innanläsning. Disciplinen var sträng. Molin hade det felet, att han tyckte väl mycket om "starkt" och var därför inte i form varje dag."

s.234 År **1871** ambulerade Molin mellan N:a Nycklehult-Rude-Ånstorp-Mariedamm

N.F. Molin dog år **1887** - 79 år gammal. Hustrun dog åtta år senare - 84 år gammal.

ÄGARE

1861-1886 ANDREAS GUSTAF GRILL

Andreas Grill (1827-1889)

Se bilaga 3: Boende i Mariedamms herrgård under åren 1850-1888

Andreas föddes i Mariedamm 1827-06-05, samma år som fadern med hela sin familj flyttade tillbaka till Godegård. Han kom tillbaka dit 24 år senare – på hösten 1851 – som förvaltare av godset och bruket. Han hade samma år gift sig med **Charlotte Didron**. Han utbildade sig först i Örebro och Uppsala och studerade sedan vid Bergsskolan i Falun, där han gick ut med högsta betyg.

År 1856 blev Andreas t.f. direktör för Jernkontorets metallurgiska stat och 1860 ledamot av kommittén för undersökning av svenska järnets lämplighet till järvägsmateriel. Han var 1870-72 och 1876-77 ledamot av riksdagens andra kammare och verkade som riksdagsman kraftigt för järnvägsbygget Hallsberg - Motala. (se mera om järnvägen nedan).

Andreas Gustaf Grill titulerades brukspatron men var utbildad smidesdirektör. Efter faderns död 1861 bildades Godegårds och Mariedamms bruksbolag, och smidesdirektör Andreas Grill blev tredjepartsägare.

Andreas skrev vid ett flertal tillfällen i Jernkontorets annaler om de tekniska innovationer som han införde vid Trehörnings masugn och andra industrier samt de studieresor han gjorde inom och utom landet.

Han kunde tala holländska, franska och engelska och blev en framgångsrik bergsman och metallurg som gjorde flera utlandsresor, både i Europa och till Ryssland och Sibirien. Under studieåren och de första åren därefter hjälpte han sin far med provtagning på malmerna från Mariedamm och med moderniseringen av järnframställningen och masugnsdriften. Man kan se i breven hur han som yrkesman med allt större erfarenhet och pondus kommunicerar med sin far, som verkar ha tagit vara på sonens goda råd. Efter faderns död 1861 är Andreas den store auktoriteten på allt som rör bergshanteringen och har hand om driften både vid Mariedamm och Godegård ¹⁵.

Järnvägen

Andreas verkade för att järnvägen mellan Hallsberg – Motala – Mjölby (HMMJ) byggdes. En sidobana mellan Norrköping - Finspång - Dunsjö planerades men sköts på framtiden¹⁶. Den störste aktieägaren var Motala verkstad. Även Andreas Grill och Bergöö i Hallsberg var aktieägare.

Järnvägen drogs på hans förslag mellan herrgården och Trehörnings masugn, vilket innebar att den bondeägda konkurrerande Dammens masugn, som tog vatten från samma vattendrag, måste rivas

I samband med att Järnvägen invigdes på Luciadagen 1873 blev bl.a. Kung Oscar II bjuden på frukost i orangeriet på gården (se fotografiet på i bilaga 6). Omfattande reportage skrevs i dagstidningarna. Nedan finns ett utdrag ur Nerikes Allahanda den 25-12-1873 då Oscar är lunch i Mariedamm.

¹⁵ Källa: Den högst äfventyrliga Promenaden vid Rian i maj 1844 - en liten djupdykning i Godegårdsarkivet. Kandidatuppsats i Historia HT 2005 Mårten Persson. <http://grilliana.files.wordpress.com/2009/10/promenaden-vid-rian.pdf>

¹⁶ Anm. 1) Källa: <http://www.historiskt.nu/normalsp/hmmj/index.html>

Redan från första början fick man problem med dålig ekonomi. Vid järnvägsbyggets start hade man tillgångar på 4 200 000 kronor. Dessa tog snabbt slut, varför man 1875 och 1878 ökade obligationslånet med 1 200 000 kronor. Under samma tid tog man även kortfristliga lån på sammanlagt 1 200 000 kronor. I slutet av 1878 uppgick järnvägens sammanlagda byggnadskostnad till 6 041 567 kronor. De trafikinkomster som man hade planerat för uteblev till största delen, vilket ledde till att HMMJ fick svårt att betala sina skulder. Under andra halvan av 1870-talet blev det även lågkonjunktur inom järnnäringen, vilket i sin tur förvärrade situationen ytterligare. År 1878 motionerades det i riksdagen om att staten skulle ta över HMMJ men detta avslogs. Lågkonjunkturen förvärrades ytterligare under 1879 varför staten beslutade att köpa HMMJ för en summa motsvarande obligationernas värde, 4 milj. kronor. Sedan staten köpt banan försattes bolaget HMMJ i konkurs vilket innebar att både aktieägarna och fordringsägarna förlorade sina insatta pengar¹). Detta bidrog säkerligen till att Andreas Grill såg sig nödsakad att sälja sitt kära Mariedamm. Banan fick eldrift 1933

Reportage från invigningen av Hallsberg – Motala – Mjölby 1873-12-13

Utdrag från Nerikes Allahanda 1873-12-17

Vid Mariedam mottogs de resande af direktör Andreas Grill som förde dem till ett drifhus, smakfullt inredt till matsalong och winterträdgård. Der väntade en frukost, som rönt mycket uppmärksamhet. Utan att här fördjupa oss i frukostens enskildheter, må vi tillåta oss nämna om en enda för dess owanlighet; det war ett frustande win, utstyrdt som den bekanta waran Champagne, men i sin hwhita etikett förande endast namnet: "Andreas Grill" och der nedanför årtalet 1871. Någon Veuve-Clicquot war det icke: det var något kraftigare i den svenske bergsmannens drufwa. Egenhändigt (sades det) pressad af hans maka, än i den franska enkans, och det svenska winet hade, likasom Amerikas Champagnewin, mera kryddsmak. Winet föll, som man säger, sällskapet "på läppen", och det war ej blott Konungen, som rosade den svenska perledrycken. – År 1871 lär Grills Champagne första gången blivit pressad, och de följande åren ha bringat honom nya winskördar, hwilket ju är intressant nog, om än icke af stor nationalekonomisk betydelse; ty i werldsmarknaden komma nog icke dessa waror, men der är Grillska namnet känt för helt andra tillwekningar.

Men vi glömma vår försats att wara fåordiga och förbigå enskildheterna. Lemnom då frukosten efter att ha bewittnat dess afslutning: wården skål för Sveriges konung, whilken, älskas såsom forna dagens Luciabrud, nu för första gången kom till dessa industriens bygder och sålunda wisade, att deras framgång låg honom om hjertat; - hwarpå konungen erkände att så wore förhållandet, önskade wälgång åt wiktiga landsdelar, som warit genom naturhinder mer än genom afstånd aflägsnade från den stora rörelsen, och slutligen tackade wård och wårdinna för gästfriheten.

Gjuteri i Mariedamm

Andreas Grill startade år 1884 ett gjuteri i Mariedamm. I vårt torpvandringshäfte från år 2003 berättar vi lite mer utförligt om detta gjuteri.

I 1886 års tjänsteberättelse till Jernkontoret skriver Andreas Grill att han under året låtit uppföra ett gjuteri i Mariedamm. I annalerna året därpå finns nedanstående beskrivning om hur han har byggt en ”metallsmältningsugn” i gjuteriet. Av texten framgår att det dels finns två degelugnar för smältning av mindre kvantiteter metall (mässing o.dy.) och vid behov tackjärn. I den större ugnen kan 35 - 42 kg smältas. I den mindre ugnen kan -ungefär hälften så mycket smältas. Dessutom finns en kupolugn där stycken med en vikt av 340- 380 kg kan smältas. Han anställde bland annat gjutarna Svante Leonard Svensson, Carl Hjalmar Svantesson och Otto August Svensson, som samtliga kom från Kalmar län.

Andreas Grill var gift tre gånger:

Charlotte Didron (1827-1861) Äktenskap 1851-1861

Vendela Ihre (1837-1869). Äktenskap 1863-1869

Eva Lorichs (1844-1926). Äktenskap 1871 änka 1889

Fotografier från Märten Persson 80-poängsuppstas om Andreas Grill

1) **Charlotte Didron** (1827-1861). Hon kom från Dahlfors, en bra bit norr om Falun och var dotter till Johan Herman Didron och Lovisa Christina Horneman.

Charlotte dog i barnsäng när deras femte barn, sonen Gustaf Johan Fredrik föddes. Svärfadern Fredrik Wilhelm Grill dog bara en månad senare i Godegård. Andreas och Charlotte fick tillsammans två söner och tre döttrar.

2) År 1863 gifte han sig med **Vendela Gustava Ihre** (1837-1869). Vendela var född i Floda socken i Södermanlands län och var dotter till överstelöjtnanten och riddaren Johan Ulrik Ihre och Vendela Charlotta Sofia f. Sparre av Rossvik. Vendela dog av lungdot 1869. Under de sex år de fick tillsammans föddes sonen Bernhard (1864-1929).

3) År 1871 gifte han sig med **Eva Henrika Laurentia Lorichs** (1844-1926). Hon var dotter till Fredrik Natanael Lorichs på Mo i Underåker sn. (Jämtlands län) och hans kusin Christina Fredrika Lorichs född på Valsta i Odensvi sn. (Dotter till bruksägaren Lorentz Ludvig Lorichs och Charlotta Henrika Lindman – delägare i Bernshammars bruk). Eva Henrika överlevde Andreas med 37 år. De fick tillsammans nio barn.

Auktion

På 1880-talet kom den s.k. bruksdöden över bergslagen och järnhanteringen lönade sig inte längre. Sommaren 1886 inställde Andreas Grill betalningarna, men administratörerna av boet fann att tillgångarna på 658.000 kronor översteg skulderna på 484.000 kronor och i augusti hävdades betalningsinställelsen. Auktion hölls på herrgården den 20-21 oktober 1886 då allt lösöre såldes.

Andreas måste dock arrendera ut och vid slutet av året sälja **Qvarnshammar** och **Degeersfors**. Med sin stora kunskap deltog han under ett par år i driften av bruken, även av Mariedamm och Trehörning som var satta under administratörernas förvaltning. Han och utredningsmännen lyckades tillgodose fordringsägarna utan att det blev konkurs.¹⁷

Enligt annons i Nerikes Allehanda den 18 okt. 1886.

Stor lösöreauktion.

Onsdagen den 20 och hvad som då ej medhinnnes torsdagen den 21 innevarande oktober, bägge dagarne från kl. 12 middagen, försäljes genom offentlig auktion å **Mariedam** i Lerbäckes socken, 0,1 mil från Mariedams järnvägsstation, följande brukspatronen m. m. A. Grill tillhörig löseegendom.

Möbler, deribland en mahognysalongsmöbel, bestående af 4 soffor, 2 emmastolar, 4 armstolar, 2 divansbord, 2 ateniener, 2 fönsterbokhyllor och 2 runda hörnskåp; skrifstolar, antika stolar, länstol, gungstolar samt hvarjehanda andra stolar, bättre och simplare byråar, klockor, antikt väggur, speglar, toalett med spegel, wienersoffor, bättre och simplare soffor, kommoder och lavoarer med marmorskifvor, runda och fyrkantiga småbord, skrifbord, bord af flere slag, finare skulpterade bokhyllor af mahogny, taburetter, mahognyimperialisäng, bättre och simplare sängar, skåp och klådsåp, antikt skåp, antik byrå med skåp, fortepiano från Malmsjöes fabrik. En myckenhet **linne**, såsom gröfre och finare duktyg, handdukar och lakan. Sängkläder af tagel och fjäder. **Glas och porslin**, ljusstakar och lampor, ljuskronor, köksaker, trä- och lagg-kärl.

Åkdon och stallredskap, deribland 1 fin droska, 1 omnibus för 1 och 2 hästar, 1 heltäckt vagn för 2 och 3 hästar, slädar och slädfällar, täcksläde, karriol, par- och enbets-selar, trespannselar, ny fruntimmers- och herr-sadel med betsel, sadlar och betsel. Nya plogar, nya järnspisar och nytt **gjutgods af stållets tillverkning**, 1 större kopparbase och 1 större malmgryta.

11 st. Southdowns-får med bagge, gäss och goda värphönor, 1 större parti **potatis**. **1 Ångmaskin** om 8 å 10 hästkrafter med tubularpanna för inmurning; **1 malm- eller sten-tuggare**; **1 obegagnad turbin** af Cadiots konstruktion för 8 å 10 hästkrafter med axel och lager; 1 större, allmän, engelsk **sutkerimaskin** af järn, för hyfling, spåntning, tappning och sågning m. m., 3 större lagerträd med målade ekkrukor, 2 större pomerans-träd med dito; 1 större Veters-segelbåt med segel m. m., m. m.

Loflig restauration anordnas.

Kände, vederhäftige köpare erhålla 3 månaders anstånd med betalningen, men andre deremot betala vid anfordran eller ställa borgen. Odensbacken, Lännäs den 4 oktober 1886.

Efter anmodan
C. Em. Flodqvist.

Flytten.

Andreas Grill med familj flyttade till Örebro i slutet av oktober 1886 och bosatte sig på Drottninggatan 25. Den 1 oktober 1887 flyttade familjen på nytt, denna gång till Drottninggatan 11.

År 1888 såldes Mariedamm och större delen av de övriga egendomarna till Skyllbergs Bruks Aktiebolag, enligt Andreas Grill till ett alldeles för lågt pris. Eftersom tiderna var fortsatt dåliga och det var köparnas marknad, hade han säkert rätt i detta. De stora skogarna sägs ha varit utmärkt skötta och på tre år avverkade de nya ägarna så mycket timmer att det täckte hela köpeskillingen.

¹⁷ Källa: Mårten Perssons 80-poängsuppsats om Andreas Gustaf Grill

Andreas Grill dog den 27 maj 1889. Följande fredag begravdes han i Mariedamm enligt sitt testamente "i en högt belägen lövdunge", där gården bokstavligen ligger för hans fötter. Samma dag blåstes hyttan ned för sista gången.

Den Grillska gravan

I den vackert belägna gravplatsen finns Andreas G Grill begravd.
Inristat på gravstenen står det:

"Direkt. på Jernk. Metall Stat. 5/6 1827-27/5 1889."

Tillsammans med:
"Den ädlaste makan
Den ömmaste modren
Den bästa vännen"
Charlotte Grill
Född Didron

De andra gravplatserna tillhör även de familjen Grill.

Eva H.D.Grill Född Lorichs 5/7 1844-16/6 1926	Eva Sundin Född Grill 8/11 1874-13/4 1954
Lotten Grill Född Didron 2/6 1827-5/6 1861	Nils-Ulric Grill Assesor i Gbg. Rådst. Rätt 22/6 1885-27/1 1929
S. Elisabeth Grill 12/3 1881-2/10 1888	Andreas F. A. Grill Registrator i Kgl. Kommerskollegium 2/6 1872-29/5 1931
Anna Sebenius Född Grill 26/8 1852-25/12 1917	

Underlydande gårdar, torp och backstugor.

Vid tidpunkten för försäljning av egendomen fanns 49 underlydande gårdar, torp och backstugor. I dessa bodde ca 330 personer. I bilaga 5 finns dessa fastigheter förtecknade. Där finns även bebyggelseutvecklingen i Mariedamms samhälle, herrgården mm redovisad.

ÄGARE 1888-1966 SKYLLBERGS BRUK

Mariedamm och Skyllberg under en gemensam ägare igen.

Mariedammsgodset med Trehörnings masugn såldes 22 augusti 1888 till **Gustav** och **Ivan Svensson** för en summa av 231 500 kronor. Vid en bolagsstämma i nov. 1888 överläts godset till Skyllbergs bruk. Vid samma möte sålde dåvarande majoritetsägaren Axel Burenstam sina aktier till den verkställande direktören **A. W. Molin** och Ivan Svensson, Molin blev majoritetsägare. I egendomen ingick då Tjälltorp, Lindhult, Norrgården, Anderstorp och Jacobshyttan i Godegårds socken, Östergötlands län. Efter 184 år står Mariedamm och Skyllberg under en gemensam ägare igen.

Foto från Bertil Waldéns böcker om Skyllberg. Foto G. Florman.

August Wilhelm Molin (1830-1906)

1888-1894 VERKSTÄLLANDE DIREKTÖR OCH DISPONENT A.W. MOLIN

1830-11-21 föddes han (utom äktenskapet) i Örebro av pigan Anna Katharina Jansdotter: bergsmansdotter från Kvistbro.

1861 anställdes han som inspektör eller förvaltare vid Skyllbergs bruk efter att bl.a. ha varit bokhållare och inspektör vid bruket Björneborg

1863 gifte han sig med Hilda Bergström: styvdotter till handlaren Carl Rydberg i Askersund. Med hjälp av hennes förmögenhet kunde brukets och hans privata "affärer" utvecklas. Han köpte bl.a. egendomar i Godegård och Löckna.

I början av **1870**-talet startade han en s.k. bolagshandel i Rönneshytta, där han ägde hälften av aktierna.

1884 byggde han en praktfull disponentbostad i Långsberg. Han hade tidigare bott i en liten rödmålad stuga där Långsberg senare byggdes.

Under sin välmakts dagar, som kulminerade och manifesterades i Långsbergsbygget, var Molin en mäktig inflytelserik och ansedd person. Han låg i vidlyftiga affärer och anförtroddes många förtroendeuppdrag: Ledamot av landstinget, ordförande i Lerbäcks kommunalstämma, mm.

1888 blev han verkställande direktör och aktiemajoritetsägare i Skyllbergs bruk.

1901 flyttade han till Örebro där han dog den 13 april **1906**

Foto från Bertil Waldéns böcker om Skyllberg Foto A. Dahllöf

Ivan Svensson d.ä. (1858-1918)

1894 -1918 VERKSTÄLLANDE DIREKTÖR OCH DISPONENT IVAN SVENSSON D:Ä

Ivan Svensson föddes i Lindesberg den 7 oktober **1858**. Föräldrarna var hattmakaren Gustaf Svensson och Carolina Lindström. Han var äldst av sex syskon.

Efter studier vid Karolinska elementarläroverket i Örebro anställdes han **1874**, 16 år gammal, på Skyllbergs kontor som kontorsbiträde (tredje bokhållare).

1878 blev han förste bokhållare (efter Pontus Håkansson), kamrer och kontorschef.

Genom bl.a. en del lyckade investeringar och affärer, som han liksom brodern Gustaf gjorde, kunde de bl.a. köpa Mariedammsegendomen år **1888**, som samma år såldes till Skyllbergs bruk.

1887 valdes han till vice ordförande i Lerbäcks kommunalstämma, och **1894** till ordförande, vilket han var till sin död.

1888 invaldes han till Örebro läns landsting, vars vice ordförande han blev till **1914**.

1894 utsågs han till Skyllbergs Bruks verkställande direktör och disponent.

1902 -1912 var han till ledamot av andra kammaren som representant för Kumla och Sundbo härad.

Ivan satt i styrelserna för bl.a. Hypoteksföreningen, Örebro läns bank, Askersunds sjukstuga, Askersund-Skyllberg-Lerbäcks järnväg, Örebro Dagblad samt uppfostringsanstalten för sinnesslöa barn.

Han var gifte sig **1899** med Helga Dillner, dotter till professor Göran Dillner och Augusta Hellsten. Han efterlämnade vid sin död **1918-05-14** tre omyndiga barn, Dagmar f.1900, Valborg f. 1902, Ivan f 1904.

Foto från Bertil Waldéns böcker om Skyllberg Foto Jaeger.

Gustaf Svensson d.ä. (1860-1937)

1918 – 1928 VERKSTÄLLANDE DIREKTÖR GUSTAF SVENSSON D.Ä.

Gustaf Svensson var en yngre bror till Ivan. Han föddes 1860-09-20. Han anställdes en kort tid 1876 som kontorsbiträde på Skyllbergs Bruk AB. Sedan var han något år till sjöss. Under 80-talet var han handelsresande för Jernmanufaktur AB i Eskilstuna då han även sålde skyllbergsprodukter.

Agenturaffärer, järnhandel i Lindsberg, spekulationsaffärer i tenn, ägare till en av landets största grosshandel i järnmanufaktur och andra metallvaror m.m. gjorde honom till millionär i 50-årsåldern.

1916 gifte han sig med Tyra von Hedenberg. Under ca 20 år var han innehavare av aktiemajoriteten i bolaget.

1917 sålde han aktier till brodern så att denne då blev majoritetsägare.

1918 blev han verkställande direktör efter broderns död.

1925 påbörjades en strejk vid Skyllberg vilken kom att bli den längsta hittills i svensk historia. Den varade till hösten 1930.

1925 drabbades Gustaf Svensson av en svår sjukdom från vilken han ej återställdes. Som följd härav såldes 1927 hans stora och vinstgivande affär till konkurrenten Söderberg & Haak. Han dog 30 jan **1937**.

Foto från Bertil Waldéns böcker om Skyllberg Foto R. Hakeliev

Ivan Svensson d.y. (1904-1989)

1928-1978 VERKSTÄLLANDE DIREKTÖR OCH DISPONENT IVAN SVENSSON D.Y.

1904-06-17 född.

1926 blev han styrelseledamot (vice ordförande) i Skyllbergs Bruks AB.

1928 utsågs han - som 23-åring - till verkställande direktör och disponent. Då omfattade bruksegendomen 328 gårdar och torp

1937 gift han sig med Gunvor Setterwall med vilken han fick tre söner (Ivan, Gustaf och Erik) och en dotter (Anita).

1919-07-18 avled.

Omkring **1935** hade Mariedammsegendomen ca 100 tunnland åker. Lantbruket ansågs vara mycket välskött. På gården fanns 10 arbetshästar och ca. 100 nötkreatur. Enlig husförhörslängderna bodde 50-55 personer på gården förutom brukspatron och hans familj. Det fanns ca 10 familjer med barn. Ladugårdsföreståndaren och 2-3 ladugårdskarlar samt 1-2 mjölkerskor skötte djuren. Andra anställda var en rättare, 5-6 pigor (tjänarinnor/hembiträden/hushållerskor), 5-6 drängar och en trädgårdsmästare. Pigorna och drängarna anställdes i okt/nov för ett år i taget. Ofta stannade de inte heller längre.

Under Ivan Svenssons tid revolutionerades jordbruket. Torpar- och statarinstitutionerna försvann. Från 1943 förbjöds dagsverken som betalningsform för arrenden och statarsystemet avskaffades 1945. Ungefär vid denna tid övergavs och revs ca hälften av de 40-tal gårdar och torp som löd under Mariedamm. Se bilaga 4.

1966 sålde Skyllbergs bruk huvuddelen av skogsinnehavet inklusive bl.a. Mariedamms gård, till Hasselfors bruks AB.

Ivan Svenssons son - Gustaf Svensson - berättar i en intervju som publicerats på Åsbrobloggen: "Försäljningen avsåg i praktiken en sammanslagning av de båda brukena och ett handslag bekräftade att Skyllberg inte skulle styckas. Men ganska snabbt blev det klarlagt att Hasselfors, kanske redan innan köpet var klart, avsåg att sälja/stycka av en del av Skyllberg. Nästan omedelbart efter köpet upptogs

förhandlingar om att ett återköp och så skedde - efter återköpet blev bruket mindre; skogen hade tidigare representerat det största värdet i företaget, nu blev industrin bolagets kärna."

Mariedamms - och Ortele gård samt gårdarna Håkantorp, Solberga, Trehörning, Kjettstorp, Runsala och Blackfärd mm stannade således kvar hos Hasselfors efter återköpet.

I bilaga 4 finns en förteckning (hämtad från husförhörslängderna) av de boende och anställda vid herrgården från det att Skyllbergs bruk tog över driften 1889 t.o.m. 1937.

Pontus Håkansson d.ä. (1856 – 1939)

1888-1939 Förvaltare Pontus Håkansson d.ä.

Pontus Håkansson föddes den 21 maj **1856** i Karlstad.

Han var **1874-1878** anställd vid Skyllbergs brukskontor (**1877** som förste bokhållare).

1878 tillträdde han en plats som lantbruksinspektör i Vingåker.

1888 blev han förvaltare åt Skyllbergs bruk och bodde på Mariedammsgården till sin död. Han var även delägare i bruket.

1892 gifte han sig med Anna f. Stenström¹⁸ (1866 – 1939) med vilken han fick barnen Anna Carin och Pontus.

Vid Mariedamm och Ortele uppodlades stora åkerarealer och åtskilliga byggen (svinhus, ladugårdar m.m.) kom till stånd under 1900-talets första decennium.

Han dog 5 maj **1939**. Bouppteckning är omfattande¹⁹. Möbler, husgeråd mm är upptaget på 11 sidor. Hustrun avled på hösten samma år (17 november). Förteckningen av möbler mm i bouppteckningen²⁰ är identisk med makens.

När han begravdes ringdes det i kyrkklockorna av Harry Kvarnström från Ortele gård och Martin Hult från Mariedamms gård. Då begravningsekipaget närmade sig fick Gunnar Hult signalera med en handduk att det var dags att ringa i klockorna.

¹⁸. Anna Charlotta Stenströms föräldrar var Clas Stenström och Matilda Bergöö. Anna föddes i Vesterby – Söderbärke i Kopparbergs län

¹⁹ Hallsbergs tingslags häradsrätt FII:15 sid 100

²⁰ Hallsbergs tingslags häradsrätt FII:15 sid 250

Foto från Bertil Waldéns böcker om Skyllberg

P. Håkansson d.y. (1897-1959)

1939-1959 Förvaltare Pontus Håkansson d.y

Sonen Pontus Håkansson d.y. (f.1897-01-15) bodde på herrgården till sin död 1959-03-01. Han var utbildad jägmästare och även skidledare i Vålådalen. När den stora herrgårdsbyggnaden så småningom revs 1946, eftersom bland annat uppvärmningskostnaderna ansågs vara för dyra, iordningställdes det gamla huset åter till boningshus.

Han gifte sig 1928 med Svea f. Orrvik. Hon var född 1900 och slutade sina dagar i Askersund ca ett halvt år efter sin 100 årsdag år 2000. Med henne fick han barnen Siv och Pontus.

Pontus avled 1959-03-01. Gravstenen vid hans grav på Lerbäckes kyrkogård är hämtad från trakten av Skeppsjön.

På 30-talet började det odlas potatis i större mängder och Mariedamms potatis blev känd. Till en början lades den i stukor för att förvaras över vintern. Senare byggdes potatiskällaren som blev omgjord till privat verkstad. 1945 blev driften på gården kreaturslös då alla djur överfördes till Ortele gård.

Förvaltare Karl-Erik Hökerberg.

Fam. **Karl-Erik** och **Margareta Hökerberg** flyttade till gården den 28 oktober 1959 med barnen Per Mårten och Lars Erik. De bodde där i de 13 år. Han var även förvaltare över Ortele- och Skyllbergs gård. Han intervjuas i ett par tidningsartiklar som handlar om potatisodlingen i Ortele²¹.

År 1960 reveterades huset och iordningställes i övrigt av Skyllbergs bruk, som är ägare. Under reveteringen finns liggande stockar. På nedre botten finns en långsmal hall med öppen spis i rött tegel.

Det stora rummet är hela 40 kvadratmeter stort. I det finns en stor öppen spis med inbyggda värmekanaler, som därför är särskilt effektiv. Vidare finns det förmak, matsal och kök. Köket är beläget åt nordost, matsalen åt sydost och däremellan en serveringsgång. I väster finns ett rum som användes som kontor. Där har ev. senare en vägg satts upp som gett två rum.

²¹ Se häftet om Övergårdarna.

På övervåningen finns sängkammaren åt väster och ett rum åt öster, vilket senare kom att delas i två rum. På 70-talet byggdes en balkong i taket ut mot sjön, från hallen räknat. Två stycken takfönster sattes in mot gården framåt och sjövärme installerades. Snedvindarna användes till förvaring.

Kättingsmedjan i Mariedamm

År 1889 anlades Mariedamms kättingsmedja. Som förmän anställdes Amandus Johansson och Johan August Apell. De flesta av kättingsmederna kom från Jönköpings och Kronobergs län. Under de första åren var arbetsstyrkan cirka 24 man, under de senare åren 15 till 20 man. Varorna hade en livlig efterfrågan i hela landet. Mycket såldes till Finland och även en del till Norge. Man smidde kättingar av alla slag. Det var bland annat kortlänkad skeppskätting, stockkedjor, tjuderlinor, fäbindslen m.m. På beställning smiddes även kedjor till olika slags lantbruksmaskiner, uppfordringskedjor för timmerspel m. m.

Kättingsmedjan lades ned 1919, beroende dels på brist på stenkol under krigsåren, dels den ökande konkurrensen med Gunnebo bruk, som då elektrifierat kättingsmidet samt den allmänna konjunkturedgången.

Mariedamms torvströfabrik.

En annan industri i Mariedamm var fabrikationen av torvströ och torvmull. Fabriken anlades 1895-96. Torven hämtades från Blackfärds mossen, där några hundra torvlador växte upp under årens lopp. Försäljningen växte kraftigt. År 1915 gjordes över 100000 balar, för att senare minska betydligt.

En 3 km lång järnväg från fabriken till stationen anlades år 1902. Torvströfabriken brann ner 1973.

Vi berättar mera om torvströfabriken i torpvandringshäftet från 2007.

ÄGARE 1966 – 1972 HASSELFORS BRUK

I mitten av 1960 – talet rationaliserades potatisplockningen. Fotografierna nedan illustrerar detta tydligt.

Potatisplockare vid Ortele

Foton från Magnus Fransson

...ersattes av traktorer och maskiner.

ÄGARE FRÅN 1972 FAMILJEN SAMUELSSON

År 1972 köpte **Axel Sixten** (f.1914-08-06 i Säby Jönköping d.1990-09-06 i Mariedamm) gift 1940-06-23 med **Ingrid Aurora Samuelsson** (f.1911-07-03 i Trehörna i Östergötlands län d.1998-01-24 i Mariedamm) herrgården tillsammans med den del av ägorna som låg öster om järnvägen. Domänverket köpte de övriga ägorna.

När Samuelssons gick bort tog barnen **Inga-Lottie Samuelsson Ström** och **Bo Samuelsson** över gården. Under 70-talet togs det vatten från sjön Skiren för att vattna potatisen. Det blev då stora protester från ortsbefolkningen. De var rädda att sjön skulle torka ut. I vårt häfte om Övergårdarna finns det tidningsreportage om detta från år 1976.

I början av 1990-talet upphörde odlingarna och en del av åkrarna planterades med skog. Nedan finns en tidningsartikel från 1992 då hela maskinparken såldes på auktion.

De 33 ha åker som fortfarande finns, arrenderas av Mickael Gilbertsson (ägare av Stjärnsunds och Hammars gård).

2012 genomfördes en fastighetsklyvning av Herrgården Mariedamm (fastighetsbeteckning Södra Björnfall 2:1). Därefter äger Bo Samuelsson norra delen av Mariedamms herrgård med den kvarvarande åkerarealen. Den södra halvan tillsammans med huvudbyggnaden och avstyckade tomter i samhället ägs av Inga-Lottie Samuelsson-Ström.

Herrgården hyrs ut för åretruntboende.

Skyllbergspotatisen säljs för tre miljoner

Enligt vad Allahanda erfarit har Hasselfors Bruks AB långt framskridna planer på försäljning av Ortele gård och Mariedamms gård 1 södra Lerbäck.

Förhandlingarna med aktuell köpare är långt framskridna. Det är den lantbruksdel i Mariedammstrakten, som tillfördes bolaget, då det sommaren 1966 förvärvade Skyllbergs Bruk, som är aktuell för försäljning. I transaktionen ingår även en del skogsareal. Av försäljningen berörs inte Mariedamms Torvfabrik.

Ortele och Mariedamm har varit utannonserade till försäljning. Enligt uppgifter till Allahanda har flera spekulanter hört av sig. Förhandlingarna med nu aktuell köpare är långt framskridna och ärendet ligger också hos lantbruksnämnden för erhållande av förvärvstillstånd. Som köpare nämns en Motalabo. Försäljningssumman uppges till omkring 3 milj. kronor.

Sedan Hasselfors Bruks AB 1966 förvärvade hela Skyllbergs Bruks AB har flera transaktioner, vilka berört de gamla Skyllbergsdomänerna och anläggningarna där, genomförts. Bruksdisponent Ivan Svensson återförvärvade

sålunda hösten 1966 bl a Kårbergsanläggningen och 1 500 hektar mark vid Skyllberg. Nu arrenderar Hasselfors Bruk lantbruket vid Skyllberg. Stora Kopparbergs Bergslags AB övertog drygt 10 000 hektar skogsmark av Skyllbergs Bruks södra ägor från Hasselfors. Detta område övergick senare till Domänverket genom markbyte mellan Stora Kopparbergs Bergslags AB och Domänverket. Byte ägde rum ur arronderingssynpunkt och skogsområden i fler, län berördes i uppgörelsen.

Att Hasselfors Bruks AB ni avyttrar lantbruksgårdarna Ortele-Mariedamm får ses mot bakgrunden av att det inte anses var, ett industriföretags primära uppgift att driva lantbruk. I Hasselfors kommer dock bolaget att ha kvar sin jordbruksdel. På den har under senare år gjorts stora investeringar.

Skyllbergspotatisen från främst Ortele är en känd produkt

Traktorer och högafflar på stor bonauktion

MARIEDAMM

Hela maskinparken — stort som smått — efter framlidne ägaren av Mariedamms gård Sixten Samuelsson gick under klubban vid en stor bondauktion i veckan. Maskinerna behövs inte längre, på gårdens gamla åkrar ska det i fortsättningen växa skog.

Bönder från hela mellansverige kom till auktionen för att göra det stora klippet.

Vädrets makter var dock inte på sitt bästa humör. En ros måste därför gå till den tappre auktionisten Sören Johansson från Svennevad som lyckades hålla intresset vid liv trots snålåsten.

Gammal högaffel

Här fanns alla maskiner som en modern jordbrukare har användning för, traktorer, skördetröskor, ett par potatisupptagare och mycket annat.

Vid auktionens början böjdes en del handredskap ut. NA var nyfiken på en sak:

- Det skulle vara intressant att veta hur

Det har hållits en stor bonauktion i Mariedamm efter framlidne ägaren till Mariedamm gård, Sixten Samuelsson. Hela maskinparken såldes till högstbjudande.

många ton hö mannen bakom den gaffeln har hässjat upp.

Gunnar Hult i Mariedamm hade svaret:
- Jag har jobbat hela mitt liv på det här jordbruket. Först under den tid då Skyllberg ägde godset och sedan under Sixten Samuelsson fram till min pensionering. Om det är min gaffel är svårt att säga, men vems det är rör det sig om stora mängder hö. Säkert har mycket svett runnit efter ryggen på den som hållit i skaftet, tillade Gunnar Hult.

Träd på åkern

Jordbruksnäringen går mot sitt definitiva slut i Mariedamm. Stora delar av de tvåhundra hektar som tillhör gården har redan planterats med tall och granskog och planteringsprogrammet kommer att slutföras.

Bo Samuelsson är tillsammans med sin syster arvtagarna till domänerna.

— Visst svider det i hjärtat på en bonde som jag att behöva ta till den drastiska åtgärden att plantera igen åkrar som under sekler har givit bröd och bärgning. Men vad gör man när man inte kan få en avkastning som ger ett netto, sade Bo Samuelsson.

— Jag har nu planterat cirka 60 hektar i Ortele och planerar att fortsätta i Mariedamm. Får nu

nöja mig med min gård utanför Motala. Där har jag en bra jord som lämpar sig för spannmål och dessutom har vi en köttdjursbesättning som passar bra in för vårt behov, fortsatte han.

Kö till korven

Hustrun Barbro, som till vardags arbetar på länsstyrelsens lantbruksenhet i Linköping, inflikar att det är ett stort problem med att besluta om en lantbrukare ska få tillstånd eller ej för skogsplantering på sina åkrar. Allt fler kommer med ansökningar, uppgav hon.

Men på det knaggliga gärdet gick spekulanterna omkring bland de stora maskinerna och gjorde sina värderingar. En del stod lite avsides med sin "yuppienalle" och konfererade med någon där hemma om hur långt de skulle våga sig i budgivningen.

De flesta frös dock och ställde sig i korvförsäljarens kö. Han gjorde goda affärer och kanske han var den siste som gav en medmänniska något till livs på Mariedamms gård.

HALVARD STRÖM

MINNEN NEDTECKNADE AV HILMA MARI FORSBERG G. HELLZON

... i form av ett brev till väninnan Gerda.

Född. 1892-09-16 i Isåsen. Hon arbetade 1909 – 1913 som piga på Mariedamms herrgård. Död 1982-04-29 i Hammar. Gift 1946-03-25 m. Oskar Leonard Valfrid Hellson (f: 1884-04-03 i Norge d:1973-09-23 Pensionärhemmet, Zinkgruvan) (Brevet erhållet av Stig Gustavsson, Zinkgruvan)

Beskrivning av herrgården

Jag tänkte berätta för dig Gerda om hur det var år 1909, då jag som 16-åring kom till Mariedams Herrgård, som husa där. Det var glansperiod då. Mycket folk var det som arbetade på gården. Det fanns en stor besättning i ladugård och stall med många arbetare och statare, omkring 5-6 arbetshästar och 2 st. vagns- och ridhästar för patrons räkning. Stor ladugård med 50-60 kor och ungdjur, 2 par oxar och höns fanns det också. Korna skulle sommartid på bete och mjölkades också ute på ett ställe som kallades mjölkfållan. För två sådana resor över sjön med eka hade mjölkerskorna 10 öre gången. Dagsverken på åker och äng noterades med 5 kr om sommaren och 75 öre vintertid. Jag vet inte så många detaljer om förhållandena utom på Herrgården.

Herrgården inrymde 12-14 rum. 5 rum och hall på n.b. 6 rum på andra våningen. Och på tredje våningen 3 st. gästrum och badrum. På nedre botten var det entré med stor glasveranda, hall och kapprum, matsal, köksförrådsrum, jungfrukammare samt kontor där patron utbetalade löner till arbetare som var på kättingsmedjan och torvströfabriken samt i trädgården. Så förflyttar vi oss en trappa upp. Där var det också hall, brukspatrons rum, fruns rum, barnens rum och sängkammare samt ett stort förmak. Så fanns en flygelbyggnad innehållande rum för trädgårdsmästaren, rum för arbetare såsom muraremästare som bodde

där under reparationer och en bagarstuga - Där bakades bröd, en del tunt som löv som bakades och åts som spisbröd - mycket gott. (Herrgårdsflygeln byggd 1804-1806. Tillbyggnad 1900. Allt rivet 1946).

Om jag skulle börja med en dags arbete för mig personligen. Klockan ½ 6 fick jag stiga upp på morgonen, ty kl. 6 skulle jag hämta herrskapets och ev. gästers kläder och skor för borstning. Då det var gjort skulle rummen städas. Fruns rum skulle vara färdigt kl. 7 då hon intog sitt morgonkaffe där. - Var det vinter så skulle det eldas i alla dessa kakelugnar för värmeledning fanns inte då, ej heller elström, - bara fotogenlampor, dom uppgick till dubbla antalet rum.

För att fortsätta med dagens arbete skulle ju patrons rum vara färdigt till kl. 8 då han alltid gymnastiserade. Han drack bara ett glas varmt vichyvatten på morgonen före en ständig morgonpromenad. Ja så var det att gå ner till matsalen och där gör fint tills frukosten intogs kl. 9. Den bestod för det mesta av gröt, sill och potatis eller ägg samt kaffe - så blev det städning av sängkammare, barnkammare, gästrum, ty ofta fanns det gäster där. (Doktor och djurläkare hade också sitt hushåll där. Jägmästare och ett stort uppbåd under den tiden älgjakten började). Också hallar, trappor och gångar skulle vara fint putsade. Middagen intogs kl. 2. Vanlig husmanskost såsom köttbullar och potatis, kräm och mjölk om sommaren. Surmjölk, köttsoffa, plättar, fläsk med bruna bönor, ärtor och fläsk varje torsdag.

Annat var det då det var fest. Då var det flera rätter. Först smörgårdsbord med småvarmt – sedan någon soppa, klar buljong med pastej o.d. Sedan fisk och stek av älg eller rådjur med legymer. Sedan efterrätt och kaffe. Vanligen var det rödvin eller vitt vin. Till och med champagne vid högtidligas tillfällen. Ofta förekom det som fiskrätt krustader med kräftstuvning – ty kräftorna koktes, rensades och saltades ner för att ha hela året vid dylika tillfällen. Allt i matväg hämtades på gården. Mjolk ägg – smör kärnades i köket – det stod kokerskan för. Det fanns en matkällare som vi kallade iskällaren – där förvarades alla djur som Skogsvaktaren kom med. De hängdes in där till de togs i bruk. Älg, rådjur, hare, samt fågel. Fisk fångades i Skeppsjön. Det fanns inte kylskåp e.d.

Var det vinter så skulle jag till mörkrets inbrott ha alla dess lampor fyllda och blänkande fina – dessa måste jag se efter så att de inte drog upp sig och rök som ofta fallet kunde bli, om man inte såg upp, det hände mig bara en gång och då på själva julafton i matsalen där det redan var dukat med ren fin duk. I min förtvivlan gick jag upp till fröken Karin och berättade eländet. -Var inte rädd för det. I dag är Pappa så snäll – eljest kunde han vara en rätt

så sträng herre, alltid mycket noga. – På kvällen kl. 8 var det aftonmål som bestod av bröd, smör, ost, uppskuret, the, kräm och mjölk. Lönen var 10 kr per månad och 5 kr i städsel.

En gång som jag nog aldrig glömmer var då kokerskan hade ledigt och rest till sin syster, kom det telefon att syföreningen, som bestod av fruar från Skyllberg, ville komma dit. Ja vad skulle vi göra sa fru Håkansson, kan jag svara att de får komma ty det måste bli lunch. Ja visst fick de – Vi ber Emma, en mjölkerska som ofta kom till hjälp, nacka ett par höns. Och det blev kokta höns med ris och potatis – men ack ock ve – Ladugårdsfrun kom in och bad att få tala med frun. I mjölken som stod uppsatt för att få grädde till efterrätt av, hade det kommit en råtta. Jag ville tala om det sa Karlsson i sin sävliga ton, men värre saker kanske går att äta. – Ja det går nog bra sa frun. Jag tar ingen grädde. Efter lunchen kom frun till mig och sa – jag glömde mig och tog grädde . Hur tror du det skall gå – men den som inget tog, det var jag.

Nu är allt ett minne blott.

Herrgården är jämnad med marken, stall och hästar, ladugård och kor, den fina trädgården. Det är bara flygeln kvar som blivit ordentligt restaurerad åt jordbruksförvaltaren. – Nu är sagan slut ty det låter väl som sådant, ändå är det sanna verkligheten

PARKERNA

ENGELSKA PARKEN.

På västra sidan om järnvägen finns lämningar av en Engelsk park. År 2017 gjordes en arkeologisk utredning av bl.a. detta område. I rapporten²² finns området beskrivet:

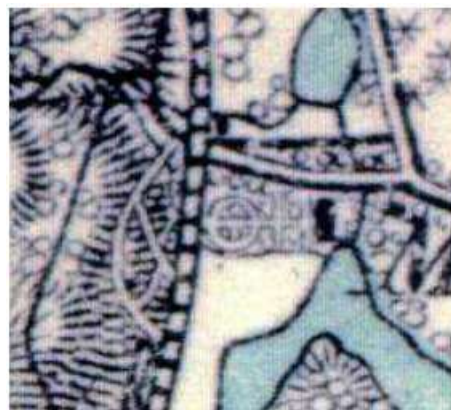
” På krönet av en brant sluttning ligger en rund terrass av kallmurade stenar, runt fem meter i diameter och två meter hög. Förmodligen har ett lusthus stått på platsen. Från Smeddammen leder en idag torrlagd kanal fram till terrassen där vattnet letts i ett fall nedför kala berghällar och därefter letts till en trumma under järnvägsbanken. I söder ligger en hälsokälla som restaurerats av hembygdsföreningen med ett betonglock och överbyggnad i trä. Fram till terrassen och hälsokällan leder 1,5–2 meter breda stigar

22

med ställvis stensatta kanter, som bitvis är svåra att iaktta. De leder över vattendrag på små stenlagda broar på minst två platser.

Dessutom finns ett runt stenfundament, ca 4 meter i diameter, med oklar funktion i västra delen av området. I arkivstudierna har inga otvetydiga uppgifter påträffats om när parkanläggningen anlagts, och det finns inga direkta uppgifter om en engelsk park vid Mariedamm. Flera indicier tyder dock på att anläggningen varit i bruk under en kort period på och runt 1870-talet.

Kartdetalj t.h. från generalkarta från 1878 visar Engelska parken västar om järnvägen. Öster om järnvägen syns Herrgårdsparken. Den visas även på järnvägskartan på sid 2.

HERRGÅRDS PARKEN

Parken och trädgården. Östra sidan av flygeln

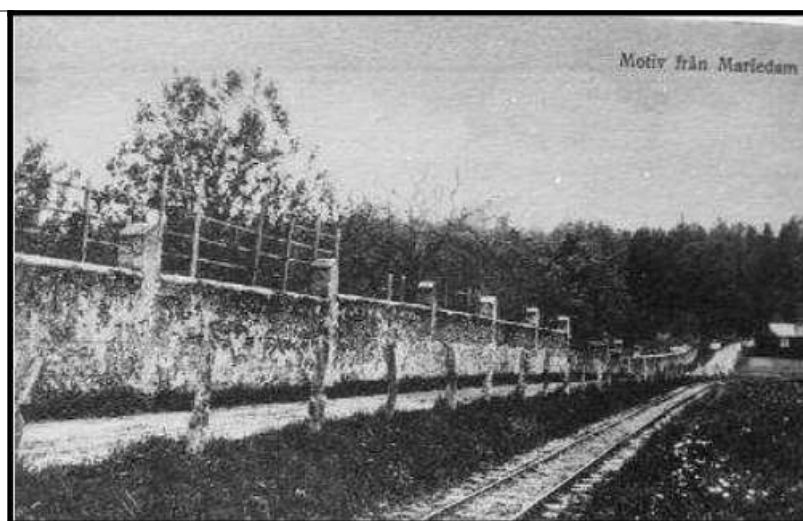
Parken i barock stil ansågs vara en av Närkes vackraste platser. Av den finns numera inga rester kvar. Senare gjordes den om till en engelsk park på cirka 10 ha som det finns en del fragment bevarade av under vegetationen. Det fanns bl.a. ett orangeri i parken. Långt in på 1950-talet hölls parken i ståndsmässigt skick. En lång allé ledde tidigare fram till gården men nu finns bara en liten del kvar. Allén avslutades med ett par vackra grindar som är smidda i kättingsmedjan på gården. Motivet är hämtat från liknande smidesarbeten vid Grillska huset i Gamla stan i Stockholm. Grindarna har flyttats minst tre gånger på senare år.

Tidigare stod de vid den gamla vägen som gick över gårdsplanen mellan nuvarande bron och muren. De stod till vänster om infarten på Håkanssons tid. Han satte dem vid den infart som användes. Den syns rakt framför stora porten på nuvarande hus. Grindarna fick sin nuvarande placering på 1970-talet av Samuelsson.

I Mariedamm finns endast ett minnesmärke bevarat som påminner om Ostindiska kompaniets dagar, men det är desto ståtligare. En flera meter hög och ett par hundra meter lång trädgårdsmur avgränsar parken mot norr. Den är uppförd av slaggsten och med jämna mellanrum har muren

försetts med torn. I folkmun kallas den för "Kinesiska muren" på grund av likheten med det imponerande byggnadsverket i Kina. Den byggdes ca. 1875 av Per August Kjellberg i Trehörning. Tyvärr har muren underhållits dåligt, varför fukt och kyla gjort att den börjat vittra sönder.

I trädgården har det funnits ett växthus och orangeri som värmdes upp med hjälp av ved och senare oljeeldning. Där odlades vindruvor, fikon, apelsiner och kamelior. Vid boningshuset fanns det stora laggkärll med lagerträd. Sju järnurnor på fot fanns där också. Tre barrträd var planterade tillsammans varav, en Hemulgran, en Vejmuttall och några andra barrträd. För övrigt fanns följande prydnadsträd: Idegran, Cypresser, Blodbok, Ornäsbjörk, Lind, Lönn, Al, Björk och ev. Blodlönn. Frukträd: Åkerö, Oranje samt Melonäpplen och Viktoriaplommon. Där växte svarta, röda och vita vinbär. 500 vita vinbärsbuskar togs bort av fam. Hökerberg - men fler fanns kvar. Vita vinbär

Kinesiska muren från in- och utsidan. Till höger syns torvströbanan

har använts vid framställningen av Nordsjöskum, ett mousserande vin. Längs muren odlades jordgubbar och hallon. Prydnadsväxter: Ormbunkar växte runt en springbrunn. I en bågform växte pioner i mängd runt soluret. Ner mot sjön fanns mängder av snölockor och vitsippor. En berså var

anlagd, liksom en rosenrabatt. På försommaren blommade gula gullvivor med röd kant.

En pergola låg söder om den numera rivna stora herrgårdsbyggnaden och därifrån gick det ett promenadstråk som slingrade sig över gräsplanen. Det gick även genom fruktträdgården som låg väster om gården. Den breda grusgången avslutades i en halvcirkel med Thujaträd vilka planterades av Andreas Grill på 1860-talet. Brukspatron Håkansson lät anlägga en springbrunn, vars vatten mjukade upp det stela intrycket från barrträden, och avrundade den långa grusgången. Förebilden kom från palatsträdgårdarna i Sydeuropa. Några andra fakta: 1925 fick Mariedamm, Zinkgruvan m.fl. elektricitet.

NÅGOT OM NÅGRA ANSTÄLLDA:

I boendeförteckningarna i Bilaga 2 till 4 finns de som varit anställda under åren 1813 till 1937. Av dessa vill vi uppmärksamma några:

Trädgårdsmästare var bl.a.:

1892-1921

Johan Melker Vestberg (f.1862-07-05) och hans hustru **Emilia f. Karlsdotter** (f.1859-12-12) och två barn flyttade in från Tjällmo. År 1922 flyttade Johan Melker och Emilia in till Billingen i Mariedamm (Klackjärnsvägen 11), där de byggde ett växthus. Melcher avled där 1939-05-12 och Emilia 1940-09-05. Vi berättar om familjen i häftet Hus och Människor i Mariedamm Del 1 (2012).

1826-1864

Om trädgårdsmästaren **Tollin** och hans familj har vi berättat i torpvandringshäftet från 2007. Vi återger här texten.

Zacharias var född 1797-06-15 Han kom till Mariedamm från Godegård år 1826 tillsammans med hustrun **Beata Sofia** och sönerna **Peter Johan** och **Carl Fredrik**. De fick ytterligare fem barn. 1864 blev Zacharias ”pensionerad” och fick flytta med hustru och ett barn till Gruvstugan. Familjen hade tjänat in en mindre förmögenhet. Han hade detta år en fordran på Grill på 1287 Riksdaler. Detta motsvarade en summa av ca 8 årsinkomster (150 Riksdaler/år). Trots detta fick han i gåva ca 70 Riksdaler per år av Grill (gratialier) i form av kontanter och varor. Zacharias dog år 1874. Änkan flyttade år 1886 till Getabo Kvarn. Av räkenskaperna (avräkningsbok från Skyllbergs bruk) framgår att arvet efter Zacharias då i det närmaste var slut.

Av barnen var det **Peter Johan** och Carolina som bodde kvar i trakten en längre tid. Peter Johan gifte sig med Maja Lisa Hagström – född och uppvuxen i Lilla Björnfall. De bodde där tillsammans några år tills Peter Johan dog år 1905. Maja Lisa gifte om sig. Vi har inte följt familjen vidare. Dottern Carolina arbetade i många år i Björnfall som piga innan hon flyttade 1924.

1921-1935 och framåt.

Georg Berg (f.1898-08-05 d.1959-10-27 i Lunnagården /Hammar) är son till smeden Johan Frans Edvard Berg och hans hustru **Svea Margareta Elenora Nordström** (f. 1899-07-20 d. 1943-04-20 i Mariedamm). Familjen Berg bodde i Labbit (Masugnsstugan) vid Trehörnings masugn där Georg föddes. Vi berättar mera om familjen i torpvandringshäftet från 2003. Ida Beata var dotter till banvakten Johan Alfred Nordström och Selma Eleonora f. Olovsdotter. Johan Alfred var banvakt i Mariedamm under åren 1917-25.

Senare arbetade bröderna **Folke** och **Bertil Gustavsson** i trädgården med grönsaks-, frukt- och blomsterodling.

Befallningsmän var bl.a.

1895–1938 Karl Vilhelm Karlsson

Han byggde Björkebo (Masugnsvägen 6) år 1938 och flyttade dit med hustrun Amalia (Emeli) Teresia . Vi skriver mer om familjen i Hus och Människor i Mariedamm Del 2 som i kapitlet om rättarbostaden.

1938-1940 KE. Karlsson

1940–1944 Åke Ragnar Tingström

1944-1948 H. Wahlberg

1948–1977 Yngve Fransson (son till Frans Edvard nedan)

Vi skriver om familjen Fransson i häftet Hus och Människor i Mariedamm Del 2 i kapitlet om Cederslund och i kapitlet om Ekmon.

1977–1978 Svante Gustafsson Wattz

Rättare var bl.a:

1826-1860

Olof Pehrsson Bäck (f.1800-10-01) kom till Masugnsstugan från Hirsjö ca 1819 med hustrun **Stina Maja Abrahamsdotter**. Han anställdes som statardräng. De bodde där till 1826. Då blev Olof anställd som rättare och de flyttade till Mariedamm. På julafton 1856 dog hustrun. Fyra år senare blev han torpare på Bygget där han blir till sin död 1884-02-22.

1868-1891

Oskar Fredrik Rehnström (f. 1845-05-22) och hustrun **Clara Sidonia Persdotter** berättar vi om i häftet Hus och Människor i Mariedamm del 1. Vi återger delar av det vi skrev:

Oskar Fredrik och hustrun Clara Sidonia Rehnström flyttade in från Mariedamms herrgård där Oskar Fredrik hade varit rättare sedan 1868. När han kom till herrgården fanns redan Clara Sidonia där sedan fyra år tillbaka, anställd som piga. Hon hade kommit dit från Lilla Mellösa. År 1870 gifte de sig. Under de 23 år som de bodde på herrgården fick de sex barn (se boendeförteckningen).

1909 – ca 1942

Frans Gustav Edvard Fransson. Han var född i 1882-03-18 i Lenhovda sn. Kronobergs län. Han kom som rättare 1909. Han gifte sig 1912-07-30 med **Elvira Eugenia Jakobsson** f. 1890-03-05 Godegårds sn.

Gustavs son Yngve blev befallningsman på Ortele och Mariedamm.

Finsnickaren

Oskar Södergren anställdes som finsnickare vid herrgården 1917. Han, hans hustru samt nio barn flyttade in i Kongo (Grillska Vägen 49). I häftet Hus och Människor del 2 i kapitlet om Kongo skrev vi bl.a. följande om familjen.

Karl **Oskar Södergren**, f. 1877-11-21 i Gärdesberg, Sinsberg, Askersunds lfs. Hustrun **Emma Charlotta** f. **Lundman**, 1878-01-26 i Kristberg, d. 1936-11-17 i Mariedamm. De arbetade vid herrgården. Oskar var fin/möbelsnickare fram till sin pension 1942. Då flyttade Oskar till sin son Harald med familj (Gurli och en dotter), som arrenderade en gård i Noratrakten. Där han bodde till början på 1950-talet då han flyttade till ålderdomshemmet i Lerbäck där han avled 1967-04-11. Där kallades han för ”snickarn”. Han hade en liten verkstad i källarvåningen på nämnda hem.

År 1963 berättade Oskar sina minnen på band. Från Oskars sondotter Birgith Gustafsson har vi fått en utskrift av berättelsen. Delar av den finns i bilaga 1. Även Oskars och Emmas barn arbetade på herrgården när de växte upp. Sonen Allan arbetade som tonåring vid torvfabriken och hos trädgårdsmästaren. Han också har på band berättat sina minnen. I bilaga 1 finns en utskrift av delar av denna inspelning. Den också utskriven av Birgith Gustafsson. Sonen Ragnar bodde under en tid i Kenya (se detta kapitel). Se även boendeförteckningen i bilaga 3 sid 5

MINNEN EFTER ANTECKNINGAR AV SIV HÅKANSSON-KARLSSON:

Pontus Håkansson d.ä. var född 21/5 1856-död 5/5 1939. Han kom till Mariedamms herrgård 1888 och arbetade som bokhållare. Senare blev han platschef och slutligen brukspatron och delägare i Skyllbergs bruk. Han moderniserade och byggde en vinkelbyggnad i tre våningar år 1900. Det blev även en stor glasveranda mot gårdsplanen.

Pontus Håkansson var en sträng men rättvis person. Hans humor tinade många gånger upp arbetet.

I början av 1900-talet var TBC (Tuberkulos) en vanligt förekommande sjukdom i hemmen. Smittan överfördes bl.a. genom att man drack opastöriserad komjölk. Han är mest känd för att han införde en reaktionsfri (fri från tuberkelbaciller) besättning på Mariedamms gård och att mjölken pastöriserades. År 1925 blev det lag på att alla gårdar måste göra det. På senare år led Pontus av bacillskräck. Pontus hade besök

*Pontus Håkansson d.ä. och barnbarnet Siv Håkansson
Foto från Siv Håkansson-Carlsson.*

av kusinerna från Borås, som skämtade med honom. En morgon när Pontus kom ut genom dörren, iklädd grå kostym och svart kalufs (han var flintskallig), stod de bakom dörren och fångade in honom med en flughåv. Då var han inte lycklig.

Hustrun **Anna f. Stenström** var född 1/12 1866 död 17/11 1939.

Barnen hette **Carin** och **Pontus**. Anna blev tidigt föräldralös. Anna var kusin med Karin Larsson maka till konstnären Carl Larsson. När Pontus och Anna

skulle gifta sig erbjöd Carl sig att hålla bröllop för dem. De vigdes i Carls ateljé i Sundborn. Efter akten sa Carl till Pontus att välja ut en tavla i present från dem. Då svarade Pontus, som var en mycket jordnära person, "- Tocket där skröp vill jag inte ha".

Foto från Siv Håkansson-Carlsson.

Pontus Håkansson d.y. var född 15/1 1897 - död 1/3 1959.

Ivan Svensson d.ä. och Pontus d.ä. kom överens om att Pontus skulle utbilda sig till jägmästare och ta hand om Skyllbergs skogar. Han tog studentexamen 1915 vid Karolinska läroverket i Örebro. Sedan kom han in på skogshögskolan i Stockholm. Studierna omfattade 11 terminer, där praktik i Garpenberg och på andra ställen växlades med studier i Stockholm. Under en skogsexkursion i Sydtyskland blev han smittad av en fluga och fick sömnsjuka som är en mycket allvarlig sjukdom. Han klarade sig men blev sned i munnen och anlade därför mustasch.

Skogseleverna studerade inte enbart. De hade mycket roligt också. En kväll gick de ut för att äta middag; klädsel var frack. Stämningen blev hög. Det skålades och sjöngs. Vid bordet bredvid satt Erik Axel Karlfeldt och flera andra kända litterära personer. De var inte lika muntra. Karlfeldt reser sig upp och hötter med näven åt skogisarna. Då reser Pontus sig upp och drar upp frackskörtet och visar sin jaktkniv. Det blir alldeles tyst och en något bleklad Karlfeldt slår sig ner så skogisarna kunde fortsätta att ha livat.

År 1921 tog Pontus sin jägmästarexamen. Han knöts därefter till Skyllbergs bruk, där han blev förvaltare för arrendegårdarna.

Jämsides härmed hade han i början anställning kortare perioder vid Domänverket, men senare lämnade han sin statliga tjänst. Åren 1925 -26 kartlade han Skyllbergs skogar. Pontus hade sitt kontor i stora byggnaden där hans föräldrar bodde.

1928 gifte han sig och bosatte sig i flygeln. Pontus var en intresserad och skicklig kommunalman. Under många år var han ledamot av kommunalnämnden och kyrkorådet samt ordförande i den Ecklesiastiska boställsnämnden.

Under krigsåren 1939-45 var Pontus inkallad i många år. Han blev chef för en luftbevakningsstation i Örebro län med huvudkontor i Karlskoga. En gång skulle han inspektera en station i Sjöändan i Värmland. Det var en klar natt med månsken. Uppe i tornet gick en ung pojke på vakt. Pontus började kliva upp för stegen. Den lille soldaten får se en platt uniformsmössa och under den en svart mustasch. Soldaten blev så rädd att han sträckte händerna upp i luften och ropade "mamma hjälp".

Under finska vinterkriget, då broderlandet hade det svårt, ordnade Pontus med en Finlandsafton i Ordenshuset i Mariedamm. Det kom mycket folk och viljan att hjälpa till var stor. Det var tal med frågesport och andra aktiviteter. När aftonen var slut hade så mycket pengar insamlats att det räckte till ett flygplan som skänktes till Finland.

Efter den långa militärtjänstgöringen kom Pontus hem för gott. Han blev då kallad till ett samtal med Ivan Svensson d.y. Under samtalets gång erbjöd han Pontus att flytta till Skyllberg. Han skulle få efterträda dåvarande skogschefen Herman Eriksson. Pontus svarade då: "- Jag lämnar aldrig Mariedamm". Ja, i så fall får du bli konsulterande jägmästare, sade då Ivan. Efter en stunds funderande accepterade Pontus förslaget.

Några år senare frågade Pontus Ivan om han fick köpa Mariedamm. Ivan svarade att vi får ta upp den frågan vid nästa bolagsstämma. Pontus kunde inte vara med på den. Långt senare, när Pontus var död, kom det till min kännedom att frågan aldrig tagits upp.

Pontus var hemvärnschef i Lerbäcks socken åren 1951 -57. Genom ett intressant och målmedvetet arbete ryckte han under dessa år upp hemvärnskåren. Vid en rikshemvärnstävling, som hölls på torget i Askersund, ställde hemvärnet och lottakåren upp. Kung Gustav VI Adolf kom på besök och inspekterade. Pontus fick skaka hand med kungen som uttryckte sin belåtenhet över att hemvärnet och lottakåren så mangrant infunnit sig. Han önskade dem lycka till. Chef för lottakåren i Lerbäck var Dagmar Sundgren.

Pontus hade många intressen, bl. a. vintillverkning. I vårt kök stod det alltid en damejean och kluckade. 1946 köpte han vinrättigheterna efter Klöversköld i Karlsby. Han bildade AB Nordsjöskum tillsammans med några vänner. I trädgården planterades 500 vita vinbärsbuskar. Själva vinfabriken låg i Billingsro och en man som varit med under Klöverskölds tid anställdes. Vinflaskorna diskades i tvättstugan på gården. Vinet förvarades i stora tunnor i en källare, där det lagrades en viss tid. Sedan skulle vinet tappas på flaskor, korkas, etiketteras och läggas i lådor för att skickas till AB Vin- och Spritcentralen. Vinet hette Nordsjöskum och var ett mousserande vitt vin med 18% alkoholhalt.

Under kriget hade Klöverskjöld tjänat stora pengar på sin vintillverkning då det var importstopp på utländska viner. När Pontus tog över var kriget slut och man började åter importera utländska viner. Det var inte så lönsamt längre att tillverka vin i Sverige, så hanteringen upphörde.

Pontus och Svea Håkansson med barnen Pontus och Siv

Foto från Siv Håkansson-Carlsson.

Efter Pontus död, skrev tandläkare Gösta Blohm in memorandum följande:

*Jägmästare Pontus Håkansson är borta för alltid,
finns inte mer bland sina kära i Mariedams gamla herrgård.
De klara vänliga blå ögonen,
i hans väderbitna ansikte,
lyser ej längre mot vänner och kamrater från skoltiden,
från fjällens vita värld, från jaktstigar i skog och mark,
från färdvägen till lands och sjöss.
Hans fasta handslag och bullrande basröst
skall ej längre förmedla den omedelbara kontakten
med gammal och ung,
känd och skämd.
Men minnet av en färgstark,
säregen personlighet
finnes kvar och skall leva länge.
Fjällfarare i Tännaldalen skall måhända skämtsamt tänka på sin färdledare,
den kopparbrune rynkögde "Pontus med de långa stavarna".
De glömmmer säkert aldrig hans omtanke om deras säkerhet och trevnad.
Bland studentkamraterna av årgång 1915 i Karolinska läroverket i Örebro
var han självskrivnen som sammankallande och sammanhållande länk.
Vi böjer våra huvuden i sorg och saknad över förlusten
av en trofast vän och sällsynt god kamrat.*

P. Håkanssons hustru **Svea f. Orrvik** var född 24/3 1900 - död 30/10 2000.
Barnen heter **Siv och Pontus**.

*Sveas stora familj: Hennes far och mor samt de 11 barnen
Foto från Siv Håkansson-Carlsson.*

Svea var född på Haga i Lindesberg. Hon var yngst av 11 syskon. Hennes far var grosshandlare J. O. Andersson.

Tidigt visade det sig att Svea var musikaliskt begåvad. Hon hade absolut gehör, vilket innebär att sjöng man en visa för henne, satte hon sig vid pianot och spelade visan utan noter. Hon hade en hög och ljus röst (sopran). Svea tog sånglektioner för Jussi Björlings pappa, som nu var änkeman. En gång kom Jussi inspringande och var ledsen för att han hade tappat en knapp i sin gylf. Svea tröstade honom och sydde i en ny knapp. När hon var 18 år blev hon erbjuden av Jussis far att, tillsammans med honom och de tre pojkarna, åka över till Amerika för att sjunga. Sveas far sa nej, det passade sig inte.

Svea gick igenom realskolan i Lindesberg. I avgångsbetyget hade hon A i sång och gymnastik. Huset som hon växte upp i var stort, byggt med snickarglädje med tinnar och torn. Det var många personer i huset, en stor familj med mycket tjänstefolk. Ungdomarna hade många hyss för sig. En gång ordnade de med "cirkus på Haga" och då uppträdde lillsyrran som trapetskonstnär.

Vid 25 års ålder kom Svea till sin morbror och moster, Edvard och Valborg Muller på Zinkgruvan. Hon var där som guvernant åt deras barn. Där träffade hon sin blivande make Pontus.

1925 tog hon DM i tennis i Lindesberg (damdubbel). Svea hade bestämt sig att bli sjuksköterska. Hon kom in som elev på Rödakorshemmet i Stockholm. Hon gick elevtiden ut, men sedan ville Pontus att hon skulle sluta för att gifta sig med honom. Annars skulle han bli tvungen att lösa ut henne från utbildningen. 1928 gifte de sig i Lerbäckes kyrka. Vigselförrättare var kyrkoherde Gustaf Helgstrand. Bröllopsmiddagen var på Zinkgruvan hos Mullers.

Så kom Svea till Mariedam. Pontus och Svea bodde i flygeln och hans föräldrar i stora byggnaden. Svea var mycket spontan och naturlig, så hon hade ingen svårighet att komma överens med svärföräldrarna.

Pontus kallade Svea för "Matte", för hon tog alltid hand om hundvalparna. Dessa skulle växa upp till jakthundar. Hon skötte dem som små barn, satt med dem i knäet och vyssjade dem till sömns när de gnydde. Hon tog dem i nackskinnets och lyfte ut dem när de skulle uträtta sina behov. Så växte de upp

och den dagen kom då hundarna fick följa med på sin första jakt. Hundarna kom hem med knorr på svansen och sedan var det bara husse som gällde.

En gång skulle Pontus och Svea ut på tjäderspel tillsammans med skogvaktaren Karlsson från Blackfärd. "Matte" var höggravid. Klockan var tre på morgonen och det började ljusna. Man kunde höra rödhaken sjunga. Så hörde de en tjäder som började spela. Kluckningar och sisningar växlar.

Det gäller att stå tyst då och sedan gå.

- "Nu svimmar jag", sa Matte.

- "Svimma då, men var tyst", svarade Pontus.

"Matte" for direkt ner i mossan.

Foto från Siv Håkansson-Carlsson.

En vinterdag var Anna och Svea bjudna på visit till Helga Svensson i Skyllberg. De åkte släde iklädda fårskinnspälsar för det var rätt kallt. Svea, som kunde rida och var van vid hästar, satt bak på kuskbocken och höll i tömmarna. När Svea hade lämnat av Anna vid huvudingången så åkte hon till stallet. På stallbacken mötte hon kusken som sa till henne:

- "Kuskpojken kan ställa in hästen där i stallet".

- "Javisst", sa Svea och gick in i stallet och började sela av. Efter en stund kom kusken in i stallet. Där var det varmt så Svea tog av sig mössan och hennes långa ljusa hår föll ut över axlarna.

- "Nej, det är ju fru Håkansson", sa en snopen kusk.

På den här tiden var det liv och rörelse på Mariedamms gård. Klockan sju ringde vällingklockan och befallningsman K. V. Karlsson samlade ihop arbetarna får att fördela dagens arbete.

J. O. Skog, kusk och senare chaufför, hämtade källvatten till oss från parken med ok och två stora kopparkannor.

Varje årstid hade sina sysslor. Vårstädning med fönsterbyte, på sommaren trädgårdsskötsel, på hösten var det konservering av frukt och bär. Älgjakten då de skjutna djuren kom till tvättstugan för att flås och tillvaratas och till sist julstöket med slakt och bak. Dessemellan var det tunnbrödsbak i bakstugan, byk och allehanda hushållsgöromål.

En jultradition som jag minns väl, var julklappar till alla barnen på Mariedamms och Ortele gård. Vi hade listor på barnens namn och ålder. I varje påse låg ett klädesplagg, en leksak och en gottpåse med klubba fastknuten med en röd rosett. På julaftons förmiddag åkte vi till Ortele gård och lämnade påsarna till befallningsman Fransson d.ä. När det började mörkna på julaftonskväll tog lillebror och jag klädkorgen med påsarna och knäckebrödsbakor till hästen. Vi pulsade iväg med lykta i handen. Först gick vi och Skog till stallet. Jag kan i minnet höra hur hästarna mumsade på brödkakorna när vi gick ut. Så gick vi från stuga till stuga. Vi blev inbjudna för att titta på granen, hälsa på alla och önska god jul.

Umgängeslivet florerade under den här tiden mellan herrgårdarna på t.ex. Skyllberg, Vissboda, Säbylund, Aspa, Stjärnsund, Dohnafors, Åmmeberg, Godegård och ställen som Askersund och Örebro m.fl.

Mellan åren 1930-57 hade vi vår årliga middag på Valborgsmässoafton.

Personer fr. v. Carl Öhlin (drev affären i Rönneshytta 1915-1940); Rickard Stenström, Pontus Håkansson d.ä.; Anna Karin Håkansson g. Lundin; Ambassadör Jan Stenström. (Fotot taget 1933 vid lanshövding Karl Stenströms begravning i Lerbäck, där han var född)

Foto från Siv Håkansson-Carlsson.

Svea var en duktig värdinna när det gällde att planera. I stora rummet dukades det långbord. Blommorna på bordet var alltid blåsippor som vi barn hade plockat. Huvudrätten var gäddfärs med murkelstuvning och spritsad potatis. Gäddorna fångades av fiskare Kalle P (Persson) från Gruvstugan. Han hade bara ett ben. Han kom med sin flätade korg gående med sina kryckor och sålde gäddor. I trädgården var det ett stort bål och invid kanalkanten stora marschaller. Gästerna kom iklädda mörk kostym, lång klänning och studentmössa för att hälsa våren välkommen. De höll tal och skålade under middagen. Gamla odeister fanns med som sjöng gluntarna. Efter middagen gick alla till bålet i trädgården, vilket nu hade tänts. Mycket folk från gården och samhället hade strömmat till för att lyssna. Så sjöngs "Vintern rasat ut", "Sköna maj välkommen", "Studentsången", "Vila vid denna källa" m.fl. Sedan återvände gästerna till huset. Då var allting bortdukat i stora rummet och dansen kunde börja. I matsalen fanns det förfriskningar, godis och frukt. Festen slutade med "nattamat", korv och bröd med tillbehör.

Några minnen från festerna:

Vi barn fick hjälpa till att servera. En gång skulle jag servera Uno Töy sås. Han reste sig just då upp för att hålla tal. Med sin vänsterhand slår han iväg den varma såsen. Vid ett annat tillfälle innan gästerna skulle komma och allt var dukat och klart, går hunden Uj och viftar med sin svans ner alla servetterna som var vikta som solfjädrar.

Sedan minns jag en gång strax innan dansen skulle börja hur Gösta Mårtensson går fram till pianot och sätter sig. Det blir knäpp tyst och så börjar han spela "Våren" av Grieg. Det var stämningsfullt och vackert.

År 1943 moderniserades flygeln, kakelugnarna togs bort och vi fick en värmepanna som eldades med ved i källaren. En del sanitära rörarbeten i badrummet och på toaletterna gjordes också. Under den här tiden bodde Svea och tjänstefolket i stora byggnaden. Siv och Pontus var inneboende i Örebro. De gick på flickskola och läroverk och kom hem på helgerna ibland. Under kriget var det mesta ransonerat, kött, smör, kaffe tvättmedel m.m. För att skaffa kött och skinn hade vi kaninavel. Fyra stora burar stod i trädgården och kaninerna fortplantade sig som bekant kvickt.

Det var en kall vinter. Svea var ensam hemma. Mitt i natten vaknade hon av hundskall och skrik. Hon rusade ut. Båda jakthundarna hade slitit sig och var i full fart med att jaga och döda kaniner. Den syn som mötte henne var inte rolig, utspridda halvdöda kaniner låg blodiga på gräsmattan. Hon väckte upp trädgårdsmästare Berg som kom och hjälpte henne att koppla hundarna och att döda de bitna kaninerna. Sedan gick Svea in och skrev ett brev till Pontus.

- "Aldrig mera kaniner".

Sedan flyttade vi tillbaka till flygeln och stora byggnaden användes de sista åren till bostad för skolungdomar som kom för att plocka den kända Mariedammspotatisen .

Så blev det äntligen fred och många blev sugna på att resa. Pontus och Svea hade många vänner. En av dem var Erik Bordin som Pontus träffat inom Järflotta jaktlag i Stockholm. Han bjöd dem på två långresor som varade i månader på ett av sina lastfartyg.

Den första resan 1949 gick runt Afrika med strandhugg i Jemen, Dar-Es-Salaam, Durban och Kapstaden. När de kom in i Biscayabukten blåste det 25 sekundmeter. Det var på nyårsnatten. Pontus surrade "Matte" i kojén med sin livrem. Hon blev ordentligt sjösjuk. Vid 12-slaget knackade stewarden på dörren och berättade att lasten förskjutit sig. Därför kunde de inte bjuda på

champagne så han undrade om det gick bra med punsch i stället. Den andra resan 1958-59 gick till Sydamerika och Amerika. Där gick de iland i Montevideo, San Paolo och Rio de Janeiro. I Rio besökte de Jan Stenström med familj som var Pontus kusin. Han arbetade på UD. Sedan for de vidare upp till New York.

På hösten 1959 lämnade Svea Mariedamm för att bosätta sig i Askersund. Nu upptogs hennes dagar av barn och barnbarn, köra sin gamla PV och hälsa på vänner och bekanta. Hon körde bil tills hon var 80 år och spelade tennis tills hon var 85 år.

Sveas bästa väninna var Anna-Lisa Olofsson, Askersund, som en gång sa om Svea:

"- Jag har aldrig hört Svea säga ett ont ord om någon. Hon fann alltid på en förmildrande omständighet."

NÅGRA BYGGNADER SOM TILLHÖRDE HERRGÅRDEN.

Kenya.

Kenya bestod av två lägenheter på undervåningen och en på övervåningen

Foton från Bo Samuelsson

År 1909 kom änkan **Sofia Matilda Hult f. Persson** till Mariedamm med sina tre söner **Axel Edvin Hult**, **Karl MARTIN Hult** och **DAVID Emanuel Hult**. Hon anställdes som mjölkerska. De var alla födda i Godgårds sn. där de kom ifrån. Sofia Matilda var född 1869-09-15. Hon hade gift sig 1893-05-25 med Axel Vilhelm Persson Hult f.1863-06-14 i Tjällmo. Han avled 1905-06-14 i "magkräfta". Han var då på dagen 42 år gammal och var då torpare vid Ängstugan i Torsjö, Godegårds sn. Sofia Matilda avled 80 år gammal 1950-07-01.

Sofia Matildas söner:

1) Axel Edvin f.1894-03-05 flyttade 1918 till Glanshammar. 1925-07-01 avled han ogift i i Helgesta/Örebro. In. Han var volontär i Kungl. Livgrenadjärerna.

Boende 19??-1963 (östra lägenheten)

2) Martin f.1896-02-03, gifte sig 1924-05-04 med **ANNA Charlotta Josefina**

Persson f.1904-10-15 i Hammar. Martin och brodern David var anställda som lantarbetare vid herrgården. År 1963

Martin och Anna Hult Foto Holger Jansson Fernelind, Södra Lund, Isåsen, Mariedamm

flyttade Martin och Anna till Mariehult i Mariedamm (Marielundsvägen 1) med sonen Gunnar. Anna avled där 70 år gammal 1975-04-22 och Martin 1985-12-04. Han var då 89 år gammal.

Martin och Anna fick barnen:

1) Martin GUNNAR f.1924-09-07. När Gunnar föddes bodde de i huset t.v. om Stallet som visas i bilaga 6 sid 2. När de flyttade till Kenya är oklart. Han bodde under några år i Rättarbostaden när hans farbror hade flyttat därifrån. 1963 flyttade han som sagts ovan med sina föräldrar till Mariehult²³. Han avled där ogift 2011-04-16.

Gunnar arbetade vid herrgården och Blackfärds torvmosse. .

2) FOLKE Emanuel f.1927-12-15. Han flyttade från Mariedamm i början av 1950-talet. Han arbetade vid järnvägen i Lerbäck och Hallsberg. Han avled ogift 1994-05-30 i Hallsberg.

3) Anna INGRID Elisabet f.1935-05-14. Hon flyttade i slutet av 1958-talet till Hallsberg. 1961-06-23 gifte hon sig med Ragnar Natanael Franzon f.1933-11-20 i Viby Örebro län, d.1990-04-20. Hon avled 1972-06-02 i Östansjö,

3) David f.1900-05-13. Förutom att arbeta vid herrgården som lantbruksarbetare var han vaktmästare i Missionshuset där han avled i oktober 1992. Innan han flyttade till Missionshuset bodde han i Rättarbostaden. Under några år var han ordförande i Mariedamms Missionsförening. Han avled i okt. 1992 i Mariedamms missionshus

David Hult.

Foto Holger Jansson

Fernelind, Södra Lund, Isåsen,
Mariedamm

Boende 1944–1971 (västra lägenheten)

Karl RAGNAR Södergren. f.1913-07-18 i Askersunds lfs. och **Gunvor Elisabet** f.1916-01-21 i Göteborgs

Karl Johan. Ragnar var son till Oskar Södergren som vi skriver om på sid. 50 samt i kapitlet om Kongo i häftet "Hus och Människor i Mariedamm del 2". Ragnar var 4 år när han flyttade dit med sina föräldrar och åtta syskon år. Han hade 1936-05-30 gift sig med Gunvor medan de bodde i Kongo. 1944 flyttade de och dottern Gunnel till Kenya. Ragnar arbetade som jordbruksarbetare på herrgården.

Barn:

1) GUNNEL Elisabeth g. Norén f.1943. Hon bor i dag i Lerbäck.

2) Stig-Arne f.1951-07-09, d. 2013-05-27 i Örebro.

År 1971 flyttade Ragnar, Gunvor och Stig-Arne till Cederslund i Mariedamm (Grillska vägen 11). När Ragnar avled 1984-10-31 där flyttade Gunvor till Marieholm (Skirsjövägen 5) och hyrde den lägenhet som tidigare hade varit affär och bank. Hon bodde där till början på 90-talet. Hon flyttade då till Glanshammar för att komma närmare sin dotter Gunnel, som då bodde där. Gunvor avled 1995-09-22 i Glanshammar.

Boende på övervåningen

Gunvor Södergrens svärfar **Johan OTTO Ferdinand Johansson** f.1890-03-06 i Getabo, Lerbäck sn.d.1962-03-05 och hennes mor **ESTER Matilda Emilia Johansson** f.1882-04-04 i Hammar d.1963-04-29 flyttade hit någon på i början

²³ (se vidare kapitlet om Mariehult i häftet Hus och Människor i Mariedamm och bilaga 6 sid 2.

på 1940-talet. Någon gång under 1960-talet flyttade de till pensionärshemmet i Mariedamm. Otto avled där 73 år gammal 1962-03-05 och Ester 81 år gammal 1963-04-29.

Boende under 1980-talet till 2014

Bo Samuelsson berättar:

I den ena lägenheten bodde en äldre dam vid namn Ruth Blucher²⁴ under åttiotalet och början av nittiotalet. Vem som bodde i den andra lägenheten känner jag inte till. Under Ruth Bluchers sista tid bodde ett par vid namn Marianne Elf och Michael Verrier i den andra lägenheten. De drev då också en firma för möbelrenovering i den gamla Rättarebostaden. Nästa hyresgäst hette Ove Göthlin med sambo. Därefter flyttade Willy Johansson in och byggde om Kenia till en enfamiljsbostad. Willy Johansson flyttade 2014 och därefter revs Kenia.

Rättarbostaden

På 1960-talet gjordes en del av huset till garage

Foton från Bo Samuelsson

I boendeförteckningen finns ett antal rättare upptagna. Det är troligt att några av dem bodde här.

Boende 1908-1937

Karl Vilhelm Karlsson var född 1871-11-27 i Garphyttan, Tysslinge församling. Han kom till Mariedamm 1908 som rättare. **Amalia (Emeli) Teresia Karlsson** kom till herrgården som piga 1903. Hon var född 1874-07-05 i Övre Knalla i Hammars församling. Föräldrarna var **Karl August Karlsson** och **Ulrika Johanna Östring**. Karl och Emeli gifte sig 1908-02-09.

År 1937 flyttade familjen till Björkebo i Mariedamm (Masugnsvägen 6) (se Hus och Människor i Mariedamm del 2.) Hon avled där 83 år gammal 1957-09-07 och Karl 1962-11-03. Han var då 91 år gammal.

Karl var äldsta barnet i en syskonskara på nio. En syster **Hedvig** var gift med **Hjalmar Björnberg** i Björnfall (se kapitlet om Gård F/Björnbergs i häftet om Norra och Södra Björnfall). Åren 1895-1937 var **Karl** befallningsman på Mariedamms gård.

Karl och Emeli hade två barn:

1) Ragnar (f.1909-01-23 på Mariedamms gård, d.1977-08-18 i Borås gift 1941-01-23 med Karin Jenny Elisabeth f.1912-07-03 i Målilla, d.1986-12-24 i Borås).

²⁴ Rut Blycker, f. 1902-10-13 i Lerbäck, d. 1997-02-13 på Borgmästargården i Askersund.

2) Asta (f.1911-09-26 på Mariedamms gård d.2003-10-07 i Karlstad gift 1946-10-19 med Bengt Falkenström (f.1912-01-08 i Folketorp d.2003-01-08 i Karlstad). Hon var söndagsskolelärarinna i Missionshuset

Vuxna fr. v. Asta, Emeli, Karl och Ragnar Karlsson med två sommarflickor. Herrgårdsflygel i bakgrunden.

Foto: Holger Jansson Fernelind, Södra Lund, Isåsen, Mariedamm

Flera boende

David Hult och hans och hushållerskan **Maria Bengtsson** bodde här innan de flyttade till Missionshuset. Därefter bodde Davids brorson Gunnar Hult här innan han med sina föräldrar flyttade till Mariehult. Se vidare ovanstående kapitel om Kenya.

Ekmon

Byggt 1962

Ägare 1961-2015 Familjen Samuelsson

Boende 1964-1969

Skogvaktaren **Harald Jansson** (f. 1926-02-15 i Hammar, d. 1996-09-18 i Sjöbo kn.) och hustrun **Elsa Mari-Anne f.Åkerberg** (f.1930). De flyttade hit från Blackfärd där den bott under tio år med sönerna **Kent** och **Krister**.

Boende 1969 – 1976.

Familjen Lantz

Nils Arne_f, 1924-06-05 i Skön, Västerbottens län, Medelpad. d. 2005-04-15 i Kvistbro.

Anna Christina f. 1925-03-17 i Ramsele, Västernorrlands län, Ångermanland. d. 2004-07-23 i Kvistbro.

Barn.

Britta Maria Christina, Nils Villhelm Michael.

Familjen Lantz kom till Ekmon från Ådalsliden i Västernorrlands län, Ångermanland, där barnen var födda.

Arne anställdes som driftledare för torvfabriken i Mariedamm. Den befattningen hade han fram till dess att torvfabriken totalförstördes genom en brand år 1973.

Vi skrev om branden i torpvandring nr. 3 år 2007 samt i Bygdband.se/Mariedamms torvströfabrik. Då fabriken inte återuppbyggdes, fick Arne arbete som skogsutvecklare vid Hasselfors anläggning i Rönneshytta. Det gällde utveckling och odling av skogsplantor, samt att experimentera med tillverkning och pressning av torvplattor för sådan odling. Familjen flyttade till Mullhyttan i Lekebergs kommun 1976.

Boende 1976-1984

Familjen Fransson flyttade in 1976 från Ortele. I häftet om Övergårdarna skrev vi bl.a. följande:

Yngve Fransson f.1916-08-29 blev ca 1942 befallningsman för Ortele (senare också för Mariedamms gård och Mariedamms Torvströindustri). Han gifte sig 1945-04-07 med **Britta** f.1915-09-14 i Braskhult i Godegårds sn.

Foto 2017 Peter Lundquist

År 1976 flyttade familjen Fransson från Ortele till Ekmon. Yngve avled där 61 år gammal 1978-05-27. Britta flyttade 1984 med sin son Magnus till Cederslund (Grillska vägen 11). År 1998 gifte sig Magnus med Tiina Huhtala. Britta flyttade till trygghetsboendet Solgläntan i Godegård 2008. Hon avled där 2013-06-04, 97 år gammal.

Boende 19??-2000

Hans Abrahamsson lärare vid Motala gymnasium

f.1935-04-15 i Göteborgs Karl Johan

Boende 2000-2003

Carina Sölving.

Boende 2005-2006

Andreas Jakobsson och **Sandra Karlsson**

Boende 2006-2015

Malin och **Fredrik Ohlson**

Boende från 2015 och ägare från 2018

Roshena Magron

Kongo (Grillska vägen 49)

Kongo byggdes som bostadshus för anställda vid Mariedamms herrgård. När det byggdes vet vi inte. Vi har angett byggnadsdatum 1917 då vi vet att en del personer i boendeförteckningen i bilaga 4 har bott där då. Huset är troligen äldre än så. En ombyggnad är gjord 1945. Kallades förr för statarbyggnad. Huset innehöll från början fyra lägenheter.

Foto 2015 Peter Lundquist

Namnet Kongo lär komma från en händelse då en yngling påstod, att han och hans fästmö skulle bli missionärer i Kongo, men blev istället statare vid herrgården. Något kvickhuvud kallade byggningen sedan så.
I kapitlet om Kongo i häftet Hus och Människor i Mariedamm del 2 skriver vi mer om de personer som bott här.

Bilaga 1 Oskar och Allan Södergren berättar

Karl Oskar Södergren berättar

Delar av en ljudinspelning gjord den nionde januari 1963

Utskrift av Birgith Gustafsson (f. Södergren) 2013-01-15

Inledning

Min Farfar Karl Oskar Södergren föddes 1877 och jag föddes 1954. Han var alltså 77 år när jag föddes, och jag var 13 år när han gick bort. Han begravdes på Lerbäckes kyrkogård.

Oskar Södergren:

Ja det är nu en äldre man som vill säga några ord och tala om. Jag är nu gammal, men har också varit ung och pojk i min dar.

Jag är född i trakten av Askersund, i ett ställe som hette Våknesta. Där förflöt min barndom.

Stugan den lilla där jag bodde som barn, det var en så kallad stjärnstuga. Det vill säga den var byggd på två jordägares mark, en på var sida.

Ja så förflöt barndomen när jag var liten. Ensam var jag mycket. Pappa var snickare och var borta om dagarna, och mamma även. Hon hjälpte bönderna på trakten med diverse arbeten.

Så kom jag ju upp i skolan, och så blev jag längre fram konfirmerad, så kom jag ut i världen.

Var bland annat dräng ett år i Mosås socken, men kom hem till pappa och lärde mig snickeriyrket som jag sedan har fortsatt med.

År 1900 gifte jag mig och flyttade hemifrån. Sökte egnahemslån och fick även ett ställe.

Men stället det var ganska litet, sex tunnland jord och sex tunnland skog. Obebyggt var det, så jag fick bygga allt själv. Lånen räckte inte på länge, utan det var ytterligare skuldsättning. Mycket besvär, men vi var glada åt stället i alla fall. Så till slut tyckte vi att det gick för långt, på det viset att skörden slog fel ett år. Då ledsnade vi. Så gick jag in till länsman, och vi sålde vårt ställe och höll auktion på det.

Sökte mig ny plats och kom till Mariedamms herrgård. En gård under Skyllbergs stora bruk, en utgård. Där var jag i 25 år. Sedan flyttade jag till en son, och var hos honom i några år. Och så vidare... Men åldern kommer undan för undan, så att... Men jag behåller ännu idag mitt lilla snickeriyrke. Och det som utom förr när jag var yngre kan jag säga här nu, att jag har som kanske ingen tror jag säger möbler och åtskilliga saker ända i Afrika, tack vare min mästrare jag stod inunder i Askersund.

Sen nu är det mindre saker jag förfärdigar, och det har jag utspritt här i landet, bland annat i norr här i Sverige. Även söder ända ut i Skanör har jag små arbeten. Hemtrakten är mycket full av åtskilliga småsaker som jag numera gör. Fast jag numera ska dra mig tillbaka mer och mer.

Så vill jag fortsätta och tala om lite. Fast jag är gammal så har jag varit ute ganska mycket nu under senare år. Jag har hälsat på mina barn som jag har rätt många²⁵ uti världen, här i Sverige. Både i norr och söder har jag. Bland annat neri Småland har jag genomrest ganska mycket, varit på olika platser

*Oskar Södergren
Foto från Birgith Gustafsson*

och ställen, och sett sånt jag tycker om. Jag är stor naturvän och älskar jord och skog. Istället för stan tycker jag inte så bra om. Det är väl nånting som hänger i sen barnåren. Jag är född i skogsmarker. Så är jag nu för närvarande ute hos en son, jag är långt uppe, det heter Södertälje – en ganska stor stad och vackert belägen här uppe. Så är de. **LDERDOMSHEMMET I LERBÄCK – REFLEKTION OM FÖRR OCH NU**

Ämnar jag mig nu söka och komma mig tillbaks hemåt min hemtrakt igen. För de väntar nog där borta. Jag är under Lerbäcks socialvård. Lerbäck är en socken i Örebro län. Där har jag mitt hem för närvarande. Men trivs ju där ganska bra, och har det bra på alla vis, upptänkbara. Det är skillnad på åren nu och på dem som gått i min barndom – Det är så olika, så att man kan inte tänka sig något som är så olika som vad det är. Jag är förundrad över allting. Både det jag ser och annat. Maskiner och allting arbetar de folk brukar göra för handkraft. Jag såg inte länge sen en maskin som vek ihop och gjorde paket. Och så tänkte jag att det är då rakt ingen sanning – men jag såg ju det, och då får en ju tro det.

BARNDOMSHEMMET I VÅKNESTA, ASKERSUND

Jo jag tänkte nu ta några steg tillbaka i det jag förut talat om. Tänkte nu tala lite mer om mitt barndomshem. Vid tolv års ålder så byggde min far upp en liten stuga med rum och kök. Och det var ganska trevligt. Så planterade vi uti backarna både apel, plommon och päron och ett som annat. Det växte gurkor i bergsskrevorna. Det gick fint- mycket roligt och bra. Så kom det flyttande kamrater, så jag fick lite mera sällskap där hemma. Då förekom alltid fiskning och bärplockning och dylika saker. Men så gjorde vi nu en utflykt för en tid sedan, min son och jag (han i Södertälje), hem till mitt barndomshem, men gick bet på vägen. Det är 47 år sedan jag var där, och därför var vägen igenväxt. Vi kom inte fram med hans bil så långt på länge. Men sen så gick vi och träffade på en grindstolpe utav sten, den han stod kvar där än i dag... Men ämnar vi vid lägligt tillfälle någon gång när det passar, att ytterligare fara dit och genomskåda var det är.

Jag har kämpat mig fram som liten. Det var glada dagar då med, men helt annorlunda mot nu. Nu hinner jag inte med tiden. Nu är det ingen som just behöver någonting – det gör maskinerna färdigt, så att det är inte likt sig mot min barndom. Sedan har det förflutit. När jag blev lite större då vart det kamrat och jag som söka våra nöjen utikring på många många ställen. Askersund var ju samlingsplatsen för oss. Det var dit vi sökte vårt arbete, om kvällarna och våra nöjen. Och så förflöt då dagarna hemma med lite snickring också vidare. Min far²⁶, vill jag säga här tydligt, var en stor styv finsnickare, värre än jag. Skolad i Uppsala och fick sedan gesällbrev sedan han fått gå i tre år. Sedan kom han till våra trakter här nere, där i trakterna vid Askersund och fastnade där.

• **EGNAHEMMET LUGNET I VAGERSTA**

Som jag förut nämnde – Nu fortsätter jag lite till. Som jag förut nämnde så sökte jag egnahemslån. Det hette Vagersta, Lugnet kallades mitt lilla blivande ställe. Det var ju inte stort lån jag fick, det gick åt att betala jorden me, så hade jag själv inget att bygga med. Jag hade inga slantar till övers, utan det var att ytterligare att sätta sig i skulder, och så vidare. Men det hela gick rätt så bra. Men till slut så köpte jag mig en lite häst samtidigt som jag begagnade att köra mina möbler och det jag gjorde till Askersund stad och till min mästare på den tiden. Och det knallade och gick. Så använde mamma, det var ägg och smör vi sålde, så det gick ju rätt så bra. Hade inte skörden blivit så felslaget så hade jag ju stretat längre kan hända. Men så fastnad jag ju för att sälja det hela. Så gjorde vi det.

• **MARIEDAMM**

Jag fick ju sedan en bra plats på Mariedamms herrgård. Där jag träffade en sträng men mycket rättvis patron. Där blev jag väl hållen i många år, men i början var det noga så jag fick gå i strumplästen när jag gick in, och när jag gick ut torkade jungfrun av handtaget på dörren så att jag inte hade nåt smet på händerna. Till och börja med förstod jag vad det betydde, men så frågade jag en gång. Då sa flickan att vi måste torka utav för patronen är mycket noga att allt ska vara rent. Men sen han fick si att det inte var så farligt, så fick jag gå hur jag ville i hanses rum. Ja allting gick bra.

Å bland annat var jägmästaren en väldigt snäll och rar karl på det viset. Fast nu under senare år så blev det något mankemang, han försvann ur tiden för han tog sitt eget liv. Ja det var ju synd, och stor

ledsnad för oss alla. Hans fru bor nu i den där lilla staden Askersund. Jag är inbjuden till henne, å få tala med henne. Det skulle vara mycket roligt att träffa en sådan. Hon har nog minne på. Och när jag fyllde år för en tid sedan så skickade hon mig ett telegram hem. Det var mycket rart och roligt.

Ja så har jag varit här i Södermanland. Var till många ställen. I synnerhet Nynäshamn. Samt vid Tullgarn, och fått gå igenom alla rummen där. Även vid Gripsholm, och där behövs det åtta dagar för att närmare se och förstå allt och få intryck därutav. Efter vägarna här i Södermanland är det väldigt vacker trakt och natur. Kullar ligger inom små åkrar. Så ej behöver vi svenskar fara till andra länder för att få se något vackert. Den som far tror jag det ligger en annan mening med resan, som också blir rätt dyr.

Nu vistas jag hos min son Allan som är Tulltjänsteman i Södertälje. Men ska väl nu snart tänka på hemfärd igen. Och i djup snö kom jag hit, nu är det barmark igen. Ja detta är en liten levnadsteckning av en 86-årig man från Lerbäck i Örebro län. Hans namn är Oskar Södergren.

Allan Södergren berättar om sig själv

Utskrift av inspelning gjord av Allan Södergren. Allan var född och uppväxt i Kongo/Mariedamms gård. Utskrift gjord av Birgith Gustafsson.

Hej!

Mitt namn är Allan Magnus Sigvard Södergren och jag är född den 9:de november 1919 på Mariedamms gård som ligger i Lerbäcks socken i sydvästra Närke. Jag är yngst i en syskonskara på 11 barn, varav 2 st dog vid tidig ålder bl.a. i den så kallade Spanska sjukan. Jag tänker nu med några ord berätta lite' minnen om min barndom och uppväxttid, samt senare öden.

Mina föräldrar hette Karl Oskar och Emma Charlotta Södergren och min mor hette visst Lundman som ogift, tror jag.

Min far var anställd som snickare vid gården där jag växte upp.

Där fanns även kusk, smeder, lagårdskarlar samt antal andra statare. Kusken, snickar'n och smeden var allmänt ansedda som societeten bland statarna.

Gården där min pappa var anställd är belägen i en kedja av gårdar som Skyllbergs bruk AB ägde i mellersta och sydvästra Närke, bl.a. Skyllberg, Skogaholm, Ortele och Mariedamms gård.

Skyllbergs bruk var ganska stort på den tiden och hade förutom gårdar även t.ex. spiksmedja och ett litet sågverk, samt en massa skog.

Mariedamms gård, där jag växte upp, hade t.o.m. ett eget litet elektricitetsverk. Det försåg gården med elektrisk ström och drevs av en turbin som fick vatten från en damm längre upp ovanför smedjan.

Gården hade också flera torvströmossar och en torvströfabrik där torven revs och pressades till torvströbalar. Torvströbalarna kördes sedan till järnvägsstationen och lastades på järnvägsvagnar för vidarebefordran såväl inom som utom landet.

Att Mariedamm ligger på sydspetsen av Bergslagen kan man förstå utav flera gamla gruvhål som finns i skogarna runt omkring, samt de stora slagghögar som ligger ovanför den gamla smedjan, som numera är riven, men som förr i tiden användes för att smida kätting i, efter vad jag har hört berättas.

Att det bedrivits bergsbruk vid Mariedamm, torde två gamla numera restaurerade masugnar också vittna om.

Genom att gården var så pass stor, så fanns även ett antal torpställen ute i bygderna där torparna hade att göra ett visst antal dagsverken vid gården om året för att betala arrendet med.

Men man hörde aldrig efternamnet på någon torpare, utan det var ställets namn beroende på var de bodde, t.ex. Ivar på Kullen, Frans i Lövnäset, Fredrik i Bytet, Adel i Herrfallet osv...

Ibland på sommaren vid höbärgning och skördetid så kunde vi vara så där bortåt 20 man med torparna, som rättaren hade att ställa ut till arbete på morgonen.

Rättaren ja, stor och stark och tjock. Han hette Karlsson, men vi brukade jämt kalla honom för Poff. För han sa alltid liksom, "Hm, poff" före en order.

Gården var som sagt ganska stor med många djur, både hästar, mjölkkor och ungdjur. Som mest tror jag det fanns fyra tjurar någon gång och spiltor för oxar som dom körde med, fanns också, när jag var barn. I lagårn arbetade två man - förste och andre man.

Innan mjölkmaskinerna kom i bruk så fick statarfruarna mjölka korna för hand både morgon och kväll, vilket var ett styvt jobb.

Att vara statare betydde att man fick sin lön utbetald i form av ett visst kvantum av brödsäd, fodersäd, mjölk, att hålla hushållsgris, fri vedbrand osv. samt en liten summa pengar. Sedermera slopades denna sk stat och lönen utgick i enbart kontanter.

När min pappa anställdes fick han tala med brukspatron Pontus Håkansson, som var en mycket sträng och barsk herre, varvid patron Håkansson sa:

"Södergren har många barn."

"Ja, det har jag! Men det är inte de som söker tjänsten, utan det är jag!" sa pappa.

Han fick tjänsten.

Till saken hör att de båda blev mycket goda vänner längre fram.

Vid slåtter och skörd kunde det hända att pappa fick vara med ute på fälten. Men mestadels var han i snickarverkstaden eller på herrgården och arbetade.

När jag började skolan fick jag också börja hjälpa till med sysslorna därhemma. Min dagliga gärning bestod i att bära in ved och vatten. Pumpen stod i en liten dalsänka ungefär 150-175 meter från huset.

På skollovet bar det av ut i rovlandet, gallra och rensa. Från morgon till kväll för 25 öre om dagen första året, och året därpå 50 öre om dagen. Varenda sommarlov. På hösten när skolan var slut för dagen fick jag hjälpa min mamma att "rycka rovor" som det hette. Det bestod i att rycka upp dom och blasta dom. Men man knotade sällan. Det var så på den tiden. Man skulle hjälpa till och dra sitt strå till stacken. Det tyckte man var en självklar sak.

När jag gått ut skolan fick jag arbete vid gården. För oss unga pojkar bestod det mest av att köra torv från ladorna på mossen in till fabriken, eller torvströbalar från fabriken till järnvägsstationen. Det senare är en sträcka på 2-3 km på en trallbana med en häst förspänd framför två trallor. När vi körde in torv från ladorna till fabriken hade vi ett tågsätt om fyra vagnar som inte var sammankopplade, utan gick lösa inbördes och hästen gick bakom tågsättet och sköt på den bakersta vagnen med en särskilt konstruerad skjutskakel.

Vi unga pojkar fick alltid ha de sämsta och äldsta och många gånger selbrutna hästarna. Därför hände det en gång att jag körde ner hästen i ett stort vattenfyllt dike ute på mossen och

den höll på att drunkna innan arbetarna på torvströfabriken slog igen och kom och hjälpte mej.

På vintern fick vi ploga trallbanan med en stor snöplog förspänd med ett par hästar.

Så gick något år. Då blev jag plötsligt erbjuden att få bli trädgårdselev i gårdens stora trädgård, hos trädgårdsmästare Georg Berg. På senhösten samma år var jag tillbaka vid gården igen.

I november 1939 sökte jag värvning vid Vaxholms Kustartilleri Regemente och fick i samband därmed erbjudande från Skyllbergs Bruk AB om frielevsplats på Kävesta Lantbrukshögskola. Men jag ville bort från jordbruket, så jag tackade nej.

Jag klarade skolorna vid regementet någorlunda hyfsat, så efter ett par tre år var jag Furir. Under ett par års tid var jag Rustkammarfurir vid mitt kompani, vilket var en förtroendepost. Senare blev jag civilanställd som Förrådsman vid regementet.

Efter en tid sökte jag anställning vid Tullverket

och efter att ha varit anställd i flera år genomgick jag en Tullmästarkurs vid Tullskolan i Stockholm, och hamnade slutligen som Tullmästare vid Tullkammaren i Södertälje.

Någon gång i mitten på 1980-talet fick jag förtidspension på grund av sjukdom, och här är jag nu.

Hej igen!

Jo, jag skulle gärna vilja göra ett litet tillägg till vad jag förut berättat om mina och min familjs öden och äventyr.

Som sagt var min far Snickare, från början möbelsnickare. Hans far var också Möbelsnickare och pappa hade gått i lära hos honom. Jag har förresten i min ägo ett litet bokskåp som pappa gjort då han var 16 år, som ett gesällprov inför sin far.

Pappa har berättat hur det var vanligt att han och hans far inkvarterades på någon större herrgård eller gods och tillverkade möbler och andra saker åt godsägaren och hans familj, under den tid som dom vistades där.

Innan mina föräldrar flyttade till Mariedamms gård så hade dom ett litet jordbruk som hette Lugnet, strax utanför Askersund. Stället var inte stort, men det fanns i alla fall häst och kor, höns och gris, även andra djur, det vet jag.

Min pappa var för det mesta i snickarverkstaden under vinterhalvåret och tillverkade möbler och andra snickerier. Men på sommaren hjälpte han ofta till ute på åker och äng, med slätter och skörd.

Mamma brukade ofta tala om hur hon plockade smultron om våarna och sedan gick den långa vägen in till Askersund, för att sälja dom för några ören.

Vid Lugnet bodde mina föräldrar i några år. Förresten är alla mina äldre syskon födda där, utom min bror Sigvard som är född i Mariedamm, men som dog vid tidig ålder.

Men så hände tyvärr, vad som ibland brukar hända vid sådana tillfällen. I fyllan och villan råkade pappa gå i borgen för en granne och skriva på en växel och det blev hans olycka. När växeln skulle betalas så småningom, så saknades pengar och mina föräldrar blev tvungna att gå ifrån sitt lilla ställe och flytta till Mariedamms herrgård, där pappa fick anställning som gårdssnickare.

Men pappa var en tusenkonstnär. Han kunde allt. Från att bona golv och tapetsera, som han ofta gjorde uppe på herrgården, till att bygga hus och stora arbetsvagnar och göra leksaker och fågelstugor och mycket mycket annat. Han var känd för att vara en mycket skicklig snickare och ett bra bevis på detta är att en biskop ända från Afrika beställde en fågelstuga av honom.

Sedan ska jag säga några ord

- om när vi körde in torv från mossen till fabriken och
- om trallbanan som gick från fabriken vid gruvstugan förbi gården och ner till järnvägsstationen.

För att hästen ska kunna gå ute på mossen finns en landgång av bräddor fastspikade vid syllarna som håller fast rälsskenorna. Och skulle en brädda gå sönder eller sitta löst, så trampar hästen ner i dyn, och den kan till och med ramla omkull med mycket obehag som påföljd.

Många gånger som jag kört ute på mossen så har det sprungit rävar och raphöns framför vagnarna på banan. Och ganska ofta kunde jag se älgar.

Beträffande trallbanan där vi körde torvströbalarna ner till järnvägsstationen för vidare befordran, så gick den utmed ena sidan av en stor sjö som heter Skeppsjön och där kunde det blåsa småspik under kalla vinterdagar. Många gånger lindade jag tidningar runt bröst och rygg innanför rocken, för att hålla den värsta blåsten borta. Ganska ofta om våren såg jag orrar som satt och åt björkknoppar i några björkar som växte invid sjökanten.

Mellan fabriken och gården var det väl omkring två kilometer med trallbanan, samt ytterligare en kilometer till järnvägsstationen. Och ibland under vintern kunde det hända att det blåste snö i spåret eller bildades svallis på rälsen, så att hästen inte orkade dra trallorna. Då var det bara att folk från gården ryckte in med korpar och snöskyfflar.

På senare tid, då jag hade slutat vid gården, blev hästen ersatt med en liten motorvagn framför trallorna. Men det gick bara bra på sommaren, på vintern fick dom köra på landsvägen med hästar och vagn.

Numera är både torvströfabriken och trallbanan rivna och borta för länge sedan.

Det var allt för den här gången. Hej då!

		Födelse-		Inflyttad		Utflyttad		Död	Anm.
		datum	ort	från	år	år	till		
A dir	Fredrik Wilhelm Grill	1784-09-01	Godegård	Godegård	1814	1827	Godegård	1861-06-22	
hu	Regina Christina Nordenfeldt	1797-01-11	Visarum	Godegård	1814	1827	Godegård		
do	Anna Lovisa	1814-08-13	Godegård	Godegård	1814	1827	Godegård		
so	Johan Wilhelm	1815-10-10	Lerbäck			1827	Godegård		
so	Clas Lorentz	1817-05-24	Lerbäck			1827	Godegård		
do	Johanna Regina	1819-08-01	Lerbäck			1827	Godegård	1825?	
so	Fredrik Carlos	1821-01-22	Lerbäck			1827	Godegård		
do	Ulrika Regina	1822-09-10	Lerbäck			1827	Godegård		
so	Mathias Antoni	1824-06-06	Lerbäck			1827	Godegård		
do	Sofhia Christina Wilhelmina	1825-10-26	Lerbäck			1827	Godegård		
so	Andreas Gustav	1827-06-05	Lerbäck			1827	Godegård		
br t. A	Anton Walter Grill	1779-11-04	Godegård	Godegård	1813				
A bokhåll./förv.	Daniel Löfgren	1742-04-20	Godegård/Fa		1774			1807-09-07	anm.4
A hu	Sara Lisa Parondell (Paradell)	1738/1742	Lerbäck			1807	Godegård	1819-12-12	anm 6
so till A	Johan Gustav	1768-08-01	Godegård						
so till A	Peter Göran	1770-03-06	Godegård					1798-06-06	d.Godeg.
so till A	Carl Jacob	1772-02-18	Godegård						
do till A	Sara Lisa	1774-04-10	Lerbäck			1799	Godegård		
B so till A -bokhåll.	Daniel	1776-05-06	Lerbäck			1794	Västerås	1818-02-17	anm 2
B hu	Sofia Gustava Persdotter	1782-03-20							
so till B	David Fredrik	1808-09-01							
so till A	Fredrik	1779-01-10	Lerbäck					1779	
so till A/bokhåll.	Otto Fredric	1781-02-03	Lerbäck						
so till A	Abraham Ulrich	1783-12-27	Lerbäck						anm 3
bokhåll.	Carl Sven Lindmark	1797-05-30	Rinna	Rinna	1813	1814	Stockholm		
hu/hushå	Anna Lindahl	1904-11-08	Skeda?	?	1813	1814	?		
do	Augusta Sophia Lindahl	1812-02-20?	Lerbäck						
bokhåll.	Carl Erling?	1794-05-14	Karlstad	Godegård	1814	1818	Motala		
bokhåll.	Samuel Gjärberg?	1790-01-01	Motala	Godegård	1814	1817	Viby/		
bokhåll.	Carl Sandell?	1795-06-05	?	?	1815	1819	Godegård		
rättare	Erik Persson	1794-10-22	Lerb/Bengtst?	?	1813	1820	Ortele		
hu	Stina Persdotter	1779-10-07	Godegård	?	1813	1820	Ortele		
do	Maja Lotta	1817-05-07	Lerbäck			1820	Ortele		
do	Anna Greta	1818-11-24	Lerbäck			1820	Ortele		
bokhåll.	Olof Schölin	1793-09-15	Skedvi	Motala	1818	1831	Hallsberg		
hu	Christina Elisabeth Grundén?	1796-03-01	Högsäter	Bollstad	1819	1822	Hova		
pi/hu2	Carolina Hjerpe	1796-10-17	Ask.lfs			1831	Hallsberg		
so	Gustaf Wilhelm	1827-12-03	Lerbäck			1831	Hallsberg		
do	Johanna Sophia	1829-06-22	Lerbäck			1831	Hallsberg		
do	Anna Lovisa	1831-07-25	Lerbäck			1831	Hallsberg		
rättare	Jan Jansson	1799-06-29	Godegård	Godegård	1822	1827	Godegård		
hu	Anna Danielsdotter	1800-05-14	Godegård	Godegård	1822	1827	Godegård		
do	Carolina	1823-04-10	Lerbäck			1827	Godegård		
so	Johan August	1826-01-02	Lerbäck			1827	Godegård		
info	Fred? Petersson?	1804-11-01				1825	Rök	1904-12-29	
info	E.G. Egnnell	1804-11-28	Tollstad?	Tollstad?	1825	1825			
info?	M.J.Sandelin	1804-03-30	Norrköping	Norrköping	1826	1827	Godegård		
trädg.mäst./stat.dr	Zachris Tollin	1797-06-15	Godegård	Godegård	1826	1864	Gruvstugan		
hu	Beata Sofia Jansdotter	1804-11-30	Godegård	Godegård	1826	1864	Gruvstugan		
so	Peter Johan Tollin	1823-10-27	Godegård	Godegård	1826	1848	L:a B-fall		
so/dr	Carl Fredrik Tollin	1826-01-20	Godegård			1846	Carls??		
do	Anna Sophia	1829-09-12	Lerbäck			1849	Önabo		
do	Lovisa Mathilda	1834-02-09	Lerbäck			1857	S B-fall		
do/pi	Ulrika	1837-10-18	Lerbäck			1855	Håkantorps		
do	Maja Lotta	1839-09-02	Lerbäck			1858	Norra Svaldra		
do	Carolina Charlotta	1842-07-09	Lerbäck			1864	Gruvstugan		
hu	Stina Maja Andersdotter	1797-05-18	Lerbäck	Masugsst.	1826				
bokhåll.	Carl Erik Bergström	1794-12-03	Sthlm	Sthlm	1831	1831	Sthlm	1836-01-02	
hu	Albertina Elisabeth Rask	1798-05-24	Sthlm	Sthlm	1831	1836	Sthlm		
so	Carl Fredrik	1821-0?10	Sthlm			1836	Sthlm		
so	Johan Fredrik	1828-11-01	Sthlm			1836	Sthlm		
so	Henrik Wilhelm	1832-11-28	Lerbäck			1836	Sthlm		

Anm 2 . Finns som bokhållare i De Gersforsbruk ca 1808 med frun .

Anm 3 Bruksbokhållare vid Bona bruk? D. I W Ny 1806- 07-18.

Anm 4. I Husförhör AI:2/s184 står 1740 som födelseår Daniel Löfgren anges i hfl vara född 1740 Godegård, men han bör vara den Daniel som föds 1742-04-20 i Fall. (Dhttp://forum.genealogi.se/index.php?topic=47380.0).Död i olyckshändelse vid besök i Godegård. (dödsbok Godegård C:4 s. 614)

Anm 6 Födelsedatum 1742 enl. Husförhör AI:2/s183 1738 enl http://wwi w.vallon.Askersund se/discus/messages/11/68.html?1171564120 och AI:7 sid 47 .Hon dog i Askersund 1819-12-19

Forts. 1780-1851 Boende vid Mariedamms herrgård under Fredrik Wilhelm Grill Bilaga 2 sid 2

		Födelse- datum	ort	Inflyttad		Utflyttad		Död
				från	år	år	till	
pi	Stina Gustafsdotter	1794-05-10	Lerbäck					
hus	Kristina Nodrén	1775-09-13	Hollunda?	Godegård	1814	1817	Vadstena	
jfru	Sophia Ulrika Nordén	1801-06-20	Linköping	Godegård	1814	1822	Loftahammar	
hush	Ester Johanna Shöner?	1792-04-20	B-fallborg	Motala	1817	1818	?	
pi	Brita Maja Zetterberg?	1794-12-16	Lerbäck					
stat.dr	Olof Olofsson	1794-01-21	Hammar			1818	Hallsberg	
hu	Sara Lisa Lagerskylt?	1785-04-02	Godegård					
dr	Jan Gustaf Larsson	1800-09-18	Lerbäck			1822	Hammar	
dr	Abraham Jansson Olander	1794-04-19	Godegård	Godegård	1818		Godegård	
pi	Anna Stina Jansdotter	1796-11-21	Godegård	Godegård	1818	1819	Godegård	
dr	Fredrik Olin	1791-02-02	Godegård	Öh	1817	1823	Herrestad?	
hu	Brita Jansdotter	1789-10-13	Lerbäck					
do	Anna Sophia	1818-05-29						
do	Eva Lisa	1821-02-18	Lerbäck					
dr	Lars Svensson	1752-12-05	Lerbäck					1905-01-10
gossen	Carl Fredrik Hedin	1804-11-01	Godegård	Godegård	1820			
pi	Carolina Olofsdotter	1800-04-20	Regna					
pi	Ingrid Olofsdotter	1798-10-09	Kumla	Hardemo	1819	1821	Godegård	
pi	Lisa Larsdotter	1789-11-29	Godegård	Godegård	1820	1822	Hammar	
pi	Lisa Nora? Persdotter	1804-08-25	Lerbäck			?	?	
pi	Maja Lisa Persdotter	1806-12-08	Lerbäck					
dr	Jacob Svensson	1796-09-23?	Godegård	Godegård	1821	1822	Godegård	
dr	Petter Carlsson	1792-03-14	Godegård	Arboga	1822	?	?	
hu/pi	Ulla Grefberg?	1796-06-13	Grefve?	Krigberg	1822	?	?	
pi	Carolina Grill	1807-02-02	Godegård	Godegård	1822	1823	Sthlm	
dr	Jan Anders Jansson	1797-??-??	Godegård	Kristberg	1822	?	?	
dr	Anders Lundgren	1797-??-??	Gafinge?	Örebro	1822	1823	Tysslinge	
hu	Brita Byström	1793-??-??	Ervalla	Ervalla	?	1823?	Snavlunda	
do	Charoline?	1822	Lerbäck			1823?	Snavlunda	
pi	Brita Lisa Jansdotter	1804-01-09	Skar?	Askers.lfs	1823	1827	Godegård	
?	Anna Stina Skogman	1790	Bodarne	Kihl	1823	1826	Axberg	
pi	Eva M Vilking?	1796	Tjällmo	Tjällmo	1824	?	?	
pi	Anna B Mell?	1803-11-04	Motala	Askers	1824	1827	Godegård	
pi	Catherina Andersdotter	1804-11-22	Tångeråsa	Wiby	1824	1826	Tångeråsa	
pi	Greta Jansdotter	1793-03-18	Finerödja	Askers.lfs	1824	1825	Godegård	
dr	Jacob Carlsson	1801-05-19	W Ny	Godegård	1825	?	?	
dr	Anders Petter Carlsson	1806-05-08	Godegård	Godegård	1825	1826	Godegård	
pi	Lovisa Andersdotter	1808-10-14	Lerbäck					
pi	Stina Persdotter Lindqvist?	1802-03-20	Askers	Askers	1825	1826	Askers	
lad.pi	Lovisa Jansdotter	1790-05-09	Godegård	Godegård	1826	1831	Runsala/200	
kam.pi	Sofia Nord	1808-03-27	Godegård	Tjällmo	1826	1827	?	
pi	Anna Persdotter	1804-01-20	Motala	Godegård	1826	1827	Godegård	
pi	Anna Lisa Persdotter	1806-07-24	Kristberg	Godegård	1826	1827	Masugnsstugan	
pi	Maja Andersdotter	1797-12-24?	Lerbäck					
pi	Gustava Lisa Ersdotter	1804-05-31	Hammar	Hammar	1827			
pi	Maja Andersdotter	1803-09-03	?	Hammar	1828			
pi	Stina Samuelsdotter	1800	Skeda	Godegård	1828	1831	Skeda?	
pi	Ulrika Abrahamsdotter	1812-10-31	Godegård	Godegård	1831	1833	Berget/172	
pi	Maja Stina Andersdotter	1801-03-25	?	Godegård	1833	1834	Godegård	
pi	Anna Lisa Persdotter	1815-08-08	Lerbäck	Fallet/169	1834	1836	Släte/648	
st pi	Carolina ??	1818-06-22	Godegård	Godegård	1836	1838	Hammar	
pi	Lisa Greta Larsdotter	1819-06-09	Bodarna?	Godegård	1836	1838	Godegård	
st pi	Sara Stina Jansdotter	1791-09-28	Godegård	Godegård	1836	1838	Godegård	
pi	Anna Stina Jansdotter	1804-02-25	Lerbäck	Dunsjö/226	1838	1841	Lerbäck/582	
s.u.ä	Carl Victor	1841-08-01	Lerbäck			1841	Lerbäck/582	
pi	Maja Lisa Jansdotter	1816-01-15	Lerbäck	N B-fall/146	1838	1839	N B-fall/148	
gruvarb	Lars Peter Jansson	1816-08-01	Lerbäck	Nytorp	1843	1845	Getabo	
Gruvarb	Erik Magnus Carlsson	1818-03-30	Lerbäck	Trehörn/180	1843			
änk	Erik Magnus Carlsson Törnqvist	1818-03-30	Lerbäck			1847	Åsbro	
masugnsarb.	Jan Anders Jansson Lundqvist	1816-06-16	Lerbäck	hannislund/17	1846	1854	N B-fall/150	
pi	Anna Gustava ??	1829-05-14	Motala	Godegård	1846	1849	Linköping	
pi	Mathilda ??	1828-10?-21	V ny	V Ny	1849	1850	V Ny	
masugnsarb./rä	Peter Gustaf Carlsson Frisk	1825-09-27	Godegård	Skirtorpet/183	1843	1869	?Trosa	
dr	Peter Victor Fall (Persson)	1830-11-21	Lerbäck	Fallet/192	1848	1849	Håkantorps215	
dr	Per Johan Jansson	1833-09-17	Lerbäck	L:a Blackfärd	1850	1851	L:a	
dr	Jan Peter Andersson	1823-07-16	Hammar	Runsala/229	1849	1850	Dunsjö/245	
dr	Johan Albert Andersson	1846-07-06	Askersund	Hammar?				
pi	Johanna Sophia Eklund	1833-09-07	Godegård	Godegård	1850	1851	Godegård	

		Födelse-		Inflyttad		Utflyttad		Död	Anm.
		ort	datum	från	år	år	till		
dir	Andreas Gustaf Grill	1827-06-05	Lerbäck	Godegård	1851	1886	Örebro	1889-05-27	Örebro
hu 1	Elisabeth Corolina Charlotta Didro	1827-06-06	Funbo	Ohre	1851			1861-06-05	d.barnsång
hu 2	Wendela Gustafva Emeretia Ihre	1837-02-15	Floda	Floda Sörm.lä	1863			1869-02-15	d. lungsot
hu 3	Eva Henrika Laurentia Lorichs	1844-07-05	Västman.lä.	Västman/Odenvi/	1871	1886	Örebro	1926-06-14	d Örebro
do	Anna Charlotta Christina	1852-08-26	Lerbäck			1875	Motala		lysn 1874
do	Ottilia? Carolina	1854-11-21	Lerbäck			1878	Norge		
do	Lovisa Regina	1856-04-01	Lerbäck			1874	Norge		
son	Andreas Balthasar	1857-10-03	Lerbäck			1878	Stockholm		
son	Fredrik Johan Gustaf	1861-05-23	Lerbäck			1886	Örebro		
son	Andreas Elof Bernad	1864-08-04	Lerbäck			1886	Örebro		
son	Andreas Abraham Fredrik	1872-06-02	Västman.lä.			1886	Örebro		
son	Johan Anthony	1873-11-04	Lerbäck			1886	Örebro		
do	Eva	1874-11-08	Lerbäck			1886	Örebro		
do	Anna Johanna	1876-04-25	Stockholm			1886	Örebro		
son	Carlos	1877-11-26	Lerbäck			1886	Örebro		
son	Wilhelm	1879-04-21	Lerbäck			1886	Örebro		
do	Sigrid Elisabeth	1881-03-12	Lerbäck			1886	Örebro		
son	Laurentz Georg	1883-07-25	Lerbäck			1886	Örebro		
son	Nils Ulrik	1885-06-22	Lerbäck			1886	Örebro		
bokhåll./insp	Carl Frans Joakimsson	1820-01-26	Ödeshög	Ödeshög	1843	1851	V ny		
hu	Adela Carolina Boström	1826-03-31	Vadstena?	V Ny	1849	1851	V ny		
bokhåll.	Henrik Theodor Åblom	1834-11-09	Kärna	Vårdsberg	1851	1858	Näsby?		
bokhåll.	Malcolm Magnus Kjellman	1838-10-25	Linköping	Godegård	1858	1866	Krist?		anm 1
bokhåll.	Carl Henrik Lundborg	1840-02-12	Arboga	Zvillinge	1860	?	1864		Anm 5
bokhåll.	Johan Fredrik Engstrand	1846-02-08	Västerås lä.	Nyköp.lä	1866	1873	Finland		
bokhåll.	Peter Jacob Hjal. Sundström	1846-07-17	Skенninge	Floda			Munktorp		
bokhåll.	Johan Adolf Wetterström	1847-08-29	Östergötl. lä.	Tjällmo			Huddinge		
inh/lär	Nils Fredrik Molin	1808-09-24	Näshulta	Godegård	1836			1887-09-25	anm 4
hustru	Gustafva Andersson	1811-11-17	Godegård	Godegård	1836			1895-05-16	
hu/dotter	Sofia Charlotta	1837-02-08	Lerbäck		1868	1868	Wissbo		
trädg.mäst./mak	Johan Edvard Esk	1839-10-14	Sthlm län	Axberg	1864	1868	Wissbo		
rä	Olof Persson Bäck	1800-10-01	Lerbäck			1860	Bygget		
hu	Stina Maja Andersdotter	1797-05-18	Lerbäck					1856-12-24	
masugnsarb./rätt.	Peter Gustaf Frisk	1825-09-27	Godegård			1869	Trosa?		
hu	Maria Charlotta Jansdotter	1830-05-14	Lerb/Trehörn	Håkantorp	1855				
do	Selma Paulina	1855-05-06	Lerbäck						
do	Anna Sophia Renström	1859-07-04	Lerbäck						
do	Maria Charlotta	1862-10-22	Lerbäck						
son	Carl Oscar	1865-11-22	Lerbäck						
rä	Oscar Fredrik Renström	1845-05-22	Godegård	Blackfärd	1868				
pi/hu	Clara Sidonia Persdotter	1843-09-17	Bodarne	L:a Mellösa?	1864				
son	Thure Werner	1871-11-25	Lerbäck						
do	Hilda Eugenia	1873-11-10	Lerbäck						
do	Emma Sophia	1875-11-24	Lerbäck						
son	Carl Joswa	1878-04-12	Lerbäck						
do	Anna Matilda	1880-03-30	Lerbäck						
son	Oscar Rickard	1883-03-10							
trädg.mäst./stat.dr	Zachris Tollin	1797-06-15	Godegård			1864	Gruvstugan		
hu	Beata Sofia Jansdotter	1804-11-30	Godegård			1864	Gruvstugan		
do	Lovisa Mathilda	1834-02-09	Lerbäck			1857	S B-fall		
do/pi	Ulrika	1837-10-18	Lerbäck			1855	Håkantorp		anm 2
do	Maja Lotta	1839-04-03	Lerbäck			1858	Norra Svaldre		
so/trädg.mäst.	Per Wilhelm Thorin	1843-09-15	Link. Lä.	Axberg	1864	1872	Okänd ort		
do	Carolina Charlotta	1842-07-09	Lerbäck			1864	Gruvstugan		
trädg.mäst.	Carl Victor Kjellstedt	1832-10-14		Hallsberg	1868	1869	Snavlunda?		
trädg.mäst.	Carl Fredrik Wistrand	1847-07-02	Kullerstad	Stockholm			Kullerstad		
trädg.mäst.	Johan Nilsson	1847-09-10	Linköp. Län	Stockholm			Stockholm		
trädg.mäst.	Ander Victor Pettersson	1849-04-20	Uppsala län	Uppsala län		1876	Askersund		
trädg.mäst.	Olof Widhamn	1826-06-29	?	Solna	1877	1878	Stockholm		
trädg.mäst.	Per Adolf Nicklasson	1850-11-05	Österg. län	Göteborg	1878	1879	Amerika		
trädg.mäst.	Otto Wilhelm Lundholm	1856-04-04	Österg. län	Falun	1879	1880	Amerika		
trädg.mäst.	Anders Fredrik Jonsson	1847-01-04	Nyköp. län	Uppl. län	1880	1882	Tångeråsa		
hu	Axelina Josefina Asklöf	1847-01-02	Linköping	Hedv. El.	1880	1882	Tångeråsa		
trädg.mäst.	Johan Victor Holmgren	1855-06-13	Västerås län	Västman. län	1882	1884	Getinge		
hu	Anna Cartharina Nilsson	1857-06-16	Västman.län		1882	1884	Getinge		
son	Johan Gunnar	1882-05-08	Odensvi		1882	1884	Getinge		
trädg.mäst.	Philip Rudolf Leventius	1863-06-12	Motala		1885	1885	Finland		
hu	Brita Jansdotter	1864-07-18	Falu län	Falu län	1885	1885	Finland		
trädg.mäst.	August Eriksson	1860-01-04	Sthlm län	Sthlm län	1885	1885	Wärmdö		

Anm 1; 1860 utfli.t Karlskoga. 1862 infl.fr Nysund Anm2: 1862 infl.fr. Ortele s 226. 1864 utfli.t Blackfärd

Anm4. Står i hf. Som bokhåll.äldre tom 1840.Som inhyses till 1860. Därefter som lärare.

Anm 5. Från Linus Hellzons blå bok nr 14 sid 111: f.d. Bruksdisponent Stockholm, född 12 feb 1840 i Arboga. Föräldrarna voro vågmästare Johan Lundborg och Albertina Mathilda Göthe. Elev vid Finspång 1858-1860. Inspektör vid Mariedamm 1859-1862. Extra ordinarie elev vid bergsskolan i Falun 1863-1864. Studieresa till Norge 1867-1869, Tyskland och Österrike med statsunderstöd 1875. Inngenjör för kopparsmältning i Falu koppargruva 1865-1869. Förvaltare vid Garphyttans bruk 1870-1872. Förvaltare vid Kleva nickelverk 1873-1877, förvaltare vis Gulsmedshyttan hösten 1877. Ombudsman för Stripa gruvbolag 1878-1904. Disponent för Guldsmedshyttae AB 1881-1894. RVO 1898. Av trycket utgivet: Berättelse över kopparhanteringen i Falun Gift med Maria Jacobsson

Forts. 1851-1888 Boende vid Mariedamms herrgård under Andreas Grill Bilaga 3 sid 2

		Födelse- ort	datum	Inflyttad från	år	Ufflyttad år	till	Död	Anm.	
kusk hu do do son son	Carl Eric Kellin	1830-09-04	Täby	Knista	1856	1881	Axberg			
	Carolina Bergdahl	1832-10-08	Hardemo	Örebro	1860			1880-12-23		
	Anna Amanda	1860-02-05	Knista			1878	Edsberg		tillb. 1880	
	Hilda Wilhelmina	1862-05-26	Lerbäck			1880	M-dam			
	Carl Henrik	1865-04-09	Lerbäck					1866-05-05		
	Carl Magnus	1869-01-03	Lerbäck							
kusk hu son son son	Per Erik Linqvist	1859-09-27	Västerås län	Odensvi	1881	1889	Örebro			
	Augusta Fredrika Carlsdotter	1858-09-27	Västerås län	Odensvi		1889	Örebro			
	Erik Harald	1881-04-01	Västerås län			1889	Örebro			
	Otto Sigfrid	1882-05-21	Lerbäck			1889	Örebro			
	John Ivar	1884-12-10	Lerbäck			1889	Örebro			
	Matens	1888-10-07	Lerbäck			1889	Örebro			
insp	Per Gustaf Friberg	1849-09-17	Skokloster	Tångerås		1877	??			
insp	Oscar Wilhelm Gombi	1853-08-30	Nyk. län	Bergshammar	1877	1882	Östeg. län			
insp	Petrus Wilhelm Gerh. Wallquist	1856-04-08	Skagershult	Skyllbergs bruk/	1882	1884	Snavlunda			
insp	Arvid Herm. Manfrid Wallqvist	1858-04-25	Skagershult	Värml.län	1884					
lär	Ida Josefina Pålman	1856-05-02	Malmöhus lä	Malmöh. län	1881	1882	Landskrona			
lär	Beda Maria Frykberg	1846-09-29	Värml. län	Kalmar län	1882	1884	?			
mademoiselle	Jenny Wilhelmina Carlsson	1835-04-28	Östegötl.	Åre?	1853	1854	Gävle		anm 3	
mamsell	Lovisa Ulrika Åkerblom?	1825-07-12	Vintrosa	Edsberg	1856	1860	Edsberg			
herr	Oscar Troili?	1831-11-23	Swädsjö	Bambak?	1860	1863	Kihl			
mamsell	Marie Ottilia Lundberg	1838-05-08	Arboga	Fellingsbro	1861	1865	Motala			
mamsell	Christina Caisa Lindqvist	1816-02-09	Bro	Nyköp.lä	1863	1864	L:a Mellösa			
mamsell	Sophia Regina Böhreback	1819-01-27	Malma	Sthlm	1865	1866	Barva			
mamsell	Nbrita Christina Åkerlöf	1815-08-24	?	Sthlm	1866	1867	obstämd ort		lyst -58	
mamsell	Hilda Amalia Charlotta Zweigterk?	1831-11-03	Skarb.lä	Nyed	1866	1868	Ulriceh.			
mamsell?	Emma Charlotta Cassel	1844-05-05	Östergötl..	Sthlm	1869			71-11-02		
mamsell?	Christina Jonsson	1841-02-09	Elfsborgs lä.	Sollent.		1876	Dahlsland			
hen. huhåll	Anna Charlotta Cat. Pålman	1854-06-15	Malmöhus lä	Malmöh. län	1881	1882	Landskrona			
dr	Jan Peter Andersson	1823-07-16	Hammar	Runsala	1849	1850	Dunsjö			
pi	Mathilda ??	1828-10?-21	V ny	V Ny	1849	1850	V Ny			
stat.dr hu do do so	Jan Danielsson	1800-06-21	Godegård			1851	Godegård			
	Brita Lena Andersdotter	1802-07-27	Tjellmo			1851	Godegård			
	Sophia Albertina	1825-10-01	Godegård			1851	Godegård			
	Carolina	1828-05-18	Godegård			1851	V Ny			
	Carl Johan	1831-12-29	Lerbäck			1851	Godegård			
masugnsarb.	Jan Anders Jansson Lundqvist	1816-06-16	Lerbäck	Johannislund	1846	1854	N B-fall			
dr	Per Johan Jansson	1833-09-17	Lerbäck	L:a Blackfärd	1850	1851	L:a Blackfärd			
pi	Johanna Sophia Eklund	1833-09-07	Godegård	Godegård	1850	1851	Godegård			
dr	Frans Wilhelm Kåberg	1838-01-31	Karlskoga	Karlskoga	1853	1854	Karlskoga			
dr	Carl Fredrik Jansson	1825-03-23	Snavlunda	Snavlunda	1855	1856	Stnkumla			
pi	Augusta Carlsdotter	1826-01-27	V Ny	V Ny	1851	1852	V Ny			
pi	Stina Ulrika Olsdotter	1825-07-04	Säfsnäs	Säfsnäs	1851	1856	Snavlunda	1905-01-29		
pi	Anna Charlotta Beijgren?	1835-01-22	Åre	Åre	1851	1853	Lugnet/stenkumla			
pi	Anna Charlotta Beijgren?	1835-01-22	Åre	Knivsta	1856	1858	Godegård		lyst-58	
pi	Anna Lovisa Ersdotter	1825-10-19	Boo	Boo	1853	1862	Godegård		lysn.-62	
pi	Maja Lotta Jansdotter	1824-10-03	Lerbäck	Solberga	1853	1855	Kumla		lyst -55	
pi	Anna Sophia Haglund	1827-05-18	Hallsberg	Boo	1855	1856	Godegård			
pi	Stina Jansdotter	1830-05-25	Godegård	Godegård	1855	1857	Godegård			
pi	Anna Sophia Renström	1830-06-05	Lerbäck	Godegård	1855	1872	Godegård			
pi	Lovisa Jansdotter	1837-08-03	Godegård	Godegård	1856	1859	Isåsen/215			
pi	Lovisa Jansdotter	1837-08-03	Godegård	Godegård	1861	1864	Loviseberg			
pi	Sophia Albertina Lindskog	1838-01-21	St. Malm	Tjällmo	1856	1857	Vadstena			
pi	Stina Sophia Jansdotter	1829-02-07	Lerbäck	Solberga	1855	1856	N Dalskogen			
pi	Johanna Lovisa Persdotter	1832-01-17	Godegård	Godegård	1857	1858	Godegård			
gruv hu son	Johan Fredrik Kellberg	1830-12-13	Lerbäck	Kettstorp	1857	1862	Isåsen			
	Anna Maria Danielsdotter	1833-10-16	Hammar	Hammar	1862					
	Julius Ferdinand	1862-04-12	Hammar	Hammar	1862					
	pi	Clara Gustava Ersdotter	1829-12-27	Lerbäck	Knivsta	1858	1861	Solberga		
	pi	Anna Lotta Olsdotter	1827-06-23	Edsberg	Knivsta	1858	1859	Ekeby		
pi	Carolina Andersdotter	1835-03-27	Boo	Boo	1859	1871	Zinkgr			
pi	Levatina? Wilhelmina Hagberg	1840-03-25	Lerbäck	Stenkumla	1859	1860	Wiken			
pi	Johanna Sophia Jansdotter	1837-08-03	Lerbäck	S B-fall	1859	1861	Trehörning			
pi	Wilhelmina Jansdotter	1841-06-18	Lerbäck	S B-fall./	1859	1862	Godegård			
hush	Carolina Kalvar?	1829-02-08		Boo	1860			1863-06-27		
pi	Hedda Augusta Sjöberg	1839-12-03	Lerbäck	Snavlunda	1860	1861	V Ny			
pi	Ulrika Andersdotter	1839-01-15	Lerbäck	Dunsjö	1861	1862	Dunsjö			
pi	Charlotta Persdotter	1837-03-30	Asker	Boo	1862	1863	L.A Runsaala		lyst -63	
pi	Ulrika Johanna Avelin	1821-10-03	Falu län	Sthlm län	1862	1865	Grangä?			
pi	Mariana Bergström	1840-09-04	Godegård	Hardemo	1863	1870	Solberga			
pi	Anna Lovisa Jansdotter	1844-09-05	Hammar	Hammar	1864	1865	Sthlm			

Anm 3: 1869 infl fr Falu län

Anm 2: gift med grubarberaten Lars eter Andersson f. 1829-12-05 i Godegård

Forts. 1851-1888 Boende vid Mariedamm under Andreas Grill Bilaga 3 sid 3

		Födelse-		Inflyttad från	år	år	Utflyttad till	Död
		ort	datum					
hush	Anna Sophia Jansdotter	1832-11-27	Kumla	Kumla	1864	1865	Sthlm	
pi	Emma Carolina Rehnberg	1846-10-25	Lerbäck	Lerbäck/620?	1865	1867	Åh/578	
dagk	Peter Victor Fall (Persson)	1830-11-21	Lerbäck	Gruvst.	1864	1866	Ortle	
hu 1	Eva Lisa Jansdotter	1821-10-12	Lerbäck	Gruvst.	1864			1865-03-12
hu 2	Lovisa Albertina Renström	1842-01-14	Godegård	Godegård	1865	1866	Ortle	
ha so.	Carl Edvard	1859-03-03	Lerbäck			1866	Ortle	
ha so.	Edla Sophia	1861-12-22	Lerbäck			1866	Ortle	
ha so.	Amanda Charlotta	1865-02-12	Lerbäck			1866	Ortle	
gem so.	Viktor Walfrid	1866-09-12	Lerbäck			1866	Ortle	
pi	Clara Lovisa Hallenius	1841-02-09	Ekeby	Sthlm	1865	1867	Sthlm	
pi	Augusta Charlotta Jansdotter	1841-01-31	Godegård	Godegård	1865	1866	Clastorp	
dr	Johan Adolph Jansson	1843-09-13	Hallsberg	Solberga	1866	1867	Kristineberg	
pi	Maria Sophia Olsdotter	1839-08-17	Lerbäck	Isåsen	1866	1868	Isåsen	
pi	Christina Charlotte Olsdotter	1825-02-06	Hammar	Godegård	1867	1872	Klockarhyttan	
pi	Augusta Sophia Carlsdotter	1847-11-30	Lerbäck	N B-fall	1869	1871	N Bjö.fall	
dr	Carl Oskar Jansson	1848-12-04	Lerbäck		1867	1868		
pi	Edla Charlotta Persdotter	1851-03-29	Lerbäck	Trehörnsstug	1868	1870	S Svaldre	
dr	Reinold Österberg	1845-04-03	Svennevad	Svennevad	1869	1869	Floda	
pi	Anna Lovisa Andersdotter	1844-09-03	Godegård	Godegård	1870	1872	Godegård	
pi	Anna Lovisa Larsdotter	1849-02-09	Hammar	Hammar	1870	1872	M-dam	
pi	Emma Christina Carlsdotter	1830-09-17	Boo	Boo	1871	1872	Boo	
pi	Johanna Jansdotter	1847-10-26	Lerbäck	Skyllberg	1871	1872	Örebro	
pi	Augusta Lovisa Isaksdotter	1855-10-19	Lerbäck	Wissbo	1871	1872	Wissbo	
stat.dr	Carl Johan Carlsson	1842-10-22	Lerbäck	Blackfärd				
hu	Anna Lovisa Carlsdotter	1849-02-09	Hammar	Mariedamm				
son	Johan Gottfrid	1874-04-30	Lerbäck					
do	Anna Redecca	1879-05-18	Lerbäck					
do	Agnes Lovisa	1886-06-16	Lerbäck					
dr	Carl Johan Albert Alm	1844-07-15	Hammar	Solberga		1878	Ortele	
mamsell	Pronella Mattson?	1835-04-24	Hallands lä	Stockholm	1872	1873	Stockholm	
pi	Carolina Eriksson	1855-03-15	Linde	Lindesberg	1872	1881	Kilbäck	
pi	Ida Sofia Fredriksdotter	1849-09-20	Lerbäck	Godegård	1872	1873	Stimmerkulla	
pi	Hedda Lovisa Persdotter	1845-03-27	Falu län		1872	1875	Nora	
pi	Ida Augusta Haglind	1848-06-15	Askersund	Hed	1872	1873	Askersund	
pi	Eva Lundberg	1848-12-07	Odensvi	Köping	1872	1873	Örebro	
pi	Maria Josefina Albrektsdotter	1847-12-14	Thysslinge	Estabo/1427	1872	1873	Römåsen	
pi	Clara Sofia Isaksdotter	1853-04-03	Askersund		1872	1874	Åsbro	
pi	Johanna Lönnergren	1848-04-15	Lerbäck	Runsala/558	1873	1876	Stockholm	
pi	Augusta Amalia Abrahamsdot.	1855-08-25	Vintrosa	Mosjö	1873	1874	Örebro	
pi	Beata Sophia ??ström	1852-12-15	Godegård	Godegård	1873	1874	Zinkgruvan	
pi	Emma Mariana Carlsdotter	1854-02-05	Lerbäck	Solberga	1873	1875	Örebro	
arb	Per Göran Renström	1848-10-01	Godegård			1884	Hammar	
hu	Sofia Albertina Jansdotter	1859-05-21	Lerbäck			1884	Hammar	
hen so.u.ä	Johan Albert	1881-03-05					Hammar	
pi	Maria Sophia Tollin	1849-06-23	Lerbäck	S.B-fall	1874	1875	L:a Bjö-fall	
pi	Edla Charlotta Andersdotter	1857-12-07	Lerbäck	Gårdsjö	1874	1875	Gårdsjö	
pi	Clara Matilda Fredriksdotter	1854-06-20	Lerbäck	Berg/160	1874	1879	Isåsen	
pi	Anna Amalia Moberg	1855-02-03	Bodarne	Tjellmo	1874	1875	Bodarne	
pi	Charlotta Jansdotter	1850-12-03	Godegård	B-fallhaga	1875	1877	Bengtstorp	
dr	Johan Albert Andersson	1846-07-06	Askersund	Hammar?				
pi	Ulrika Matilda Jansdotter	1850?-02-07	Björkvik	Örebro	1875	1876	Örebro	
o.ä son	Peter Wilhelm	1873-05-05	Björkvik	Örebro	1875	1876	Örebro	
pi	Emma Charlotta Eriksdotter	1853-12-05	Godegård	Godegård	1875	1877	Godegård	
pi	Emma Matilda Anderdotter	1854-06-22	Lerbäck	Dunsjö	1875	1877	Dunsjö	
pi	Sophia Charlotta Carlsdotter	1859-06-11	Österg. län	Österg. län	1876	1879	Ekeby??	
hush	Maria Ulrika Bergström	1830-03-02	Sthm. län	Skarab. län	1876	1877		
pi	Maja Stina Persdotter	1828-11-27	Lerbäck	Skure	1876	1877	Skure/602	
pi	Augusta Charlotta Skog	1853-06-24		Blackfärd	1877			
pi	Christina Matilda Carlsson	1856-12-28	Österg. län	Österg. län	1877	1879	Österg. län	
pi	Matilda Lovisa Persdotter	1838-01-18	Finerödja	Boarna	1877			
pi	Johanna Ersdotter	1828-12-31	Qvisbro	Hammar	1877	1881	på soknen/	
do.u.ä	Anna Georgina	1865-09-20	?	Hammar	1877			
hush	Hilda Gustava Johansdotter	1844-05-28	Kalmar	Ersavik	1877	1881	Stockholm	
sta.k	Carl August Carlsson	1853-04-09	Lerbäck	Runsala	1878	1883	Gårdsjö	
hu	Maria Christina Ersdo.	1855-04-09	Asker					
so	Ernst Erland	1877-06-07	Lerbäck					
do	Fanny Maria Ingeborg	1879-10-18	Lerbäck					
so	August Thure	1882-04-19	Lerbäck					

Forts. 1851-1888 Boende vid Mariedamms herrgård under Andreas Grill Bilaga 3 sid 4

		Födelse-		Inflyttad		Utflyttad	
		ort	datum	från	år	år	till
pi	Clara Charlotta Lundqvist	1857-10-30	Halsberg	Motala	1879	1880	M-dam Stat.
pi	Lovisa Carolina Ranstedt	1859-04-21	Köping	Köping	1879	1880	Köping
pi	Hilda Wilhelmina Kellin	1862-05-26	Lerbäck	Mariedamm	1880	1881	Åxberg
pi	Anna Soffia Runsten	1858-03-03	Lerbäck	Stenkumla/976	1880	1881	Bengtstorp/1513
pi	Junia Henrika Wikström	1863-04-17	Godegård	Godegård	1880	1881	Godegård
pi	Emma Andrea Hammargren	1860-04-06	Bodarna	Svennevad	1880	1881	Örebro
pi	Carolina Andersdotter	1855-03-04	Näsby	Näsby	1881	1882	Österg.län
pi	Anna Hendriksdotter	1860-02-08	Västman.län	Carlskoga	1881	1883	Solberga/317
pi	Anna Charlotta Andresdotter	1848-12-24	Sköllersta	Boo	1881	1882	
pi	Anna Maria Jansdotter	1858-05-05	Tjellmo	Godegård	1881	1886	Örebro
pi	Carolina Eriksson	1855-03-15	Linde	Kolbäck	1881	1885	Hammar
pi	Lovisa Matilda Lundström	1863-12-15	Linkö. län	Svennevad	1881	1884	Stockholm
mur	Sven Bengtsson Berg	1838-04-29	Åker	Godegård	1882	1888	Godegård
hu	Sofia Augusta Rubin	1845-02-27	Godegård	Godegård	1882	1888	Godegård
do	Hilma Regina	1872-02-12	Godegård			1888	Godegård
do	Augusta Maria	1876-10-06	Godegård			1888	Godegård
do	Sussana Elisabeth	1879-03-28	Godegård			1888	Godegård
son	Gustaf Bernhard	1874-08-15	Godegård			1888	Godegård
son	Ernst Oscar	1882-09-15	Godegård			1888	Godegård
pi	Johann Fredrika Kellström	1853-01-29	Knista	Örebro län	1882	1883	Örebro län
pi	Ida Sofia Cederqvist	1862-02-10	Motala	Isåsen/353	1882	1884	Wadstena
hush	Hilda Gustafva Johansdotter	1844-05-28	Kalmar	Harg	1883	1884	Kalmar
pi	Matilda Fredriksdotter	1862-04-30	Örebro län	Almby	1883	1884	Helgesta
pi	Emma Matilda Carlsdotter	1860-02-14	Österg. län	Godegård	1883	1885	Isåsen/381
pi	Hilma Sofia En	1858-01-13	Motala	Hammar	1883	1886	Örebro
pi	Anna Lovisa Catharina Bande	1853-02-27	Tyresö		1884	1886	Wisby
pi	Betty Rubin	1865-07-25	Hammar	Österg. län	1884	1886	Örebro
pi	Emma Carolina Sjöberg	1864-03-24	Nora	Nora	1884	1885	Värml län
pi	Junia Henrika Wikström	1863-04-27	Godegård	Godegård	1884	1885	Amerika
pi	Christina Andersson	1864-04-21	Falu län	Nora	1884	1885	Nora
sni	Carl Leonard Lindberg	1837-12-27	Österg.län	Kalmar län	1884	1888	Åtvidaberg
hu	Gustafva Lindberg	1839-04-30	Österg.län	Kalmar län	1884	1888	Åtvidaberg
fo.d	Augusta Maria	1874-04-19	Österg.län	Kalmar län	1884	1888	Åtvidaberg
pi	Elin Amanda Östring	1866-01-24	Hammar		1885	1886	Hammar
pi	Ida Josefina Wiksrtöm	1866-01-24	Carlskoga	Hammar	1885	1886	Örebro
pi	Hilma Matilda Persdotter	1866-06-02	Nora	Nora	1885	1886	Nora
mamsell	Hilda Gustfva Jahansdotter	1844-05-28	Kalmar	Kalmar	1885	1886	Kron.d län
pi	Blenda Carlsson	1857-10-23	Kalmar län	Götlunda	1885		
hush	Maria Kristina Karlsson	1863-05-01	Värml. län	Karlstad	1888		

1888 1937 Boende vid Mariedamms herrgård under Skyllbergs ägande Bilaga 4 sid 1

	Namn	Födelse-		Inflyttad		Utflyttad		Död	Anm.
		ort	datum	från	år	år	till		
A Förv/bruksp Ahu do t. A	August Ponus Håkansson	1856-05-21	Karlstad	Bjurtjärn	1888-			1939-05-05	
	Anna Charlotta Stenström	1866-12-01	Söderbärke		1892-11-22			1939-11-17	
	Anna Karin g. Lundin	1894-06-20	Lerbäck			1923	Borås		
B so t.A/jäg.m B hu do t. B so t B	Pontus	1897-01-15	Lerbäck					1959-03-01	d. Herrgården
	Svea Valborg Orrvik	1900-03-24	Linde st.	Linde st				2000-10-30	d. Askersund
	Siv	1929-05-20	Sankt Nilolai						
	Pontus	1930-10-17	Lerbäck						
kusk hu so so so	Per Erik Linqvist	1859-09-27	Westerås län	Odensvi	1881-	1889	Örebro		
	Augusta Fredrika Carlsdotter	1858-09-27	Westerås län	Odensvi		1889	Örebro		
	Erik Harald	1881-04-01	Westerås län			1889	Örebro		
	Otto Sigfrid	1882-05-21	Lerbäck			1889	Örebro		
	John Ivar	1884-12-10	Lerbäck			1889	Örebro		
	Matens	1888-10-07	Lerbäck			1889	Örebro		
stat.dr hu hu 2 so so so	Karl Oskar Karlsson	1859-09-03	Tjellmo	Trehörn/Solbacken	1890	1895	Mosås		Lysn 95
	Ida Charlotta Jansdotter	1865-01-19	Godegård	Trehörn/Solbacken				1894-04-09	
	Karolina Nilsson	1863-10-30	Örebro län	Grafver	1893	1895	Mosås		Lysn 95
	Karl Erik Konstantin	1886-04-10	Lerbäck			1895	Mosås		
	Oskar Paul	1889-01-05	Lerbäck			1895	Mosås		
	Ivan Emanuel	1892-01-01	Lerbäck			1895	Mosås		
rä hu so do do so do so	Oscar Fredrik Renström	1845-05-22	Godegård	Blackfärd	1868	1891	Skogalund		
	Clara Sidonica Persdotter	1843-09-17	Bodarne	L:a Mellösa?	1864	1891	Skogalund		
	Thure Werner	1871-11-25	Lerbäck			1890	Kumla		
	Hilda Eugenia	1873-11-10	Lerbäck			1891	Skogalund		
	Emma Sophia	1875-11-24	Lerbäck			1891	Skogalund		
	Carl Joswa	1878-04-12	Lerbäck			1891	Skogalund		
	Anna Matilda	1880-03-30	Lerbäck			1891	Skogalund		
	Oscar Rickard	1883-03-10				1891	Skogalund		
hus pi pi	Maria Kristina Karlsson	1863-05-01	Werml. län	Karlstad	1888	1892	Motala		
	Matilda Lovisa Persdotter	1838-01-18	Finerödja	Boarna	1877	1891	Skogalund		
	Hilma Helena Andersdotter	1871-12-11	Fellingdbro	Fellingsbro	1891	1893	Österg.län		
stat.dr hu so do do	Carl Johan Carlsson	1842-10-22	Lerbäck					1906-07-15	
	Anna Lovisa Carlsson	1849-02-09	Hammar			1932	sid1322		
	Johan Gottfrid	1874-04-30	Lerbäck			1893	Sthim		
	Anna Redecca	1879-05-18	Lerbäck			1901	Långbro		
	Agnes Lovisa	1886-06-16	Lerbäck			1906	Gårdsjö		
skogv hu he d.u.ä gem dot so	Karl Jansson Ekholm	1865-01-10	Karlskoga	Karlskoga	1889	1893	Rönneshytta		
	Kristina Matilda Danielsdotter	1864-02-22	Werml. län	Karlskoga	1889	1893	Rönneshytta		
	Helva	1886-10-17	Karlskoga	Karlskoga	1889	1893	Rönneshytta		
	Signe Maria	1890-06-16	Lerbäck			1893	Rönneshytta		
						1893	Rönneshytta		
	Karl Adrian	1893-02-23	Lerbäck						
ladug.karl hu he.d.u.ä. gem d so so do pi dr pi	Oskar Karlsson Sjögren	1863-05-13	Tjellmo	Tjellmo	1891	1896	Skyllberg		
	Gustafva Karlsdotter	1863-09-26	Tjellmo	Tjellmo	1891	1896	Skyllberg		
	Amelie Antonia	1887-01-17	Tjellmo	Tjellmo	1891	1896	Skyllberg		
	Ida Gustafva	1890-01-01	Tjellmo	Tjellmo	1891	1896	Skyllberg		
	Karl Oskar	1892-04-20	Tjellmo	Tjellmo	1891	1896	Skyllberg		
	Karl Einar	1892-04-20	Tjellmo	Tjellmo	1891	1896	Skyllberg		
	Ellen Linnea	1895-12-01	Tjellmo	Tjellmo	1891	1896	Skyllberg		
	Emelie Karlsson	18??-01-01	Tjellmo	Tjellmo	1891				
	Karl Oskar Karlsson	1845-01-06	Tjellmo	Tjellmo	1891	1893			
	Helena Sophia Andersson	1873-03-10	Verml.län		1892	1895	Falun		
rä hu do pi	Per Erik Larsson	1859-03-16	Hardemo	Svennevad	1891	1895	Längsbro		
	Sofia Matilda Molin	1863-10-03	Asker			1895	Längsbro		
	Elsa Sofia	1892-09-03	Lerbäck			1895	Längsbro		
	Ulrika Sophia Andersson	1857-10-14	?		1892	1893			
trädg.mäst. hu so/bokhå. do do pi pi pi	Johan Melker Westberg	1862-07-05	Tjellmo	Tjellmo	1892	1922	Billingen		
	Emilia Karlsdotter	1859-12-12	Örebro län	Tjellmo	1892	1922	Billingen		
	Gustaf Melcher Wetberg	1888-04-29	Örebro län	Tjellmo	1892	1916	Kristins.län		
	Ellen Viktoria Westberg	1889-07-22	Örebro län	Tjellmo	1892	1921	Västm.län		
	Greta Elisabeth	1893-01-31	Lerbäck			1916	Alingsås		
	Emelie Karlsson	1847-02-01	Tjellmo			1896	Skyllberg		
	Maria Charlotta Karlsdotter	1877-12-17	Tjellmo	Tjellmo	1895	1897	Motala		
	Ida Maria ???sson	1873-07-30	Tjällmo		1896	1896			
	Karl Richard Wallin	1871-06-07	Lerbäck	300	1895	1899	Isåsen/319		
	Anna Leonilda Mahlin	1876-09-12	Asker	Stockholm	1896	1897	Örebro		
90-06-03	Anna Sofia Andersson	1875-03-09	Hardemo	Hardemo	1895	1898	Vingåker		
mej.pi	Emma Josefina Hofvander	1867-12-15	Hofva	Hofva	1896	1898	Verml.län		
mej	Anna Sofia Eriksson	1866-03-21	Finnerödja	Askersund	1895	1904	Österg.län		

1888 1937 Boende vid Mariedamms herrgård under Skyllbergs ägande

Bilaga 4 sid 2

	Namn	Födelse-		Inflyttad		Utflyttad		Död	Anm.
		ort	datum	från	år	år	till		
rå/bef.man	Karl Wilhelm Karlsson	1871-11-27	Örebro län	Skofta	1895			1962-11-03 i	Björkebo
pi/hu	(Eri) Amalia Teresia Karlsson	1874-07-05	Hammar	Hammar	1903			1957-09-07 i	Björkebo
so	Karl Ragnar	1909-01-23	Lerbäck			1931	Nikolai		
do	Asta Elisbet g. Falkenström	1911-09-26	Lerbäck					2003-10-07	Anm 1
sy t. K.W	rig Charlotta Karlsson	1874-01-13	Tysslinge	Tysslinge	1897				
ladug.karl	Axel Nilsson	1874-08-07	Karlstad	Lungsund	1896	1898	Karlstad		
pi	Selma Karolina Burneström	1876-11-25	Lerbäck	Örebro län	1897	1899	Karskoga		
kok	Fredrika Matilda Strand	1859-07-25	Östergöt.	Askersund	1898	1898	Öst5erg.		
ladug.karl	Karl Oskar Karlsson	1865-01-06	Tjellmo	M-dam/410	1898				
syster	Frida Sofia Sunnerberg	1880-05-07	Tjellmo	M-dam/410	1898	1912	963		
pi	Sefia Matilda Eriksson	1874-08-27	Kumla	Hallsberg	1898	1899	Hallsberg		
pi	Enka Matilda Elisabeth Andersson	1881-12-11	Kumla	Jönk. läs	1891	1899	Karlskoga		
ladug.karl	Erik Emil Sunnerberg	1876-11-14	Tjällmo	Tjällmo	1898	1906	Loviseberg		
pi	Anna Andersson	1858-09-08	St. Kopp. län	Örebr	1899	1905	Lång???		
pi	Sofia Eriksson	1875-10-03	Hallsberg	Hallsberg	1899	1906	Loviseberg		lysn
pi	Ester Eriksson	1881-07-26	Kumla	Hallsberg	1899	1901	Kräklinge		
kusk	Johan Teodor Skog	1876-12-11	Lerbäck	Hallsberg	1899			1951-06-24 i	Billingsro
hu	Augusta Matilda Petterson	1865-04-22	Tångeråsa?	Hallsberg	1899			1905-12-23	
hu 2	Ester Ingeborg Örnstedt	1894-11-06	Lerbäck	Bråten/302	1899			1958-05-06 på	Pen.hemmet
do	Elna Maria	1896-08-14	Hallsberg	Hallsberg	1899	1916	Näsby		
so/jba	Edvin Teodor	1899-10-31	Lerbäck			1917	Askersund		
so/jba	Ernst Artur	1901-04-13	Lerbäck				Isåsen	Snavlunda	
so	Erik Gunnar	1914-12-17	Lerbäck				1936	Motala	
so	Einar Rune	1919-06-08	Lerbäck					2007-11-01 i	Värnamo
so	Eskil Folke	1922-12-29	Lerbäck						
do	Ester Gertrud g. Andersson?	1926-02-22	Lerbäck						
pi	Hilma Kristina Hultman	1874-02-25	Qvistberg	Örebro	1900	1901	Grythyttan		
pi	Signe Augusta Kumlin	1884-09-25	Hallsberg	Hallsberg	1 901	1903	Hallsberg		
pi	Elas Amanda Wik	1877-02-25	Kumla	Kumla	1901	1903	Hallsberg		
skogv	Karl Fredrik Lydell	1863-06-08	Verm.län	kolla före 1901		1909	Österg.län		
hu	Johanna Matilda Danielsson	1861-03-24	Hällestad			1909	Österg.län		
skogv	Erik Leonard Jansson	1871-09-27	Skokloster	Tierp	1901	1909	Österg.län		
hu	Karolina Matilda Johansson	1866-04-22	Österg.län	Tierp	1901	1909	Österg.län		
so	Erik Ture	1900-06-13	Tierp			1909	Österg.län		
so	Fritz Leonard	1902-10-29	Lerbäck			1909	Österg.län		
so	Henning Walfrid	1905-05-08	Lerbäck			1909	Österg.län		
do	Anna Valborg	1908-05-02	Lerbäck			1909	Österg.län		
ladug.karl	Lars Erik Englund	1866-09-02	Örebro län	Kräklinge	1902	1903	Nerkes Kil		
hu	Ida Lovisa Andersson	1874-08-10	Örebro län	Kräklinge	1902	1903	Nerkes Kil		
do	Signe Linda	1900-01-04	Örebro län			1903	Nerkes Kil		
so	Erik Paul	1901-03-15	Hidinge			1903	Nerkes Kil		
do	Ellen Lovisa	1903-02-04	Lerbäck			1903	Nerkes Kil		
ladug.karl	Per Axel Kälsson Emma	1861-05-11	Askers.	Kräklinge	1903	1904	Kräklinge		
hu	Lydia Bergström Karl	1854-08-21	Askers.	Kräklinge	1903	1904	Kräklinge		
so	Emanuel	1892-01-15	Örebro län	Kräklinge	1903	1904	Kräklinge		
so	Daniel Augustinus	1895-08-25	Viby	Kräklinge	1903	1904	Kräklinge		
do	Rakel Viktoria Anette	1898-10-16	Almby	Kräklinge	1903	1904	Kräklinge		
mej	Anna Lovisa Petterson	1871-12-03	Örebro län	Örebro	1903	1906	Viby		
ladug.karl	Alexander Jansson	1873-08-16	Skarb.län	Fång?åsa	1904	1910	Örebro		
hu	Gustafva Karlsson	1861-12-25	Fågrad?	Fång?åsa	1904	1910	Örebro		
so	Sigrid Alexander	1896-08-26	Hafen?	Fång?åsa	1904	1910	Örebro		
so	Karl Erik Valdemar	1898-01-05	Hafen?	Fång?åsa	1904	1910	Örebro		
so	Fritz Alvar	1902-09-09	Hafen?	Fång?åsa	1904	1910	Örebro		
arb	Gustaf Adolf Jnsson	1888-01-05	Skarb.län	Godegård	1905		Kumla 1907		
pi	Helga Emilia Karlsson	1888-11-18	Hammar	Hammar	1906	1909	Hammar		
jba	Johan Isodor Jansson	1878-12-14	Hammar	Solberga	1906	1917	Långbro		
hu	Märta Ottilia Bergqvist	1879-12-26	Godegård						
so	Johan Ivan	1909-05-12	Lerbäck						
pi	Anna Sofia Boström	1879-07-11	Askers.	Hammar	1907	1912	Bygget/485		
?	Frida Matilda Kalsdotter	1879-09-10	Godegård	Godegård	1907	1913	Godegård		
pi	Hilma Maria Forsberg g. Hellson	1892-09-16	Lerbäck	Hammar	1909	1913	Hammar	1982-04-29	Anm 2

ANM 1 d. 2003-10-07 i Karlstad g. 1946-10-19 med Bengt Erik Falkenström f. 1912-01-08 i Lerbäck d. 2006-10-17 i Karlstad

ANM 2: Har skrivit sina minnen från tiden som piga. Född. 1892-09-16 i Isåsen. Hon arbetade 1909 – 1913 som piga på Mariedams herrgård. Död 1982-04-29 i Hammar. Gift 1946-03-25 m. Oskar Leonard Valfrid Hellson (f. 1884-04-03 i Norge d:1973-09-23 PensionärhEmmat, Zinkgruvan)

1888 1937 Boende vid Mariedamms herrgård under Skyllbergs ägande

Bilaga 4 sid 3

	Namn	Födelse-		Inflyttad		Utflyttad		Död	Anm.
		ort	datum	från	år	år	till		
A änka/mjölkerska	Sofia Matilda Hult f. Persson	1869-09-15	Godegård	Godegård	1909			1950-07-01	Anm 2
so t. A ff. volonär	Axel Edvin Hult	1894-03-05	Godegård	Godegård	1909	1916	Kättstorp	1925-07-01 i	Helgesta/Öbro.ln
so t. A	DAVID Emanuel Hult	1900-05-13	Godegård	Godegård	1909			1992-10-?	
B so t. A	Karl MARTIN Hult	1896-02-03	Godegård	Godegård	1909			1985-12-04 i	Mariehult
B hu	ANNA Charlotta Josefina Persson	1904-10-15	Hammar	N.B-fall.	1924			1975-04-22 i	M-dam
so t. B	Martin GUNNAR	1924-09-07	Lerbäck					2011-04-16	Mariehult 1
so t. B	FOLKE Emanuel	1927-12-15	Lerbäck					1994-05-30 i	Hallsberg
do t. B	Anna INGRID Elisabet	1935-05-14						1972-06-02 i	Östansjö
skogv	Knut Axel Engström	1885-01-11	Södermanl.ln	963	1910	1915	Sköllersta		
hus	Jenny Cherlotta Karlsson	1883-05-06	Godegård	M-dam	1910	1911	Godegård		
ladug.karl	Frans August Nilsson	1877-01-18	Tysslinge	Hofsta	1910	1913	Ortele		
hu	Alama Charlotta Karlsson	1876-09-16	Hallsberg	Hofsta	1910	1913	Ortele		
he.so.1a.gift	Gustaf Erik	1899-05-21	Kimla	Hofsta	1910	1913	Ortele		
so	Karl Olof	1901-02-21	Sköllersta	Hofsta	1910	1913	Ortele		
do	Elin Olivia	1903-01-07	Sköllersta	Hofsta	1910	1913	Ortele		
do	Elsa Charlotta	1904-07-27	Sköllersta	Hofsta	1910	1913	Ortele		
gem.s	August Edvin	1909-04-22	Hallsberg	Hofsta	1910	1913	Ortele		
so hen. !:a gifte	Johan Emil	1995-09-13	Hallsberg	Sköllerst	1911	1913	Ortele		
hushå	Emma Mtilda Johansson	1869-10-20	Örebro län	773	1911	1914	Kumla		
Ladugå.förman	Karl Edvard Pettersson	1981-10-19	Snavlunda	Ortele	1912	1914	Hammar		
hu	Anna Letilia Johansson	1885-10-07	Snavlunda	Ortele	1912	1914	Hammar		
do	Anny Linnéa	1906-01-22	Viby	Ortele	1912	1914	Hammar		
do	Karin Margareta	1908-09-10	Kumla	Ortele	1912	1914	Hammar		
do	Dagmar Eva Maria	1910-12-20	Kumla	Ortele	1912	1914	Hammar		
so	Karl Sven Valdemar	1912-02-22	Lerbäck	Ortele	1912	1914	Hammar		
do	Sonja Margit	1913-07-17	Lerbäck	Ortele	1912	1914	Hammar		
ladug.karl	Karl Wilhelm Svensson	1973-07-11	Västml.län	Ortele	1913	1915	Aneta?		
hu	Elin Olivia Eriksson	1875-01-02	Hjulsjö	Ortele	1913	1915	Aneta?		
do	Hildur Vihelmina Svensson	1900-09-23	Västmanl.län	Ortele	1913	1915	Aneta?		
do	Göta Hellevi	1904-09-19	Hjulsjö	Ortele	1913	1915	Aneta?		
do	Svea Valborg Linnéa	1907-03-01	Almby	Ortele	1913	1915	Aneta?		
hush	Grda Emilia Nylén	1890-12-18	Lerbäck	Getabo	1914	1915	Sköllersta		
skogv	Herman Sigfid Assarsson	1893-01-02	Örebro	Hallsberg	1915	1917	Svennevad		
pi	Ester Ammanda Nordström	1882-05-04	Askers.	Askers.	1911	1912	Askers.		
pi	Valborg Cecilia Sandberg	1894-03-01	Godegård	Karlsborg	1912	1916	Karlsborg		
pi/kok	Amalia Karlsson	1873-11-12	Lerbäck	Örebro	1913	1914	663		
dr/volo	Evald Eugén Karlsson	1996-12-02	Västml.län	Eker	1913	1915	Sockmon		
pi	Rebecka Hildborg Karlsson	1998-10-12	Lerbäck	Kålkärslund	1914	1916	Askersund		
ladug.karl	Karl Albert Kjellgren	1883-10-29	Österg.län	S.B-fall.	1914	1916	Askersund		
hu	Anna Alvida Ingeborg Karlsson	1890-03-07	Lerbäck	S.B-fall.	1914	1916	Askersund		
so	Karl Inge Olof	1911-06-18	Tjellmo	S.B-fall.	1914	1916	Askersund		
do	Lisa Kerstin Ingeborg	1912-12-26	Tjellmo	S.B-fall.	1914	1916	Askersund		
pi	Anna Vilhelmina Israelsson	1886-07-14	Vikers Kapell	Vikers Kapell	1915	1916	Vikers kapell?		
ladug.karl	August Gren	1870-01-17	Hidinge	Karlskoga	1915	1917	N.B-fall		
hu	Alama Cecilia	1874-08-18	Tysslinge	Karlskoga	1915	1917	N.B-fall		
so	Fritz August Hjalmarsson	1905-02-15	Kil	Karlskoga	1915	1917	N.B-fall		
so	Erik Gunnar	1906-06-22	Kil	Karlskoga	1915	1917	N.B-fall		
so	Hilding Vitalis	1908-06-09	Ervalla	Karlskoga	1915	1917	N.B-fall		
do	Vilma Matilda	1910-04-06	Nora. Bergsl.	Karlskoga	1915	1917	N.B-fall		
so	Tore Lennart	1913-02-21	Karlskoga	Karlskoga	1915	1917	N.B-fall		
do	Alma Valborg Augusta Gren	1900-12-06	Örebro	Karlskoga	1915	1917	N.B-fall		
tjä	Alma Valborg Augusta Grön	1900-12-04	Örebro län	M-dam443	1916	1917	Örebro		
kok	Anna Valborg Karlsson	1896-11-29	Nora	Nora	1917	1917	Örebro		
kok	Selam Augusta Eriksson	1892-09-24	Örebro	Tångeråsa	1917	1918	Hallsberg		
pi	Adina Maria Ferm	1899-01-20	Lerbäck	Kumla	1917	1918	Rönneshytta		
skogv	Oskar Algot Karlsson	1893-03-18	Hallsberg	Hallsberg		1928	Blackfärd	1905-03-31	
hu	Anna Eleonora Lundergren?	1892-02-22	Svennevad	Sthlm	1918			1923-09-28	
so	inget namn	1923-09-23	Örebro					1923-09-25	
ladfö	Karl Georg Holmberg	1890-07-02	Knista	Sköllersta	1916	1918	Viby		
hu/hush	Elsa Josefina Karlsson	1895-05-19	Tysslinge	Vintrosa	1916	1918	Viby		
so	Guataf Einar	1914-05-15	Vintrosa	Vintrosa	1916	1918	Viby		
so	Karl Gunnar	1917-10-31	Lerbäck			1918	Viby		

ANM 2 d. 1950-07-01 i M-dam 1:1 gift med Axel Vilhelm Persson Hult f. 1893-06-14 i Tjällmo d.1905-06-14

Forts. 1888-1937 Boende vid Mariedamms herrgård under Skyllbergs ägande Bilaga 4 sid. 4

	Namn	Födelse-		Inflyttad		Utflyttad		Död	Anm.
		ort	datum	från	år	år	till		
A sni	Karl Oskar Södergren	1877-11-21	Askers.lfs	Askers.stad	1917			1967-04-11 på Lerb ålder.hem	
A hu	Emma Charlotta Lundman	1878-01-26	Österg.län	Askers.stad				1936-11-17 i M-dam	
so t. A	Oskar Elof	1905-11-08	Askers.lfs	Blackfärd/297	1926	1924	Blackfärd300	1961-08-16 i Örebro	
do t. A	Gerda Amalia	1905-11-08	Askers.lfs	Askers.stad	1917	1921	Örebro		
B do t. A	Rut Elisabet	1907-10-26	Askers.lfs	Ekeby	1932	1932	Olai Petri		
do t B	Erna Elisabeth Lilian	1931-02-14	Ekkeby						
do t. A	Valborg Elvira	1909-09-16	Askers.lfs	Askers.stad	1917	1925	Örebro		
so t..A	Helge Harald Rune	1911-10-04	Askers.lfs	Askers.stad	1917	1933	S.B-fall	1984-10-31 i	Marieholm
hu	Gunvor Elisabet f. Jahansson	1916-01-21	Göt.	Getabo/Kvarntor	1936			1995-09-22 i	Glanshammar
so t. A	Karl Ragnar	1913-07-18	Askers.lfs	Askers.stad	1917	1936	1190	1984-10-31	Anm 1
do t. A	Vira Ingrid Viola	1915-12-18	Askers.lfs	Askers.stad	1917	1934	Nikolai		
so t. A	Gunnar Sigvard	1917-03-31	Askers.stad	Askers.stad	1918				
so t. A	Allan Magnus Sigvard	1919-11-09	Lerbäck						Anm 2
do t. A	Brita Elisabet	1923-07-08	Lerbäck						
do t. A	Olga Charlotta	1902-12-01	Askersund	Askersund	1917				
stat.dr	Oskar Zacheus Kvarnström	1886-03-02	Lerbäck	Höjen/453	1917	1933	Trehörning		
hu	Anna Teresia Wallin	1894-12-15	Asker	N.B-fall./241	1917	1933	Trehörning		
do	Vivian Teresia	1919-04-18	Lerbäck			1933	Trehörning		
so	Johan Oscar Emanuel	1922-03-25	Lerbäck			1933	Trehörning		
stat.dr	Karl Emil Forslund	1887-11-15	Uppsala	Ånsta	1917	1918	Götluna		
hu	Märta Maria Karlsson	1891-11-16	Sthlm	Ånsta	1917	1918	Götluna		
do	Rut	1916-06-01	Uppsala	Ånsta	1917	1918	Götluna		
do	Siri	1918-02-06	Lerbäck	Ånsta	1917	1918	Götluna		
ladug.karl	Karl Gustaf Után?	1890-11-30	St. Mellösa	Örebro	1917	1918	Askersund		
hu	Agnes Ottelia Ledig	1890-02-01	Skarb.län	Örebro	1917	1918	Askersund		
so	Gustaf Einar Emanuel	1913-05-30	Örebro	Örebro	1917	1918	Askersund		
so	Karl Erik Birger	1915-08-31	Örebro	Örebro	1917	1918	Askersund		
do	Agnes Anna Greta Linnéa	1918-04-04	Lerbäck	Örebro	1917	1918	Askersund		
Kongo									
stat.dr	Axel Leander Karlsson	1886-04-02	Sköllersta	Ansta	1917	1918	Ringkarleby		
hu	Edit Matilda Pettersson	1895-10-17	Tysslinge	Ansta	1917	1918	Ringkarleby		
so	Axel Sixten Rune	1915-11-01	Norrblys	Ansta	1917	1918	Ringkarleby		
do	Brita Viola	1919-01-09	Lerbäck	Ansta	1917	1918	Ringkarleby		
stat.dr	Karl Gunnar Karlsson	1886-05-21	Lerbäck	Snavlunda	1917			1971-10-30 d. Pen.hemmet	
hu	Ellen Olivia Johansdotter	1890-11-23	Hammar	Snavlunda	1917			1970-12-08 d. Pen.hemmet	
do	Greta Margit Solvej g. Fransén	1911-11-06	Askersund	Snavlunda	1917	1931	Hammar	2004-06-20 i Kumla	
do	Sara Viola Ingeborg	1913-10-10	Askersund	Snavlunda	1917				
do	Elna Märta Kristina	1915-02-07	Askersund	Snavlunda	1917		Hargö		fr. Askers.-35
d.u.ä	Hellvi Gudrun Solvig	1928-05-21	Lerbäck			1931	Hammar		
do	Gertrud Liselotte	1936-04-26	Lerbäck						
do	Svea Dagmar Gunborg	1919-01-04	Lerbäck	Snavlunda	1917				
jba	Frans Gustaf Johansson	1876-02-13	Österg.län	Godegård	1918	1922	Ånsta		
hu	Klara Olivia Gustafsson	1879-09-16	Uppsala	Godegård	1918	1922	Ånsta		
so	Sven Artur	1904-09-29	Österg.län	Godegård	1918	1922	Ånsta		
do	Karin Linnéa	1909-05-16	Österg.län	Godegård	1918	1922	Ånsta		
do	Brita Viola	1912-07-30	Godegård	Godegård	1918	1922	Ånsta		
so	Oskar Alvar	1901-11-19	Österg.län	Godegård	1918	1922	Ånsta		
ladfö	Karl August Rydén	1871-06-13	Österg.län	St.Mellösa	1918	1922	Ånsta		
hu	Anna Maria Pettersson	1881-07-13	Österg.län	St.Mellösa	1918	1922	Ånsta		
so	Bror Henrik Valdemar	1908-04-24	Österg.län	St.Mellösa	1918	1922	Ånsta		
do	Herta Maria Vilhelmina	1917-06-16	St. Mellösa	St.Mellösa	1918	1922	Ånsta		
do	Anna Henny Olivia Karl	1919-03-16	Lerbäck	St.Mellösa	1918	1922	Ånsta		
so/jba	Helge Valentin	1904-06-04	Österg.län	St. Mellösa	1918	1922	Sköllerst		
stat.dr	Karl Fredrik Andersson	1874-02-04	Godegård	Ekeby	1918	1919	Sköllersta		
hu	Jenny Amanda Sahlén	1869-11-03	Godegård	Ekeby	1918	1919	Sköllersta		
so	Karl Harry Severin	1904-06-18	Barneberg	Ekeby	1918	1919	Sköllersta		
so	Einar Eugén	1898-09-09	Österg.län	Ekeby	1918	1919	Sköllersta		
stat.dr	Johan Oskar Konrad Eriksson	1888-01-09	Örebro	Askersund	1819			1960-06-19	M-dam pens. Hem
hu	Sigrid Anna Dorotea Eriksson	1889-02-06	Sthlm					1972-04-04	M-dam pens. Hem
do	Anna Margareta Kristina	1913-12-20	Örebro	Vissboda	1935	1931	Vissboda		
s.u.ä	Karl Erik Åke	1936-03-28	Lerbäck						
do	Karin Alva Maria g. Andersson	1920-10-04	Lerbäck					1990-12-02	d. Åsbro
ladug.karl	Johan Gottfrid Johansson	1869-04-29	Askersund	Svennevad	1919	1920	Svennevad		
hu	Signe Alvida Ljungqvist	1884-10-20	Boo	Svennevad	1919	1920	Svennevad		
kok	Alma Josefina Persson	1890-10-15	Kumla	Hammar	1920	1921	Hallsberg		
ladug.karl	Kalr Ivar Andersson	1896-09-02	Boo	Lillkyrka	1920	1922	Glanshammar		
hu	Nanny Josefina Rydén	1890-07-17	Glanshammar	Lillkyrka	1920	1922	Glanshammar		
so	Karl Ingvar	1920-11-31	Lillkyrka	Lillkyrka	1920	1922	Glanshammar		
do	Märta Gunborg Amalia	1922-03-03?	Lerbäck	Lillkyrka	1920	1922	Glanshammar		
he.s.u.ä	Guastaf Tore	1916-09-01?	Glanshammr	Lillkyrka	1920	1922	Glanshammar		

ANM . Död 1984-10-31 i Marieholm g. 1936-05-30 med Gunvor Elisabeth Södergren f.1916-01-21 i Göteborg d. 1995-09-22 i Glanshammar änka
ANM 2 g. 1949-08-06 m. Rut Anna-Lisa Södergren f. 1929-10-06 i Södra Kil Värml.län Bodde 1990 i Södertälje.

1888 1937 Boende vid Mariedamms herrgård under Skyllbergs ägande Bilaga 4 sid 5

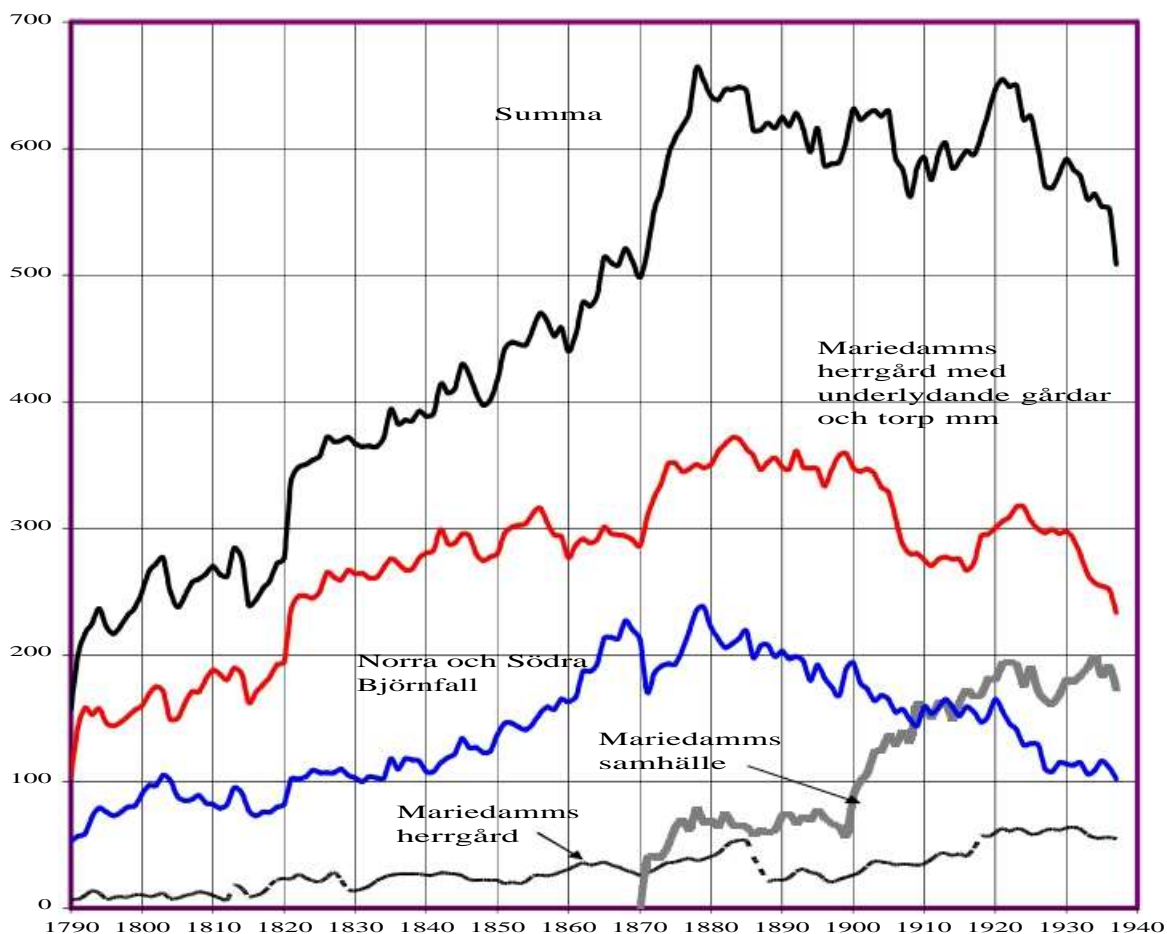
	Namn	Födelse-		Inflyttad		Utflyttad		Död	Anm.
		ort	datum	från	år	år	till		
pi	Linnéa Vilhelmina	1903-04-14	Kopparb.län	Sthlm.län	1920	1921	Sthlm		
pi	Signe Viktoria Viktorsson	1900-07-07	Lerbäck	Åssböle	1921	1922	Åssböle		
pi	Margit Sofia Sunnerberg	1906-06-23	Lerbäck	Loviseberg	1922		Isåsen/492		
kok	Anna Matilda Enberg	1891-07-27	Nora	Nora	1922	1925	Stegehäll/491		
Trädg.mäst.	Karl Georg Berg	1898-08-05	Lerbäck	Labbit/448	1922			1959-10-27	d. Lunnagå
hu	Nordström	1899-07-20	Godegård	M-dam banv.stu.	1924			1943-04-30	d Mariedam
do	Svea Maj-Britt	1925-04-08	Lerbäck						
do	Svea Elvi Iréne	1929-01-02	Lerbäck						
sy/hush	Jenny Ellen Maria Berg	1888-09-27	Jönk.län	Isåsen/340	1922	1924	M-dam/448		
ladfö	Erik Gustaf Andersson	1880-11-23	Örebro	Guldsmedshyttan	1922				
hu	Agnes Karolina Lundbom	1876-08-23	Eskilstuna	Guldsmedshyttan	1922				
do	Märta Carolina	1910-03-13	Södermanl.ln	Guldsmedshyttan	1922	1927	Godegård		
do	Agnes Linnéa	1912-08-31	Floda	Guldsmedshyttan	1922	1929	Kloster		
do	Beta Verginia	1914-12-08	Vingåker	Guldsmedshyttan	1922	1934	Kloster		
do	Karin Maria	1916-09-01	Fors	Guldsmedshyttan	1922	1933	Hammar		
so	Sven Gustaf	1918-11-21	Gillberga	Guldsmedshyttan	1922	1936	Kloster		
so	Lars Gustaf	1918-11-21	Gillberga	Guldsmedshyttan	1922	1937	Kloster		
so	Gustaf Adolf	1923-11-06	Lerbäck	Guldsmedshyttan	1922				
ladug.karl	Edvard Severin Bergman	1891-09-25	Hammar	Svennevad	1922	1924	Knista		
hu	Signe Maria Jansson	1896-07-30	Hammar	Svennevad	1922	1924	Knista		
so	Arthur Severin	1916-10-12	Askersund	Svennevad	1922	1924	Knista		
do	Ester Linnéa	1919-09-22	Edsberg	Svennevad	1922	1924	Knista		
so	Karl Edvard	1923-10-01	Lerbäck	Svennevad	1922	1924	Knista		
ladug.karl	Johan Emanuel Gyllander	1883-03-10	Mosjön	Askersund	1924	1926	Hardemo		
hu	Maria Johanna Jansson	1887-11-21	Viby	Askersund	1924	1926	Hardemo		
do	Olga Linnéa	1913-04-29	Kumla	Askersund	1924	1926	Hardemo		
so	Oskar Fridolf Emanuel	1917-04-05	Axberg	Askersund	1924	1926	Hardemo		
so	Edvin Gottfrid	1919-10-05	Långbro	Askersund	1924	1926	Hardemo		
do	Karin Astrid Maria	1922-06-17	Askersund	Askersund	1924	1926	Hardemo		
do	Märta Elisabeth	1924-05-10	Askersund	Askersund	1924	1926	Hardemo		
do	Birgi Tyra Ingeborg	1925-07-06	Lerbäck			1926	Hardemo		
tjä	Annie Elisab. Vilhelm. Höög	1898-11-14	Norrköping	Jokob.?	1925	1927	Sthlm		
tjän	Vilander Hildur Ingeb.	1901-03-10	Godegård	N B-fall	1926	1927	Nikolai		
hus	Jansson Hanna Cecilia	1884-03-05	Värml.län	Hägerud	1927	1928	Blackfärd		
ladug.karl	Karlsson Karl Helge	1890-08-07	Askersund	Boo	1926	1930	Asker		
hu	Hilma Elisabeth Wigren?	1889-05-19	Almby	Boo	1926	1930	Asker		
do	Asla? Elisabeth	1914-11-24	Asker	Boo	1926	1930	Asker		
do	Gunborg Evelina Margareta	1921-03-15	Asker	Boo	1926	1930	Asker		
do	Ingrid Linnéa Olivia	1921-01-12	Asker	Boo	1926	1930	Asker		
ladug.karl	Karlsson Jan Emanuel?	1911-01-19	Hellenäs	Boo	1926	1928	Långbro		
tjän	Karlsson, Gerda Elvira	1888-12-14	Axberg	Kumla	1927	1928	Ånsta		
tjän	Nykvist Rut Elisabeth	1907-10-24	Godegård	Godegård	1927	1927	Stockholm		
hush	Nyberg Sigrid Hilgard	1904-10-22	Lerbäck	556	1927	1930	Isåsen		
s.u.ä.	Karl Erik Roland	1926-11-05	Lerbäck	556	1927	1930	Isåsen		
kontr	Larsson Nils Gustaf Valdemar	1903-03-02	Sköllersta	Sjövik/250	1927	1928	Sköllersta		
hemb	Persson Edla Cecilia	1898-08-30	Kopparb.län	Höken	1928	1929	Värml.län		
hemb	Karlsson? Märta Viola	1910-01-11	Knista	Köping	1929	1930	Knista		
tjän	Jansson Anna Sofia	1897-05-15	Lerbäck	Lilla Blackfärd	1929	1934	Sjölunda		
hemb	Hellberg Astrid Viola	1910-10-15	Lerbäck	Rönneshytta	1930	1931	Rönneshytta		
hemb	Drygge Märta Paulina	1908-06-22	Norr.län	Norb.län	1931	1931	Nicolai		
hemb	Jansson Edit Linnéa	1907-07-19	Lerbäck	Öserg.län	1931	1933	Lilla		
tjän	Hellberg Gertrud Beata	1899-09-25	Hallingeberg	Rönneshytta	1930	1932	886		
ladug.karl	Persson Arthur Elias	1886-10-11	Hallsberg	Hallsberg	1930			1949-10-26	
hu	Hilma Elisabeth Johansson	1893-06-27	Söderm.län	Hallsberg	1930			1937-05-16	
so/jba	Henry Elias	1915-11-12	Svennevad			1935	Sköve	1990-02-27	idköping
so	Arthur Birger	1916-12-07	Hallsberg			1931	Söderm.län		
do	Elmia Sofia Elisabeth g. Foge	1920-07-21	Hallsberg						
so	Ivar Teodor	1921-08-02	Hallsberg					1994-06-03 i	växjö
do	Sonja Maria g Erlingborn	1926-03-09	Hallsberg						
do	Marianne Ingeborg g. Karlsson	1928-10-16	Hallsberg						
do	Britta Gunborg g. Karlsson	1931-06-22	Lerbäck						
hemb	Karlsson Karin Sofia Ingegerd	1913-08-06	Lerbäck	Isåsen/350	1932	1924	Askersund		
hemb	Brundin Maria Elisabeet	1915-02-04	Guldsmedshytta	Guldsmedshyttan	1933	1936	Sthlm		
hemb	Kerstin Ljungberg	1915-11-18	Jönköpings län	Askersund	1934	1936	Vadstena		
hemb	Karlsson Henny Alvida	1899-02-19	Godegård	Godegård	1836				
hemb	Dolly Emilia Viola	1914-07-22	Godegård	Godegård	1934		Godegård		
hemb	Sunnerberg Anna Greta	1913-09-01	Lerbäck	Trehörning/492	1932		Trehörning/492		
husa	Eriksson Anna Margareta Kris	1913-12-20	Nicolai	Vissboda	1935	1936	M-damm		
s.u.ä	Karl Erite? Åke	1936-03-28	Lerbäck						
änk/hush.	Schönhardt? Alfr Ol. f. Vahlst	1875-01-28	Örebro	Kumla	1936				
änk	Persson Sofia Johansson	1856-11-24	Hallsberg	Hallsberg					Anm 1
kontr.a	Gerdman Gustav Adolf	1905-06-28	Söderm.län	Åh/älerdsh.	1934				

ANM 1 änk. Eft. Tor. Joh.Ferd. Persson

Förteckning av gårdar, torp mm. som var underlydande Mariedamms gård Bilaga 5

		Första belägg	Senaste belägg			Första belägg	Senaste belägg
1	Backabygget Stora	1780	1830tal	26	Ortele	1856	finns
2	Backabygget Lilla	1780	slutet 1890tal	27	Runsala 2	1560	Inga boende efter 1868
3	Berget	1751	revs 1945	28	Runsala 3	1560	Inga boende efter 1865
4	Blackfärd 1	1560	revs slutet 1940-tal	29	Runsala 4	1560	Inga boende efter 1865
5	Blackfärd 2	1560	finns	30	Runsala 1	1560	Inga boende efter 1932
6	Bråten	1750	ca 1938	31	Simonslund	1805	revs 1961
7	Bygget	1781	revs 1946	32	Skepphult	1653	1962 brann
8	Bytet	1815	revs 1978	33	Skirtorpet		finns
9	Fallet	1751	revs 1859	34	Slinkin	1859	1898
10	Grissjötorp	1825	revs ca 1945	35	Smedstugan	1904	finns
11	Gruvstugorna		hus 2 finns	36	Solbacken	1864	revs 1943
12	Gustavsberg	1862	revs när?	37	Solberga/Gustavsson	1560	revs 1948
13	Hagalund	1862	1877	38	Solberga Nordons	1560	revs 1947
14	Herrfallet	1781	revs 1953	39	Solberga/Solbergs	1560	revs 1952
15	Håkantorps/Hellzon	1560	finns	40	Solberga 4	1560	finns
16	Håkantorps 2	1560	Revs omkr 1925	41	Steghäll	1755	finns
17	Höjen		finns	42	Störtorp	1805	finns
18	Kammarn	1851	revs 1947	43	Sämjan	1867	revs 1941
19	Kjettstorp		finns	44	Trehörning 1	1560	revs när?
20	Kroons		revs 1943	45	Trehörning 2	1560	ca 1954
21	Källberget	1863	Sista boende - 1948	46	Vänbygget	1806	ca 1914
22	Lilla Blackfärd	1830	finns	47	Vändelsvik	1865	revs mitten av 1940-talet
23	Lilla Runsala (Runsala stugan)	1856	Sista boende - 1954	48	Ångfallet	1815	revs 1945
24	Loviseberg	1864	revs 1995	49	Åskedalen	1750	revs ca 1958
25	Masugnsstugan	1808	revs 1946				

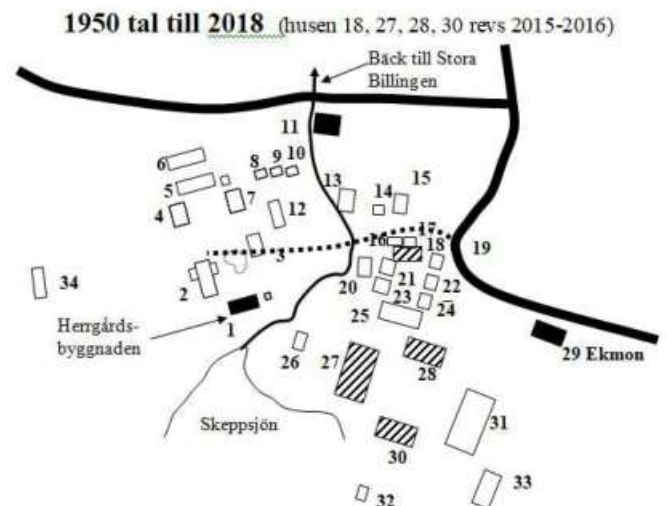
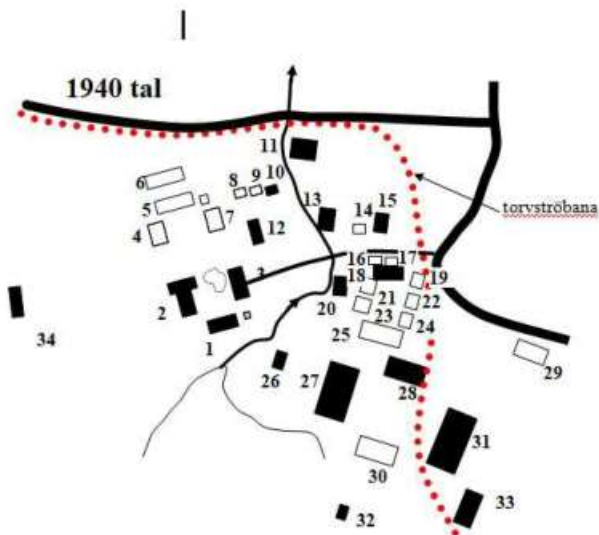
Befolkningsutveckling i Mariedamm med omnejd under åren 1790 till 1937

**Karta 1842 och
järnvägs-karta 1872**

Byggnad 6 och 10 finns på 1842 års karta men inte på 1872 års karta.
Byggnad 4, 7, 8, 9 och 34 med trädgård finns på 1872 års järnvägs-karta men inte på 1842 års karta.

Anmärkningar:

Hus 1: Byggt ca. på 1690-talet. Hus 2 och 3 uppfördes troligen under Anton Volters resp. Fredrik Wilhelms tid 1807- 1849. **Hus 2** byggdes till med vinkelbyggnad år 1900. Hus 2, 3, 12, 10, 14, 20, 31, 32, 33 revs på mitten/slutet av 1940-talet. Hus 29 (**Ekmon**) byggdes 1962. Hus 34 (orangeriet) syns på fotografi på nästa sida. Hus 11 var tvättthus och mangelbod. Hus 18 (**Kenya**) var mejeri innan det blev bostadshus. Hus 27 var magasin. Hus 28 var rättarens hus. Hus 30 var spannmålsloge. Hus 31 (ladugård) och 33 (svinhus) syns på fotografi på nästa sida. Läget av **Stallet** som visas foto på nästa sida är oklart. Huset till vänster om Stallet var bostadshus. Kusken Skog med familj bodde på övervåningen och familjen Hult på undervåningen (1930-40 tal).

I DAG 2018 FINNS BARA HUS 1 (Herrgårdbyggnaden, HUS 10 (Ekmon) OCH HUS 11 (Tvättstugan) KVAR.

Ladugården (hus 31) i förgrunden och hus 33 (svinhuset) till vänster.

Fotografi från Gustaf Svensson Tagna ca 1908

Stallet till höger. Till vänster: bostad för kusken Skog m familj på övervåningen och fam. Hult i undervåning samt snickarverkstad under 30-40 talet. Läget är oklart

Hus 34 – orangeriet med västra flygeln i bakgrunden.

Fotografier från Gustaf Svensson Tagna ca 1908

Detalj från flygfoto från 1939

Foto från Bo Samuelsson

Hus 18, 28, 29 och 31 revs 2015-2016

Minnesanteckningar från samtal med bl.a.

Siv Håkansson-Carlsson
Pontus Håkansson,
Margareta Hökerberg,
Gunnar Hult,
Britta Fransson.
Claes Fredrik Grill,
och andra personer med anknytning
till Mariedamm.

Litteratur och källor:

"Vad varje svensk bör veta. Sveriges historia" S. Hadenius, T. Nilsson, G Åselius
"Slott och herresäten i Östergötland" Svenska turistföreningens årsbok
1975
"Parker och trädgårdar i det gamla Närke" Rutger Sernander
"Några drag ur Lerbäckes historia" - Gustaf Sahlström
"Ant. om Godegårds historia" - Claes Grill
Nordiska museets sida om släkten Grill
"Skylbergsboken" - Bertil Waldén
Linus Hellzons samlade skrifter.
Mikael Mogren, Åmmeberg
+++
Grillska Släktföreningen
<http://grilliana.wordpress.com/startsidea/grillskaslaktforeningen/>
på denna sida finns bl.a. länk till
Mårten Perssons 80-poängsuppsatser om Andreas Grill
<http://grilliana.files.wordpress.com/2009/10/jw-grills-kronika1.pdf>
Med mera.

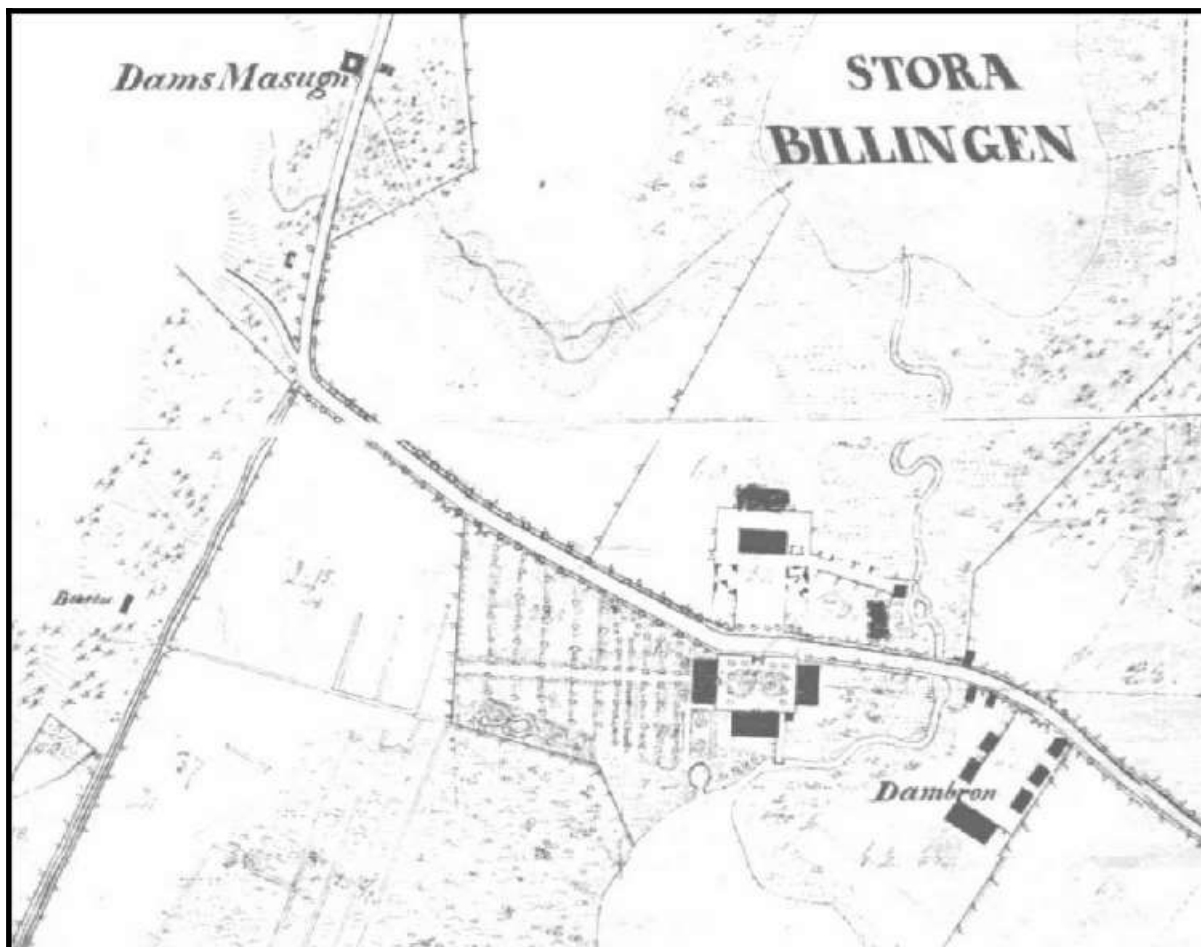

Vi som under kortare eller längre tid deltagit i arbetet är följande:

Ingrid Persson	Rune Andersson
Rolf Gustavsson	Magnus Fransson
Bengt Johansson	Rakel Johansson
Peter Lundquist	Bo Hagefalk
Gabrielle Niemand	Marita Hagefalk
Gunvor Persson	Bosse Björnberg
Nelly Turesson	Håkan Leandersson
Britta Fransson	Roland Karlsson
Elvy Hagefalk	Stig Leandersson
Dagmar Leandersson	Åke Sigvardsson
Gunnar Hult	Jens Andersson
Urban Torstensson	Lena Carlson
Liljan Rehnström	Gullmar Bäckström

Kontakt: Peter Lundquist 0583-21013

Detalj från 1842 års karta.

Tack för att ni har tagit er tid att läsa om vår historia. Vi kommer att fortsätta leta bilder och minnen. Om ni har sådana liggandes i era gömmor, är vi tacksamma om vi får ta del av dessa.

Mariedamms Förening

Studie
främjandet